

Tečaj XXIX.

Srpanj i kolovoz 1905.

Broj 7. i 8.

Šumarski list.

Organ

hrv. slav. šumarskoga družtva

Izdaje

hrvatsko-slavonsko
šumarsko družtvo

Uredjuje Ivan Partaš.

Izlazi svaki mjesec.

ZAGREB 1905.

Naklada hrv.-slav. šumarskoga družtva.

P. n. gg. družtvenim članovom!

Pošto je dosadanji urednik „Šumarskog lista“ i „Lug. Viestnika“ p. n. g. kr. profesor šumarske akademije Ivan Partaš nenadano obolio, to je upravljajući odbor društva u sjednici od 20. srpnja o. g. dalje uređivanje lista predhodno povjerio p. n. g. kr. profesoru šumarske akademije Franu X. Kesterčaneku.

Usljed toga umoljavaju se p. n. gg. članovi, da sve dopise, tičuće se uredništva družtvenog časopisa, izvole neposredno upraviti na g. Franu X. Kesterčaneka, kr. prof. šum. akademije, Zagreb, Mesnička ulica broj 18.

U Zagrebu, mjeseca srpnja 1905.

Predsjedništvo hrv.-slav. šumarskog društva.

Šumarski list.

Br. 7. i 8. U ZAGREBU, 1. kolovoza 1905. God. XXIX.

Uvrstbina oglasa: za 1 stranici 16 K.; za $\frac{1}{2}$ stranice 8 K.; za $\frac{1}{3}$ stranice 5 K. 20 fl.; za $\frac{1}{4}$ stranice 4 K. — Za višekratno uvrštenje primjerena popustbina.

„Nekoliko rieči o brodskoj imovnoj obćini“.

Brodska imovna obćina zaprema površinu u svemu od 73.203·57 jutara. Od ove površine obrasio je šumom 65.227·41 jut., dočim iznašaju stare čistine 5034·22 jut. a neplodno tlo 2941·94 jut.

U gospodarstvenom pogledu razdieljene su šume u tri glavna razreda i to:

1. Visoke hrastove šume sa obhodnjom od 140 godina, koje su prodaji namienjene.

2. Visoke bukove šume, odredjene za podmirbu pravoužitnika ogrevom i gradjom. Obhodnja je u istima 80 godišnja.

3. Nizke šume opredieljene za podmirbu pravoužitničkih potreba na ogrevu i gradji sa obhodnjom od 30 i 40 godina.

ad 1. Sve visoke hrastove šume nalaze se u ravnici u plodnoj posavskoj nizini, a tlo je duboka svježa crnična ilovača. —

Dobni razredi sastojina zastupani su prema stanju koncem godine 1904. i to:

I.	razred od	1— 20	godina sa	15.936.44	jutara
II.	»	21— 40	»	10.139.78	»
III.	»	41— 60	»	2.720.78	»
IV.	»	61— 80	»	1.834.40	»
V.	»	81—100	»	295.74	»
VI.	»	101—120	»	29.44	»
		Iznos		30.956.58	jutara

	Prenos	30.956·58	jutara
VII. razred od 121—140 godina sa i više.	Ukupno	13.556·58	»
čistine		44.513·16	jutara
neplodno tlo		3.382·79	»
	Sveukupno	2.036·24	»
		49.932·19	jutara

Godišnji redoviti prihod, koji je mimogred budi rečeno po načinu na periodične jednake drvne zalihe opredieljen, iznaša bez etata za sjekored Jelas, u kojem još sječe zavedene nisu, 82.692 m^3 drvne zalihe, a godišnji vanredni prihod uslijed skraćenog uporabnog doba za prestare hrastove sastojine 57.027 m^3 drvne zalihe, prema tomu sveukupni prihod visokih hrastovih šuma 139.719 m^3 .

Hrastova gradja u sječama u visokim šumama prodaje se putem javne dražbe drvorješem, a od za gradju sposobnih suhareva izradjuje se krovna gradja za pravoužitnike te gradja za popravak mostova na zemaljskim i občinskim cestama i gradja za ograde oko branjevina, dočim se gorivo doznačuje pravoužitnicima u ime njihove pripadnosti.

ad 2. Visoke bukove šume obrasle su Dilj goru i njezine ogranke.

Sastojine sačinjavaju većinom bukvići no imade i mjestimice i čistih hrastika ili hrasta u smjesi sa bukvom i cerom.

Razmjerje dobnih razreda sastojina je po stanju koncem godine 1904. sliedeće:

I. razred od 1—20 godina	552·89	jutara	
II. » » 21—40	1.829·90	»	
III. « » 41—60	1.660·32	»	
IV. » » 61—80	1.115·04	»	
V. » » 81—100	1.127·85	»	
VI. » » 101—120	1.271·30	»	
VII. » » 121—140	1.267·76	»	
i više.	Ukupno	8.825·06	jutara
čistine		785.59	»
neplodno tlo		119·13	»
	Sveukupno	9.729·78	»

ad 3. Nizke šume pokrivaju dielomice ogranke Dilj gore, a dielomice zapremaju pomanje šumske odjele u posavskoj ravnici.

Dobni razredi sastojina su sa sljedećim površinama za-stupani:

I.	razred od	1—10 godina	1.829.02	jutara
II.	»	» 11—20	923.75	»
III.	»	» 21—30	2.627.21	»
IV.	»	» 31—40	3.089.50	»
V.	»	» 41—50	3.419.71	»

i više.

	ukupno	11.889.19	jutara
čistine		865.84	»
neplodno tlo		786.57	»
Sveukupno		13.541.50	jutara

Sveukupni godišnji prihod u šumama brodske imovne obćine, dostigao bi u slučaju, da su u svim sjekoredima redovite sječe zavedene, okruglo količinu od 122.000 m³ drvene za-lih e. Taj godišnji redoviti prihod na drvu terete:

1. Upravne obćine godiš. komp. na gradji sa	670	m ³
2. Upravne obćine godiš. komp. na gorivu	8.546	m ³
3. mostovi i propusti na cestama gradjom za popravak i novogradnju	900	m ³
4. pravoužitnici godiš. komp. na gradji sa	10.802	m ³
5. pravoužitnici god. komp. na gradji i gorivu	101.060	m ³
6. godišnji deputatni ogrev za činovnike, službenike i pisarne	610	m ³
Ukupno	122.588	m ³

No taj prihod terete novčano i izdatci za administraciju te ine godišnje redovite potrebe i to eliminirav iz proračuna svote za nabavu goriva i gradje, još sa godišnjom potrebom od okruglo 618.000 K. koja se iz kamata od današnje nepotrošne glavnice od 16,298.322 K. posvema pokriti ne može.

Glasom užitnog katastra iznaša godišnja potreba na gorivu za pravoužitnike 146.749 prost. metara koje se imade podieliti na:

*

975	cielih selišta sa	24	prost. met.
880	$\frac{3}{4}$	»	»
1917	$\frac{2}{4}$	»	»
6267	$\frac{1}{4}$	»	»

odnosno prema današnjem stanju katastra na 13.891 obitelj.

Ova kratka ertica neka izvoli svakomu od gospode izletnika, koji će prigodom ovogodišnje glavne skupštine i šume brodske imovne obćine posjetiti, kao maleni „Vademecum“ poslužiti.

Šume biskupije djakovačke.

Držim, da ne će biti sgorega, ako baš u ovo vrieme, kada je srce velikog narodnog vladike prestalo kucati, pred šire obćinstvo donesem nješto o šumama i šumskom gospodarenju biskupije djakovačke.

Držim tim više, da je baš sada hora tomu, što su mnogi naši dnevnići počeli pisati o silnim dohodcima tog vlastelinstva.

Buduć šume biskupije djakovačke zapremaju oko 78% celog posjeda, to one bezuvjetno znatno uplivaju na visinu tih dohodaka.

Podatke crpio sam iz šumsko-gospodarstvene osnove saставljene po zemaljskom šumarskom nadzorniku Andriji Boroviću, koju je osnovu kr. zemaljska vlada dne 9. ožujka 1800. pod brojem 13725. odobrila.

Ako sam se povješću samog vlastelinstva malo podulje pozabavio i obširnije opisao, učinio sam to radi opazke, na koncu ovog članka navedene, koju je veliki Mecena na osnovu stavio.

* * *

Šume vlastelinstva djakovačkog sačinjavaju zajedno sa ostalim vlastelinskim posjedom jedan dio njekada veoma znatnog posjeda bosanskog biskupa. Ovaj posjed bijaše u stara

vremena dvostruki, jedan u Bosni a drugi u Slavoniji; oba ta posjeda dobiše bosanski biskupi darovnicama izmedju godine 1230—40.

Posjede u Bosnoj darovao je ban Matej Ninoslav oko god. 1233. i to: oko Sarajeva u župi Vrhbosni, zatim u župama: Neretvi, Lepenici, Vidgonji, Bored, Borač, ter u bosanskoj Posavini oko Tolise; napokon desetinu u oblastima: Usori, Soli i Dolnjih Krajih i t. d.

Ovomu posjedu dodao je god. 1374. kralj Stjepan Tvrdko svoje imanje Jelšavicu kod Dubice, što potvrđi i papa Grga XI. pismom od 21. listopada 1374.

Posjed u Slavoniji darovao je bosanskom biskupu Ponsi Koloman, vojvoda Slavonije god. 1239.; što potvrđi papa Grgur IX. pismom od 7. prosinca 1239.; a ponovi Kolomanov brat kralj Bela IV. dne 20. srpnja g. 1244. Središte tog posjeda bilaše Djakovo (i Blezna) u tadašnjoj županiji vukovskoj. Taj posjed zauzimao je cieli prostor od izvora potoka Bidja k Levanjskoj varoši, Selcima, Gorjanima, zatim uz Jošavu k Mikanoveima i pod Cernu natrag k Savi prama Tolisi (u Bosni). Veći dio toga prostranoga imanja sačinjavaku u ono doba i još za dugo vremena šume.

Biskup Petar, zaslužni državnik Ljudevita I. Anžuvinca, potražio je od istog kralja obnovu darovnice Kolomanove, što je Ljudevit i učinio, a papa Grgur XI. dne 31. listopada 1375. u Avignonu potvrdio.

Reambulacijom od g. 1422. bijahu vlastelinski medjaši u Slavoniji iznovie utvrđeni.

Padom Bosne god. 1463. lišen je biskup bosanski svojih posjeda preko Save, a padom Slavonije 1526. zauzeše Turci i imanje crkve djakovačke u Slavoniji.

U 16. i 17. stoljeću, dok su Turci u zemlji vladali, podjeliše pojedini begovi medju se sela u Djakovštini, kao manje spahiluke, dočim su sami begovi većinom prebivali u Djakovu.

Ovdje je bilo u 17. stoljeću do 30 begova gospodara pojedinih sela, a biskupi i redovnici sv. Franje morahu se skrivati po samostanima u Bosni.

Medjutim uspomena na stare posjede nije prestala, a na to su pazili biskupi i za vremena turskoga, koji su dobro znali, da je u srednjem vjeku Djakovo sa okolišem »po pravu i od starine« (»de jure ab antiquo«) posjed biskupski.

Ovo starinsko pravo na posjed u Slavoniji priznao je biskupu O. Marijanu Maroviću car i kralj Ferdinand III. poveljom, izdanom u Beču 4. rujna 1650., kojom daje istomu biskupu i nasljednikom njegovim grad Djakovo sa zemljишtem i svim drugim posjedima izmedju Save i Drave, premda je još do blizu 40 godina iza te povelje faktično ostao Turčin gospodarom Slavonije.

U listopadu 1687. udje u Djakovo odkuda su Turci sami otišli — zapovjednik d' Aspremont — a deset godina poslje t. j. darovnicom od 27. rujna 1697., izdanom u Ebersdorfu (kod Beča) ponovi car i kralj Leopold I. gornju povelju Ferdinanda III. tadašnjem biskupu fra. Nikoli Ograniću (starinom Bošnjaku iz Orlova), kojom se istom priznaje pravo na vlastelinstvo djakovačko.

Na temelju ove povelje zauze biskup Ogranić Djakovo sa pustom okolicom od 54 za nuždu naseljena sela i kakovih 87 pustoselina. Djakovština je naime u 16. i 17. veku bila sielo turskih gospodara, te sada po odlazku njihovome, malo ne naj-pustiji kraj u Slavoniji. Tako je primjerice nabrojeno koncem XVII. stoljeća do 17.000 jutara puste oranice.

Ogranić je uzevši u posjed vlastelinstvo prvi počeo, koliko se je za onda moglo, uvadzati kulturu oranica, livada, vino-grada i t. d. oko Djakova, a neko doba uživao i Košku sve do svoje smrti (god. 1701.).

Sve ove posjede priznade i car — kralj Karlo IV. biskupu Petru Bakiću riešenjem od 14. siečnja 1717. navlastice »residenciju u gradu djakovačkom, samo mjesto Djakovo, a isto tako sva ovamo spadajuća sela, dobra i imanja«. Kraj svega toga okrnjeno je izmedju god. 1745 – 49. vlastelinstvo i to onaj dio na Bidju, kada je bila novoustrojena slavonska Krajina, zašto je osobito radio grof Kolovrat, predsjednik komisije

za regulaciju Krajine. Tom prilikom izgubi vlastinstvo 7 sela (Mikanovci, Striživojna, Čajkovec, Vrpolje, Andrijevci, Perkovci i Topolje) koja podpadoše pod Vojnu Krajinu. U ime odštete imao je biskup djakovački dobiti za ta sela 100—120.000 K.

U drugoj polovici 18. stoljeća, za biskupa J. Čolnića (1751—73.), kada su urbarom uredjeni od god. 1756. odnošaji izmedju vlastelina i podanika, počima postepeni napredak na posjedu djakovačkih biskupa. Broj oranice vidljivo se je povećao krčenjem šuma, sade se veliki kompleksi vinograda, osnivaju u obsegu vlastelinstva nove župe i crkve, uvadaju (god. 1806.) župske škole, a radi urednije uprave podieljeno bi (prije god. 1806.) vlastelinstvo u 4 gospodarska okružja (španata): djakovačko, semeljačko, trnavičko i drenjansko, koja u potanku opisana u Deskripciji od god. 1805—7., a pokazuju da je i za to doba pretežniji dio posjeda biskupskoga sačinjavala šuma.

Čolnićevi nasljednici Krtica, Mandić, Rafaj i Vuković stekli su velikih zasluga oko napredka u vlastelinstvu sve do godine 1848., kada je imao nastati novi odnošaj izmedju vlastele i seljačtva, koji je proveden u svoj zemlji iza god. 1850. a u djakovačkom vlastelinstvu za velikog biskupa Preuzvišenog gospodina Josipa Juraja Strossmayera.

I za vrieme tog cielom Slavenstvu nezaboravnoga posjednika vlastetinstva, nastavljeno je krčenje šuma a stvaranje oranica i livada na njekadanjem šumskom tlu, te su naročito na krčevinama naseljena nova sela Krndija, Josipovac i Jurjevac.

Osim toga provedena je za njegovo doba važna operacija odkup šumskih služnosti, kojima su vlastelinske šume obtećene bile tako, da je šumsko gospodarenje danas posve slobodno, te se bez svakih inih obzira prema zahtjevom racionalnog šumskog gospodarenja urediti može.

Odkup šumskih služnosti sproveden je u vremenu od 1870—90. godine.

I. Obći odnošaji i o vlastelinskim šumama napose.

Šume biskupije djakovačke raztrešene su po kotaru djakovačkom u duljini od 43 klm. u širinu od 26 klm. Željezničke najbliže postaje jesu: Vrpolje, Andrijeveći, Čaglin.

Glavne ceste su: Djakovo—Našice, Djakovo—Požega, Djakovo—Osiek, Djakovo—Vrpolje, Djakovo—Semeljci—Nuštar, Semeljci—Mikanovci. Zidana cesta vodi od ceste našičke preko Drenja u Mandičevac.

Površina posjeda po zemljarinskom katastru iznaša za šume 29.785 jutara $629\Box^0$.

Od tog šumskog posjeda izkrčeno je raznim dozvolama do sastavka šumske gospodarstvene osnove 1452 jut. $347\Box^0$, prema čemu odpada na faktični šumski posjed 28.333 j. $282\Box^0$.

Manje šumske površine, koje su razcjepkane u izmjeri od 206 jut. $1594\Box^0$, nisu u šumsko gospodarstvo povučene, pak je prema tomu gospodarstvena osnova za površinu od 28.126 j. $288\Box^0$ sastavljena, odnosno za plodnu površinu od 27.865 jut. $1313\Box^0$.

Zadnja izmjera obavljena je po katastru god. 1860.

Reambulaciju obavilo je vlastelinstvo god. 1897.—1903.

Šumsku upravu vrši 1 nadšumar, 3 kotarska šumara sa 2 nadlugara i 31 srezkim lugarom.

Veći dio šuma leži u prigorju a neznatniji dio u ravnici odnosno nizini.

Najviša točka je 423 m. nadmorske visine a najniža 91 m. U glavnom se nalaze šume izmedju 150 — 300 m. nad morem.

Podnebje je blago. Magle nastupaju jeseni i proljeću, a kulture trpe od poznih proljetnih mrazova, koji padaju u zatvorenim dolinama i uz potočna korita. Oborina imade dosta, te prema tomu je uzgoj šumskog drveća naročito listača veoma povoljan.

U geoložkom pogledu spada tlo šuma vlastelinstva djakovačkog u Känozoičku periodu, naposeb u neogensku formaciju, dočim se je u nizinama razvio aluvium.

Tlo je u prigorju duboko svježe i to na sjevernim i iztočnim stranama, dočim je na južnim i zapadnim stranama plitko i suho mjestimice bez humusa sa pojavom golog kamenja; u nizinama je tlo i stojbina bolja.

U nizini uspjeva hrast lužnjak, jasen, briest, grab uz primjesu topole.

U prigorju hrast kitnjak, cer i bukva sa primjesom brdskog javora u planini, a briestom, grabom, jasenom uz potočna korita.

Obzirom na dobu jesu šume u prigorju voćim dielom u dobi od 80 i više godina, dočim su u nizini mlade šume u dobi od kojih 40 godina.

Prema skrižaljki dobnih razreda odpada od ukupne, za šumsko-gospodarenje opredijeljene plodne površine od 27.865·83 jutara, na sastojine:

u dobi od 101 i više godina . . .	10.541·95	jut.
» » » 81—100 » . .	5.531·81	»
» » » 61— 80 » . .	2.858·60	»
» » » 41— 60 » . .	1.800·99	»
» » » 21— 40 » . .	5.028·50	»
» » » 1— 20 » . .	1.340·68	»
na čistine i progaline	763·21	»
Ukupno . . .	27.865·83	»

U pogledu uzgoja jesu do sastavka gospodarstvene osnove sve šume uzbunjane kao visoka šuma.

Dosada je glavni užitak crpljen samo iz pristupnih šuma odnosno iz hrastika, koji su znatne transportne troškove podnjeti mogli.

Prodaja stabala obavljala se je na panju, dočim je ogrevno drvo izradjivano u vlastitoj režiji i to:

hrastova gradja u prosjeku svih sortimenata 1 m³ . 10 K.

Ogrev bukov i grabrov:

1 met. hvat ciepanica u šumi	10 K.
1 met. hvat klipovine u šumi	8 K.
1 hrpa drva od proredjivanja (kipovina, kiće, = 1 pr. m.)	2 K.
1 kola kića od čišćenja	50 fil.

Izradba 1 met. hvata 2 K. 80 f. do 3 K. 40 f.

Izvoz 1 m³ gradje po kilometru 20 f.

Potreba za deputatni ogrjev vlastelinstva iznaša 1900 met. hvati ili 5462 m³.

Od šumskih nuzužitaka uživa se paša, žirovina, kamen i piesak. Kroz prekomjernu pašu, naročito u blizini sela je tlo ugaženo i vjetrom osušeno a pomladak ogrižen tako, da je tlo produktivnu snagu izgubilo.

Šume izvržene su jakom oštećivanju a šumske štete iznasele su prosječno prije šumskog uredjenja oko 9000 K. godišnjih.

Dosadanje šumsko-gospodarenje nije bilo sustavno uređeno, već se je sjeklo prema potrebi bez osobitog obzira na ponovno pošumljenje, naročito hrastici.

Ovakovim gospodarstvom izčeznula je mjestimice hrastovina.

Proredjivanje nije takodjer obavljano, dočim u pogledu šumskih kultura učinjeno je takodjer vrlo malo.

U zadnjih 5 godina 1894. do 1898. iznašao je godišnji prihod poprieko 62.608 K. dočim je godišnji trošak, uprava, čuvanje, porez,

namet iznašao 41.200 K.

Prema tomu je nosilo šumsko-gospodarstvo poprieko godišnje 21.408 K.

II. Buduće šumsko gospodarenje.

Gospodarstvena osnova sastavljena je na temelju §. 1. i 14. zakona od 26. ožujka 1894., kojim se uređuje stručna uprava i šumsko gospodarenje u šumah, stojećih pod osobitim javnim nadzorom prema sadanjem stanju šuma idući zatim, da se zajamči trajni i što viši prihod.

U tu syru su razdieljene šume u 16 gospodarstvenih jedinica u površini od 427 do 3215 jutara.

U osnovi se preporuča povećanje šumsko-tehničkih sila za jednog šumskog taksatora, jednog kot. šumara, jednog šumskog

pristava ili vježbenika, kao i za čuvanje šuma još dva nadlugara i 18 lugara

Prema osnovi će se uzgajati:

kao visoka šuma površina sa . . .	20.839 jut.	700□ ⁰
kao nizka šuma površina sa . . .	4.255 »	1028□ ⁰
kao pretvorbe u visoku šumu . . .	3.031 »	160□ ⁰

Ukupno dakle 28.126 jut. 288□⁰

Za visoke šume odredjena je za buduće obhodnja sa 120 god. Nu kod ovih šuma radi se poglavito o tom, da se ponajprije ustanovi uredjajno vrieme, u kojem se imaju stare sastojine posjeći, odnosno šuma privesti normalnom stanju. Kao takovo uzeto je vrieme od 100 godina. Kod nizkih šuma uzeta je obhodnja sa 40 godina, dočim je za pretvorbu odredjeno vrieme takodjer sa 40 godina.

U visokim šumama ima se voditi oplodna sječa, u nizkim čista sve uz 5 godišnje predzabrane.

U šumama odredjenim za pretvorbu u visoke šume voditi će se nakon obavljene sjetve žira čista sječa sa prethodnima prozrakama, t. j. imati će se sastojine malo prozračiti, te gusto žirom zasijati, nakon čega će se nadstojno drveće sa sjećinom postepeno i prema napredku hrastova pomladka odstranjivati.

Smjer sječe opredijeljen je prema prometnim sredstvima, prema dobi i sadanjem stanju sastojina, a uzeto je u obzir na povoljnije buduće poređanje dobnih razreda.

Visoke šume brdskog položaja imadu se gojiti kao mješovite sastojine i to na boljih stojbina kao čiste hrastove sastojine sa podstojnom bukvom, a na lošijih stojbina čiste bukove sastojine sa pokusa radi umetnom smrekom i arižem. U visokim šumama u ravniči uzgajat će se hrast sa podstojnim grabom.

Niske šume imaju se uzgajati kao hrastici, odnosno hrast u smjesi sa grabom.

Pretvorbe u visoku šumu, gdje je to samo moguće, obavljaju se prelaznim poljskim gospodarenjem kroz 4 godine. U

petoj godini se u jesen prašuma gusto žirom zasije i s njima dalje postupa kako je prije navedeno.

Godišnji prihod glavnog užitka u visokim šumama ustavljjen je pomoću kombinovanog razšestarenja na periodički površine i drvne zalihe.

U nizkima i za pretvorbu opredieljenima šumama ustavljjen je godišnji prihod glavnog užitka razšestarenjem na jednake godišnje sječine. Sastojine uzimate su pri tom u račun s njihovom sbilnjom a ne stegnutom površinom.

Drvna zaliha ustanovljena je na 500 pokusnih ploha.

Opredieljenje stojbine uzslidilo je za bukvu pomoću Baurovih, a za hrast pomoću Feistmantelovih skrižaljka.

Obća porabna osnova sastavljena je kod visokih šuma u pogledu sječnih površina za cielu obhodnju (uredjajno vrieme), a periodički prihodi izračunati su za prve tri periode.

Gospodarstvena osnova počimlje od 1. listopada 1897. Revizija osnove imade se obaviti u ljetu g. 1907. Posebna porabna osnova sastavljena je za buduće desetgodište i to 1897/8 do 1906/7.

Za niske i za pretvorbu u visoke šume odredjene sastojine, sastavljena je samo porabna osnova za prvo desetgodište, dočim obća porabna osnova nije sastavljena.

U njekim gospodarstvenim jedinicama crpiti će se u prvom desetgodištu i vanredni užitak, koji je u posebnoj porabnoj osnovi iztaknut, a rezultira iz razlike medju normalnim te sbilnjim godišnjim prihodom.

Posebna gojitbena osnova sastavljena je na temelju posebne porabne osnove.

Svedenjem svijuh gospodarstvenih jedinica u jednu cielinu dobio sam sljedeći iskaz: (Vidi na str. 304 i 305.)

Da se uzmognе obračunati sveukupni godišnji prihod

A. za visoke šume

za prvu poluperiodu, potreban je obračun godišnjeg prihoda prema vrsti drveća, koje je u skrižaljci broj I. izraženo u postotcima. Time sam dobio sljedeći iskaz: (Vidi na str. 306.)

Pre na njemu dolazi na račun redovitog godišnjeg prihoda 10.211 m^3 hrastovine, 15.439 m^3 bukovine, 92 m^3 cerovine ili ukupno 25.742 m^3 . U ime vanrednog godišnjeg prihoda prvom desetgodištu I. gosp. periode dolazi 1.562 m^3 hrastovine, 2.566 m^3 bukovine ili ukupno 4.129 m^3 .

Prema tomu je ukupni godišnji prihod:

na hrastovini	11.774 m^3
na bukovini	18.005 "
na cerovini	92 "
Sveukupno	29.771 m^3

Pošto u šumsko gospodarstvenoj osnovi nije razvrstana dryna gromada odpadajuća na gradju i ogrevno drvo, to da se približno uzmogne ustanoviti novčana vrednost gore označenog godišnjeg prihoda za prvu poluperiodu uzete su za podlogu tog obračuna skrižaljke o sortimentima prema razredima vrstnoće po Burkhardu.

Uvezši u obzir slabe prometne okolnosti i prijašnje izcrpljenje boljih sastojina svrstao sam šume u IV. razred vrstnoće u komu odpada od hrastovine 40% na gradju, a 60% na ogrev.

Od bukve uzeto je 20% za gradju, 80% na ogrev, prema polučenima rezultatima u gornjoj Krajini za loše stojbine.

Ciena 1 m^3 hrastove gradje uzeta je sa 10 K , bukove sa 4 K , ogrieva bez razlike na razvrstanje 150 K .

Cerovina uzeta je kao ogrev.

Prema navedenom iznašala bi vrednost koliko redovitog a toli vanrednoga godišnjega prihoda za I'.

40% hrastove gradje = 4.709 m^3 à $10 \text{ K} = 47.090 \text{ K}$

20% bukove gradje = 3.601 m^3 à $4 \text{ K} = 14.404 \text{ K}$

Ogrev hrastov, bukov, cerov = 21.561 m^3 à $150 \text{ K} = 32.341 \text{ K}$

Ukupno = **93.835 K**

B. za nizke šume.

Od ukupne dryne gromade redovitog i vanrednog godišnjeg prihoda u I' sa 9.599 m^3 uzeto je samo 5% na hrastovu gradju: 480 m^3 à $10 \text{ K} = 4.800 \text{ K}$, dočim je sve ostalo 9.119 m^3 uzeto u ogrev à $150 = 18.478 \text{ K}$.

Gospodarstvene jedinice		broj	Naziv	Položaj	Vrsti i smješta	drveća	Obrađiva dohodno uporabno vrijeme	Broj odjela	Ukupna plodna površina	Ukupna plodna površina kat. i jut.	Redoviti godišnji prihod I ^a 10 god.	Medjutimni godišnji prihod	Poprečni godišnji prihod	Trošak projekcije	Opazka	
Visoke Šume.																
I.	Okrugle Jame Kaznica			bukva 94% hrast 6%	100	32	2603	50	3602	—	—	—	301			
II.	Krstovi-Popovec			bukva 55% hrast 45%	120	35	3206	710	4030	—	—	—	893			
III.	Vuka			bukva 50% hrast 50%	100	36	3130	594	4250	295	—	—	602			
IV.	Križice-Crnabarac			bukva 57% hrast 43%	100	32	2990	916	3424	1705	—	—	1007			
V.	Zapadni Dilj			bukva 64% hrast 36%	100	23	1679	894	2178	1480	—	—	656			
VI.	Istočni Dilj			bukva 86% hrast 14%	100	20	1827	673	2863	481	—	—	413			
VII.	Aljeg, Djedovdol			bukva 1% cer 55% hrast 94%	100	31	1968	1200	1846	—	—	—	463	930		
VIII.	Ovčare, Kranjski Dol			bukva 50% hrast 50%	100	14	1142	1098	1354	168	—	—	630			
IX.	Kutnjak			bukva 55% hrast 45%	100	30	2168	1218	2192	—	—	—	659			
	Uhrupno . . .				20717	953	25742	4129	463	6091						

Nizke šume.

X.	Rakovac	hrast, bukva, grab	30	16	1013	1021	1926	273	—	157
XI.	Lipovac-Zverinjak	hrast, bukva, grab, cer	40	8	559	1179	1149	103	—	181
XII.	Prebelin-Mačkovac	hrast, grab	40	42	1441	260	3034	193	336	142
XIII.	Gaj	grab, hrast, cer	40	12	407	1410	938	—	—	80
XIV.	Ključ-Požarice	hrast, grab, briest, jasen	40	17	747	1295	1983	—	—	104
	Ukupno . . .		4170	365		9030	569	336	634	

Pretvorbenе šume u visoku hrastovу.

XV.	Crna bara	grab sa unetim hrastom, brestom, topolom	40	23	888	318	911	—	338	563
XIV.	Grube Madjarevabara	bukva, grab, hrast	40	49	2089	1277	4009	—	646	753
	Ukupno . . .		2977	1595		4920	—	934	1316	
	Sveukupno . . .		27865	1313	39692	4698	1783	8071		

Gosp. jedinica	Redoviti g o d i š n j i prihod u I'				Vanredni g o d i š n j i prihod u I'				O p a z k a
	hrast	bukva	cer	ukupno	hrast	bukva	cer	ukupno	
	m^3								
I.	216	3886	—	3602	—	—	—	—	
II.	1814	2216	—	4030	—	—	—	—	
III.	2125	2125	—	4250	147	148	—	—	295
IV.	1472	1952	—	3424	733	972	—	—	1705
V.	788	1395	—	2178	532	948	—	—	1480
VI.	401	2465	—	2866	67	414	—	—	481
VII.	1736	18	92	1846	—	—	—	—	
VIII.	677	677	—	1354	84	84	—	—	168
IX.	987	1205	—	2192	—	—	—	—	
Skupa	10211	15439	92	25742	1563	2566	—	4129	

C. za pretvorbene šume.

Sav ukupni redoviti godišnji prihod sa $4.930 m^3$ uzet je kao ogrev, te mu vriednost iznaša $4.920 \text{ à } 1\cdot50 K = 7380 K$.

Dakle vriednost sveukupnog koli redovitog toli vanrednog g o d i š n j e g prihoda visokih, nizkih, te pretvorbenih šuma iznašao bi za prvu poluperiodu **119.693 K**.

Pribroji li se tom iznosu polovica one vriednosti nuzužitaka — što ih je prije sastavka osnove šumsko-gospodarstvo u razdobju od 1894—1898 nosilo — okruglo sa 10.000 K, to bi bio godišnji brutto prihod **129.693 K**.

(Polovica vriednosti tih nuzužitaka uzeta je gledom na predloženo ograničenje paše kao i na vlastitu potrebu žira za sadnju).

Od tog brutto-prihoda imadu se odbiti svi izdatei. Ti se sastoje:

a) iz troškova oko šumskog gospodarenja sa **72.914 K** (kako je napred navedeno, iznašali su ti troškovi 41.200 K, ali se je taj iznos morao povisiti

s razloga, što je osnovom predloženo veći broj namještenje šumsko-tehničkog i čuvarskog osoblja)	
b) iz troškova za kulturu	14.826 K
c) iz vrednosti drva što vlastelinstvo za vla- stitu porabu iz šuma crpi sa	8.148 K
Ukupni razhod iznaša . . .	72.974 K

Odbiv razhod od prihoda, to dobijemo čisti godišnji prihod šuma biskupije za prvo desetgodište sa 56.718 K ili okruglo sa **57.000 K** bez medjutimnog užitka; ali uvek uz predmieu, da se godišnji etat iz svih pa i najnepristupnijih gospodarskih jedinica redovito godišnje crpi, kako to šumsko-gospodarstvena osnova propisuje.

Da me se ne shvati krivo, radi razjašnjenja stvari ponovno navadjam, da je to **približna** vrednost godišnjeg prihoda, jer se ciena koli gradiva, toli ogrievu dok do unovčenja dodje točno naznačiti ne može.

Konačno mi je navesti značajnu zaporku na samoj osnovi, koju je veliki pokojnik kao vlasnik šuma svojim vlastitim velikim pismenima na istu stavio:

„Ja ovo podpisujem pod uvjetom, što se i o ostalih mojih podpisih razumije i da se ono, što se na povjest odnasa promieniti i popraviti dade, ako se novi povjestnički izvori pronadju. Kritiku nikakovu ne odobravam. Štогод se je do sad učiniti moglo, učinilo se je. Uprava gospoštije ostaje i odsele kao i dosele posve samostalna, pravo pakogospoštije, pravo biskupsko posve neoskrvnjeno ko i do sad.“

Priobćio: *Cesarić.*

Ograničavanje šuma u Srbiji.

Našim čitaocima poznato je iz raznih članaka o šumarstvu u Srbiji, da pitanje o svojini šuma nije još konačno rešeno, i i da ima mnogo šuma i čitavih planina, na koje pored države polažu pravo svojine pojedina sela pa i privatna lica.

Prošlih godina pisato je u našem listu o tome, na osnovu kakovih zakonskih propisa ima se izvršiti ograničavanje državnih šuma, kakvi dokazi služe pojedincima i selima, da dokažu pravo svojine na izvesne šume ili njihove delove, na kakve su teškoće komisije pri radu nailazile i t. d.

Ovim člankom namera nam je, da upoznamo naše cenjene čitaoce sa suštinom rada ovakove komisije za ograničavanje državnih šuma, odnosno da dovedemo čitaoca na sam teren, i da ga upoznamo sa komisijom, koju će pratiti od prvoga dana njezinog sastanka, pa sve do svršetka rada u jednoj planini.

Pre nego što predjemo na sam opis, spomenuti nam je, da se je sa ograničavanjem državnih šuma u Srbiji odpočelo 1891 god., koji je rad nastavljen 1892 i 1893 god., a tada je zbog političkih trzavica i finansijskih neprilika obustavljen.

Nakon toga sljedovali su novi zakoni, koji su ceo taj rad oglasili za nevažeći, te je tek 1900 god. na osnovu novoga zakona preduzeto ponovno ograničavanje, koje je te godine prekinuto, a 1902 nastavljen.

Ali uslijed opšte poznatog državnog preokreta 1903 izmenjen je i zakon o šumama, a ograničavanje državnih šuma postavljeno je na novu osnovicu, po kojoj će državi ostati manje šuma nego po zakonima ranijih godina, ali u ovako ograničenim šumama, neće se više moći vršiti nikakove ispravke, jer se je država dužna na njih kod suda ubaštiniti prije, nego što se komisija razidje, i izvaditi pismen dokaz o svojini istih.

Sa radom jedne takove komisije iz 1904 god. upoznati ćemo cenjene čitaoce, a držimo, da će nam to poći za rukom, jer smo imali prilike pratiti jedan od tih radova od početka do kraja.

Komisija za ograničavanje državnih šuma sastoji se od tri člana, postavljena kraljevim ukazom, od kojih dvojica moraju biti iz sudske struke, a jedan narodni poslanik.

Stariji član sudske struke ujedno je predsjednik komisije a mlađi sekretar. U ukazu, kojim se komisija postavlja, označeno je, koju će državnu planinu ta komisija imati da ograniči.

Tako postavljenoj komisiji određuje ministar narodne privrede dan i mesto sastanka, kao i polaznu tačku rada.

Prije, nego se komisija sastane, izvesti se od strane ministarstva narodne privrede načelnik sreza, u kome će se rad odpočeti, i dadu mu se potrebna naredjenja o podpomaganju komisije u njenom radu.

Načelnik sreza dužan je odmah izvesti sve općinske sudove, u čijim će se atarima šume ograničavati, i naređiti im, da komisiju za vreme njenog rada, imadu smatrati kao državnu kancelariju, i izvršivati sve njezine naredbe, kao naredbe drugih državnih vlasti hitne prirode.

Osim toga, pošalju se prije sastanka komisije, potrebeni blanketi onoj opštini, u kojoj će rad odpočeti, koje su blankete dužni popuniti svi oni, koji polažu pravo svojine ma na koliki deo zemljišta u šumi, koja se ima ograničiti.

Konačno prije sastanka komisije postavlja ministar narodne privrede za svaku komisiju po jednog zastupnika države, šumara, geometra (zemljomjera) i prepisača, dočim poslugu postavlja predsednik komisije.

O danu i mestu sastanka komisije izveštava ministarstvo privrede njene članove i pomoćno osoblje preko okružnih načelstva ako nisu u državnoj službi, a inače preko starešina njihovih kancelarija, ako su u državnoj službi.

Odredjenoga dana, kad se komisija sastane, pre svega se konstituiše i radi formalnosti obavi izbor predsednika i sekretara, koji su već samim zakonom određeni, pa o tome sastavi zapisnik, u koji se uvede, da se je i pomoćno osoblje komisiji prijavilo.

Posle toga pristupi se odmah primanju materijala i akta odnosećih se na planinu, koju ima ograničavati, a koja ministarstvo pošalje prije sastanka komisije, načelniku sreza, u kome će komisija raditi.

Akta, koja se komisiji šalju, mahom su razni pismeni dokazi, iz kojih se vidi, da je država dotičnu šumu uživala, eksplorativala u korist svoje kase, i kao svojinu državnu smatrala.

Osim takovih akta, šalju se komisiji i sva ona akta, po kojima je sud prekinuo istragu nad pojedinim optuženim šumokradicama, koji su uspeli dokazati, da je zemljište, na kome je seča izvršena, njihova svojina, pa je država predhodno upućena, da putem gradjanskog spora, dokaže pravo svojine na odnosno zemljište.

Kako o pravu svojine, na takova zemljišta, koja se nalaze u granicama državnih šuma, presudjuju komisije za ograničavanje šuma, to takova akta stoje u ministarstvu narodne privrede, dok se za odnosnu šumu ne obrazuje komisija, a onda se šalju njoj na rad.

Kad komisija svrši primanje materijala i sviju poslatih joj akta, odmah izvesti ministra narodne privrede, da se je konstituisala i rad odpočela.

Pre nego što pristupi samome radu na terenu, pozove do-delenog joj šumara, da joj pokaže planinu, koja se ima ograničiti.

Kod pokazivanja planine izvede šumar pre svega komisiju na najviše visove izvan te planine, sa kojih se ona dade lepo razgledati, da si komisija pre svega stvori skicu kompleksa, koji ima ograničavati.

Zatim ju povede kroz samu planinu, izveštava ju o starosti šume i vrsti drveća, o sastavu zemljišta, o nagibu pojedinih strana, predstavlja blagodeti koju okolina od te šume ima, izlaže opasnosti, koje bi po okolinu mogle nastupiti kad bi se ta šuma ma kojim načinom uništila.

Konačno izveštava komisiju o približnoj površini šume, obraća joj pažnju na bespravna zauzeća u istoj, i pokazuje granice, u kojima je država do sada ovu šumu uživala.

Kad je komisija celu planinu razgledala, upoznala se sa objektom, koji ima ograničiti, i stvorila si približno njegovu skicu, sastavi o svemu tome zapisnik, u koji unese sa kojih je visova planinu promatrala, u kome pravcu je kroz nju prolazila, i što je sve u istoj vidila i o njoj saznala.

U isto vreme izveštava sud opštinu, u kojoj će rad odpočeti, da idućega dana prestanu komisiji svi oni, koji polažu pravo svojine na izvesne delove ove planine i ponesu propisno sastavljeue prijave.

Zakazanoga dana izidje komisija na lice mesta, i to na krajnju tačku planine u ataru one opštine, u kojoj rad odpočinje.

Prije, nego što se pristupi samome radu, prima komisija prijavu podnešenu od strane opštine ili sela, ako isto na šumu polaže pravo svojine. Spomenuti nam je, da redovno svako selo polaže pravo svojine na svu šumu, koja se u ataru toga sela nalazi, pa moglo dokazati pravo svojine na istu ili ne.

Prijava mora u sebi sadržati, na koji i koliki deo polaže selo pravo svojine, ima li osim te šume još na kome mestu, gde i koliko i kakovog zemljišta; broj stanovnika dotičnog sela, broj i vrsta stoke.

Uz to je dužno podnjeti izvod iz poreskih knjiga overen po poreskom odeleđenju (poreskom uredu) iz koga se vidi, na što i koliko godišnje poreza plaća.

U molbi, koju sa ovim aktima podnose komisiji, dužni su izjaviti, da će opština ili selo podnosići sve terete, koji padaju na ostavljeni im prostor, kao nov premer zemljišta radi razreza poreza i ubaštinjenja, plaćanje poreza, ogradijivanje, troškove oko ubaštinjenja, zabranu od svakoga uživanja radi pošumljivanja, ako to za potrebno nadje nadzorna vlast, dalje da će ostavljeni prostor sačuvati u celini kao zajedničku svojinu i ne dopustiti deobu, ili da ga pojedinci protiv-zakono zauzimaju i najzad, da će u slučaju, ako bi se docnije opština ili selo odreklo celoga ili samo nekoga dela ostavljenog mu prostora, podneti sve troškove oko prenosa na državu i prisajedinjenja državnoj šumi.

Molbe na drugi način u drugčijem smislu podnešene ne sme komisija uzimati u postupak.

Opština zastupa pred komisijom predsednik i zastupnik opštine, a selo kmet i zastupnik sela.

Pošto se svi označeni dokumenti predaju komisiji, a pored njih i svi eventualni dokazi o svojini, ako ih ima, pristupa predsednik komisije glasnom čitanju istih, a sekretar ih odmah na licu mesta zavodi u zapisnik.

Radi boljega razumevanja spomenuti nam je, da kao dokazi o svojini služe :

1. tapija (ubaštinjenje) potvrđeno od strane prvostepenog suda.
2. izvršna presuda državnih sudova.
3. presuda izabranih sudova od pre 1884 god.
4. neprekidno, podpuno i neograničeno uživanje

najmanje za 16 godina pre upisa u popisne knjige od 1884 godine pa do dana ograničavanja. Ali za ona zemljišta, na kojima su staje ili dvorišta, ili su već preobraćena u voćnjake, njive ili livade, svojina se može dokazati neprekidnim, podpunim i neograničenim uživanjem od 1. januara 180 god. pa do dana ograničavanja.

Opština, koje ne bi imale svoju šumu, ni zemljišta za podizanje šuma, i koje bi ispustima stešnjene bile, a u njihovom bi se ataru ili blizini nalazilo državnih šuma i šumskih zemljišta, komisija će na molbu njihovu odrediti od državne šume ili šumskog zemljišta izvestan prostor, kad podacima o imovnom i brojnom stanju domova, poreskih glava, celog stanovništva, i stoke po vrstama, kao i ostalim privrednim odnosima dokažu potrebu za to.

Kad dakle predsednik pročita sva podneta dokumenta o pravu svojine, onda pristupi saslušanju predsednika i zastupnika opštine, odnosno kmeta i zastupnika sela.

Opšti deo saslušanja je podpuno sudski, a u naročitom delu imadu se saslušani izjasniti i na licu mesta pokazati, koja je to šuma i u kojim granicama na koju polažu pravo svojine

nadalje šta još imadu navesti osim podnetih dokaza u dopunu istih, i konačno, koji i koliki deo traže od državne šume, da im se ustupi po potrebi, za slučaj, da komisija ne mogne uvažiti sve podnete dokaze o svojini, kao, pristaju li na sve zakonske obveze, ako bi im komisija ma koliki prostor dosudila, za slučaj nedokazave svojine.

Pošto su zastupnik i predsednik opštine, odnosno sela o svima pojedinostima saslušani, onda se, za slučaj, da su se kao na dokaz pozvali i na svedočanstva starih ljudi, saslušaju i ovi starci i odmah na licu mesta zakunu.

Njihova svedočanstva redovno se sastoje u tome, kako im je poznato, da je selo od toga i toga vremena šumu uživalo, žir i pašu pod zakup davalo, drva za svoju potrebu seklo itd.

Po dovršenim saslušanjima jedne strane, uzima komisija reč od zastupnika države. Ovaj pre svega nastoji dokazati, kako podneti pismeni dokazi, ako ih ima, nemaju zakonske vrednosti, a zatim pomoću zakonskih dokaza i pomoću pribavljenih pismenih dokaza, bilo od ministarstva, bilo od šumara, nastoji dokazati, da je odnosna šuma čista i jedino svojina države.

U svojim dokazima poziva se redovno na sve zakone o šumama počam od 1861. god. pa na ovamo, a uživanje pojedinih sela, izvestnih koristi od šuma, dovadja na zakonskom osloncu u vezu sa pravom servituta, a ne sa pravom svojine.

Pošto mu svi propisi zakonski idu u prilog, i to kako zakona o šumama tako i gradjanskog zakona, to mu redovno podje za rukom dokazati, da je odnosna šuma svojina države, na koju selo ima pravo služnosti, i to tim pre, što sela gotovo nikada nemaju pismenih dokaza o svojini šuma.

Kad drži, da je dokazao pravo svojine od strane države na odnosnu šumu, tada po obaveštenju dobivenom od šumara upozori komisiju na preteranost tobožnjih potreba iznošenih od strane seljana, udarajući naročito na okolnost, koliko je šume selu potrebno za pašu i širenje utvrđenoga broja stoke, kad se uzme u obzir okolnost, da selo i nadalje ostaje sa ovim pravom služnosti u državnoj šumi.

Po dovršenom saslušanju komisija se povuče, da donese rešenje za osnovu podnetih dokaza i obostranoga saslušanja.

Posle kratkoga dogovora od strane komisije, predsednik saopštava rešenje odmah na licu mesta.

U redovnom slučaju, rešenje glasi, da selo nije ničim dokazalo pravo svojine na odnosnu šumu, no komisija uvidjajuće potrebe sela, rešava, da mu se ustupe u svojinu oni dielovi državne šume, koji smetaju zaokruženju kompleksa kao okrajci i okuke, i ostaju izvan granice, koja se po rešenju komisije ima povući od tačke 1, putem do u potok »N« pa zatim potokom i t. d.

Protiv ovoga rešenja imadu obe strane pravo žalbe prvo-stepenom sudu u roku od 10 dana, čije je rešenje izvršno.

Ne čekajuć, da presuda postane izvršna, komisija odma pristupa samom ograničavanju. U pravcu, koji je komisija odredila, vrši geometar pomoću teodolita i pantlike izmeru uglova i dužina, a na svakom uglu udara redni broj crvenom bojom, i to po mogućnosti na stalne predmete, kao što je nepomično kamenje i dubeće drveće, a ako ovih nema, onda na ukopane direke.

Ova izmena i obeležavanje vrši se u prisustvu zastupnika države, šumara, zastupnika dotičnoga sela i barem jednoga člana komisije.

Čim se izmera u ataru jednoga sela dovrši, odma se sastavlja zapisnik, u koji ulazi sa koga mesta je ograničenje odpočeto, u kome pravcu je nastavljeno, nazivi mesta kuda granična linija prolazi, dužina u metrima od tačke do tačke i veličina uglova.

Kad presuda komisijska postane izvršna, onda se sredstvom kuluka (javni opšti rad, na koji je svaka poreska glava obavezna doći ili zamenu poslati; na ovakav se način u Srbiji prave, opravljaju i nasipaju putevi) iskopa šanac (grabe) povučenom graničnom linijom, koja je 50/50 cm. duboka i široka, a gdje se to ne može zbog kamena, tu se na svakih trideset koraka podigne kamenita humka, metar visoka i isto toliko široka.

Kopanje šanca i podizanje humka vrši se u prisustvu policijskog činovnika (kotarskog pristava), koji je komisiji dodeljen i nadležnog šumarskog i čuvarskog (lugarskog) osoblja.

Spomenuti nam je konačno, da, ako je selo dokazalo pravo svojine na izvestan prostor, granica se povlači iznad toga prostora, a za slučaj, da selo neprima okuke i okrajke, granica se povlači periferijom šume.

Vrlo redko, gotovo nikada se i ne dešava, da prvostepeni sud poništi ovakovu komisijsku presudu, pa da bi komisija već postavljenu granicu morala popravljati.

Prama postojećim zakonima, gotovo je ne moguće selima dokazati pravo svojine na pojedine šume, a koliki će prostor na osnovu dokazane potrebe komisija dosuditi selu, i da li je dosudjeni prostor dovoljan, podmiri potrebu, to se dade oceniti samo na licu mesta, prama položaju, starosti i dobroti dotične šume, i položaju sela.

Prvostepeni sud, koji nije pozvan, da ovakove uvidjaje čini, razmatra samo podnete dokaze o svojini, i pazi, da li je komisija pravilno cienila njihovu važnost, kao i da li su u presudi ispunjene sve formalnosti, pa kad ovakovu presudu i poništiti, to biva samo radi neispunjene formalnosti, koje se tada po primedbama suda ispune.

Odmah po dovršenom postavljanju granice, komisija da nebi dangubila čekajući na izvršnost svoje presude, pristupa radu o presudjivanju svojine na pojedine parcele u unutrašnjosti šume, na koje pojedina lica polažu pravo svojine.

Komisija ide od parcele do parcele, i na licu mesta prima prijavu i dokaze onoga, koji na istu parcelu polaže pravo svojine, saslušava njega i zastupnika države, ispituje i zaklinje svedoke i odma donosi svoju presudu.

I ovde ne čekajući na izvršnost presude, protiv koje također postoji pravo žalbe u roku od deset dana prvostepenom sudu, odmah pristupi premeri dosudjenog prostora, a ako slučajno presuda padne, i donese se druga, onda se dosudjeni prostor ponovo premeri.

Kod ovoga rada zanimivi su raznoliki dokazi, kojima se pojedinci nastojavaju koristiti, da bi dokazali pravo svojine.

Sve te parcele u unutrašnjosti šume, mahom su bezpravna zauzeća, koja su iskrčena i zauzeta u vremenu kad nije bilo šumskih uprava, i kad je nadzor nad šumama bio gotovo nikakav.

Redkost je dakle, da na ta zemljišta pojedinci imadu zakonske dokaze o svojini, pa u koliko takovih dokaza i ima, svi su oni sumljivog porekla.

Najobičnije i najčešće podnosi se kao dokaz izvod iz poreskih knjiga, da dотičник na to zemljište plaća porez od 1884 godine, i da je te godine upisano u popisne knjige kao njegova svojina, (kako se je taj popis vršio, bilo je ranjih godina govora u našem listu), a podvodi svedoke, koji će zakletvom dokazati, da je to zemljište od strane njegovih predaka uživano na 20—30 godina prije 1884 god.

Svedoci redovno svedoče, kako su kao dečaci tuda čuvali stoku, i kako im N. N. nije dao sa stokom ni blzo prići parničnom zemljištu, tvrdeći da je to njegovo, ili kako su oeu N. N. pomagali na tome zemljištu orati, kopati i slično.

No redovno se premerom pronadje, da N. N. uživa dva, tri, deset pa i više puta zemljišta, nego što je označena veličina, na koju porez plaća.

U ovakovim prilikama ceni komisija izkaze svedoka, pa ili dosudi pritežaocu onoliki dio, na koliki porez plaća, uvezvi prama okolnostima iskaze svedoka kao istinite, ili nadje, da se izkazu svedoka iz raznih okolnosti ne može pokloniti puna vera, pa pritežaoca takovog imanja odbije svojom presudom.

Kod traženja svojine na osnovu ovakovih dokaza, komisiji je lako doneti presudu. Da li svedoci istinu govore lako se dade oceniti po držanju svedoka pri samom ispitu, po starosti panjeva, koji se u njivi nadju, po mestu i položaju odnosnog zemljišta, po podnetim dokazima, od strane zastupnika države, da li je pritežaoc u uživanju odnosnosnoga imanja bio smetan uznemirivan i optuživan od strane državnih organa, a kad već

dodje do ubedjenja, da pritežatelj ima na odnosnu parcelu pravo svojine, onda joj veličinu prostora, koji treba da mu dosudi, pokazuje izvod iz poreske knjige.

Mnogo teže ide sa dokazima, koji u prvi mah izgledaju jednostavniji, a to su tapije, izvršne presude državnih sudova i presude izbranih sudova pred 1884. god.

Teže je za to, što se ovakov dokaz ima po zakonu smatrati kao podpun dokaz o svojini, a komisija se na licu mesta uveri, da je sopstvenik njegov došao do istoga na najkajšarski način, što je ranijih burnih godina, za vreme neredovnog stanja, političkih trzavica, činovničke nestalnosti, bilo lako učiniti.

Kako je komisiji težko doneti presudu, a da joj pri tome savest ostane mirna, vidi će se iz niže označenih primera. —

Postoji tapija, po kojoj je svaka vlast, na javnoj licitaciji prodala izvestan prostor tobože seoske šume a u stvari državne, za naplatu dužnog poreza N. N-u. —

N. N. javlja se komisiji s tom tapijom kao sopstvenik imanja i to imanja od 10 ha. stare šume, koju je na javnoj licitaciji kupio za 70 dinara.

Svako si može razmisliti položaj komisije, kad vidi ovakovu tapiju, po kojoj je vlast prodala hektar zemlje za 7 dinara u mestu, u kome kola drva koštaju 8 dinara. Zemlju obraslu starom bukovom i hrastovom šumom, svojinu države, a prodatu za dužnu porezu sela. — Prodaju izvršio seoski pisar (kotarski pristav), koji je sad Bog zna na kojoj strani svjeta.

Sopstvenik tapije, prepreden čovek stoji pred komisijom pakosno se cereći, a u duši članova komisije borí se savest sa ladnom i neumitnom odredbom zakona, koja se preprečila ladno naredjujuće: „Ovo je podpun dokaz o pravu svojine.“

Često puta odbije komisija svojom presudom i ovakovog sopstvenika, želeći time umiriti svoju savest, i odlazi sa ovakovog imanja puna uverenja, da će se kroz koji dan opet na njega vratiti, i po primedbama prvostepenog suda, dosudit sopstveniku, na ovakav način ugrabljeno državno imanje.

Ima slučajeva iz ranijih godina da je brat bratu prodavao državno imanje, samo da dodje do tapije, a ima i takovih, gde su se dvojica tobože parničila za izvesno takodjer državno zemljište, samo da dodju do izvršne presude zemaljskih sudova.

Nikakav nadzor nad šumama, koje su smatrane kao svačije i ničije dobro, nesavesno činovničtvvo za vreme burnih godina ispunjenih političkim trzavicama, koje je samo čekalo dan, kad će protivna partija doći na vladu, pa da uzme kapu i ide kući, podpomagalo je razne kajšarluke, pomoću kojih su pojedini dolazili do pismenih dokaza, o pravu svojine.

Sa ovakovima i ovima sličnim dokazima, mora da se boči komisija za ograničivanje šuma, nastojeći da donese što pravedniju presudu i da što pravilnije reši ovo veoma važno pitanje, po državu i okolni narod.

Kad je tako donešena presuda i za posljednju parcelu, na koju pojedini polažu pravo svojine, tada komisija prelazi u drugu opštinu, koja sa ovom graniči, i tu se nastavlja od početka opisata procedura. —

Ali neide u svakoj opštini posao tako gladko, kao što je to ovde opisano. —

Treba imati na umu, da u srpskom narodu ima 90% nepismenih ljudi, da je Srbija tek pred 100 godina oslobođena turskoga ropstva, da je nešto od Turaka, a nešto od nesavesnog činovničtva narod postao nepoverljiv naspram vlasti, i da se je uživio u to, kako je šuma opšte dobro, koje je Bog dao i kako mu je težko pojimti važnost šuma po opšte dobro.

On neće da veruje, kako će njegovo pravo služnosti i nadalje u tim šumama ostati, smatra ograničavanje šumu kao otimanje njegovog dobra od strane nekoga trećeg, jer u svojoj prostoti rezonuje: »pa i mi smo državni, i što da se te šume naše, državne ili nazovi ih kako hoćeš od nas ogradjuju.«

Kad on dakle smatra, da mu se te šume otimaju, a u tome ga podbaju neozbiljni i nesavesni političari opozicije, onda nije nikakovo čudo, da se taj narod, na mestima odupre komisiji silom, nastojeći, na svaki način da rad komisije spreči i omete.

Na nekim mestima upotrebljena je sila u blažoj formi, gde je prosto edkazata komisiji svaka poslušnost od strane predsednika opštinskog suda i građana. Ovakova sila sprečena, je odmah osetljivom novčanom kaznom predsednika, izrečenom od ministra narodne privrede.

Ali bilo je i slučajeva, gde se je narod odupro oružanom silom, u nameri, da komisiju rastera, te su takove komisije nastavile svoj rad pod zaštitom vojske, koja im je bila u pomoć dodeljena.

A sada, na nastavimo opis samoga rada.

Pošto je i u posljednjoj opštini povučena granica, i čitava šuma ograničena, i pošto je presudjeno pitanje o pravu svojine i na posljednjoj parceli, komisija prelazi na drugi kompleks, koji joj je u rad predat, ili ako je samo za jedan kompleks bilo određeno, čeka da sve presude postanu izvršene.

Po svršenom poslu, najdalje za trinajst dana postaje i posljednja presuda izvršna, jer je rok za podnašanje žalbe deset dana, a po podnešenoj žalbi dužan je prvostepeni sud doneti svoje rešenje, u roku od tri dana.

Kad i posljednja presuda postane izvršna, komisija pristupa sastavljanju graničnog protokola

U graničnom protokolu mora biti označen naziv planine, koja je ograničena, kroz atare kojih sela u kojem srezu se proteže, dužina granične linije od tačke do tačke i veličina uglova.

Na svršetku graničnog protokola opišu se sva priznata imanja pojedinim sopstvenicima, sa označenom veličinom, opisom i veličinom granica, i nazivom mesta.

Granični protokol podpisuju svi članovi komisije, a koji ne bi hteli protokol podpisati, ili svoje mišljenje odvojiti, stavi se primedba na protokolu.

Tako sastavljen protokol šalje predsednik komisije nadležnom prvostepenom суду, da na osnovu istoga izda državi tajpu, koju je sud dužan u najkraćem roku poslati ministru narodne privrede.

Ako se koja šuma nalazi u nadležnosti više sudova, onda je za izdavanje taj je nadležan onaj sud, kome komisija pošalje granični protokol.

Kad komisija pošalje granični protokol суду i od posljednjeg šumskog kompleksa, koji je imala da ograniči onda predsednik raspusti komisiju, a sve stvari i akte odnoseće se na ograničavanje šuma, pošalje ministarstvu narodne privrede, i zvesti ministra, da je rad dovršen.

Za slučaj, da komisija ne svrši u toku leta odredjeni joj posao, ona se može razići tek onda, kad to naredi ministar narodne privrede, a za dovršavanje odpočetog posla u idućoj godini, može biti postavljena nova komisija.

Oni, koji u obimu novopostavljenih granica državnih šuma i dalje ostanu sa priznatom im imovinom od strane komisije, dužni su se na istu u roku od godine dana, po zakonitim propisima ubaštiniti.

Ko se od dana svršenog ograničavanja, ili okončanja spora oko istog zemljišta, pa za godinu dana ne ubaštini, ne može kasnije polagati pravo svojine, ni na kakvu šumu ili zemlju, koja je ostala u obimu novo-postavljenih granica državne šume, i takovo zemljište smatra se, kao državna svojina.

Opštine, sela, manastiri, crkve i privatna lica, dužni su da se u roku od godine dana, od dana svršenog ograničavanja okolnih državnih šuma ili okončanja spora oko istog zemljišta, takodjer na svoje šume i šumska zemljišta ubaštine, ili ista premere.

Konačno nam je spomenuti, da kao nagradu za rad primaju članovi komisije iz šumskoga fonda po 12 dinara dnevno, računajući od dana, kad krenu iz mesta stalnog stanovanja, pa dok se u isto ne vrate.

Zastupnik države prima takodjer po 12 dinara, geometar 8 dinara, šumar 6 dinara, a prepisač 4 dinara.

Imajući u vidu teškoću posla, monotonost rada, a često puta i opasnost života, znajući, da komisija zbog udaljenosti šuma od sela mora čitave mesece provoditi pod šatorima, onda je nagrada članovima komisije i suviše mala.

A šta tek da se rekne za šumara, koji je duša celoga posla. On daje komisiji sva moguća obaveštanja, bez kojih nebi mogla nikakav rad odpočeti, daje zastupniku države sva obaveštenja, koja su njemu potrebna, pribire mu dokaze, kojima će moći dokazati pravo svojine od strane države, upućuje geometra u rad i pomaže mu u radu, jer se za geometre postavljaju još nesvršeni tehničari, bez ikakve prakse, a konačno pomaže i prepisaču, jer je ovaj redovno kakav ostareli penzionar.

Šumar u ovoj komisiji radi, kao da lično sebi radi, mora se naći u svako doba i kod komisije, i kod zastupnika države, kod geometra i prepisača i za sve to, samo 6 dinara dnevno.

Da šumar nema onu istu spremu kao i obe člana komisije iz sudske struke, da nema još veću spremu od nesvršenog tehničara, onda bi se ovako mačuhinsko postupanje i razpostavljanje moglo opravdati, a ovako ničim ne može. Kad bi mu se naredilo, da posao pri komisiji obavlja po svojoj zvaničnoj dužnosti, bez prava na ikakvu naknadu, onda bi barem pored malih finanskih neprilika, imao to zadovoljenje, da ne bude javno ponižen pred članovima komisije, zastupnikom države, geometrom i svima seljacima, kojima je ovo poznato.

Srpski šumari mogu se tešiti samo tim, da se i njihovi drugovi ostali zemalja moraju boriti protiv očigledne nepravde, koju ničim ne zaslužuju, da se u pogledu plaća i ostalih nagrada izravnaju sa činovnicima ostalih kategorija.

Divjak.

Šumske štete.

Piše Gašo Vae kr. kot. šumar.

Medju »različitima viestima,« u našem »Šum. listu«* za mjesec studeni 1904. »k' referatu i koreferatu o šumskim štetama«, izražena je misao, da isti nisu onako izrpivi, kako se je mislilo da će biti, naročito da nisu sa ob-

* Vidi str. 653.

ćenitoga stanovišta sasvim izerpivo obradjeni, već više samo sa stanovišta imovno občinskoga. Na koncu izražena je sa strane slavnoga uredništva sliedeća želja. »Držimo naime, da se razpravljanje o tom pitanju ne smije tako dugo s' dnevnoga reda skinuti, dok u obće ne budemo skroz na čistu, koji su pravi uzroci abnormalno velikih šumskih šteta i koja bi se sva sredstva poduzeti morala, da se tomu velikomu zlu s' uspjehom na put stati može!«

I mi se toj izraženoj želji priključujemo.

Pošto smo diljem tolikih godina službe to pitaje proučili, gledati ćemo o tom »velikom zlu« u našem narodu što više pisati sa občenitoga stanovišta i tako taj tema, što bolje prikazati i raspraviti.

U «Š. L.« za mjesec rujan 1902.* pisao sam o tomu predmetu dosta obširnn, nu što je tamo manjkalo nadopuniti ēu sada u ovoj razpravi, da budemo imali bar približnu cjelinu!

Prije ali moramo se pozabaviti sa njekojim tvrdnjama g. koreferenta**, koje po mojem sudu istini sasvim neodgovaraju.

Te tvrdnje odnose se samo na razpravljanje šumskih šteta kod kr. kot. oblasti u Ogulinu. Tvrdi se, da je godine 1902. podnešeno toj oblasti od strane šumarije ogulinske 2433. prijavnica, a neriešeno je 1384. a godine 1903. podnešeno je 2235 prijavnica, a neriešeno da je ostalo 1975.

To nestoji!

Glasom upisnika šum. šteta ostalo je 1902 neriešeno 851 prijavnica, a god. 1903. ostale su neriešene 792 prijavnice.

— »To je velika razlika! Ta pogriješka nastaje svakako uslijed slabe evidencije!

Uvažili se, da su mnogi štetočinci otišli »trbuhom za kruhom« u bieli svjet, a da su njekoji pomrli ili su bolestni, ili da su inako odsutni, kada su naspravu pozvani, to taj zaostatak nije baš tako preograman.

* Vidi stranu 521 de 548.

** Vidi strana 625, i 629. Š. L. na g. 1904.

Nadalje navadja se medju inim, da se je dogodio slučaj, da je šuma neke zemljistiće zajednice (Modruš) čitavi 8 dana gorila pod nosom obć. poglavarstvu, a da nisu niti prijave podnijeli nadležnom kr. kotar. šumaru, a kamo li prstom makli, da požar gase«.

Ta tvrdnja nestoji!

Nije izgorela šuma već mjeseca kolovoza 1904. plazeći požarom izgorjela je 1 ral sitnim drvom obrastloga pašnjaka z. z. Modruš, zvan Medvedovka, a požar plazeći došao je iz susjedne livade. Obćina u Modrušu sa oružnici učinila je svoju dužnost, pogasiv i prijaviv oblasti propisano slučaj požara.

Toliko istini za volju, jer se baš ti navodi moje osobe tiču !!!

Sada ćemo prieći na samu našu razpravu, — koju ćemo — kako rekosmo — sa obćenitoga i posebnoga stanovišta opisati i raspraviti.

»Bez obračuna ne ima ni uplate, ni dugovine« — Tako je i kod šum. šteta! Svaki je valjda od nas šumara i sudrugovca u životu obračunao na tisuće prijavnica šumskih šteta; a osobito kao vježbenici obračunavali smo ih svaki dan. — Kad se sjetim samo onoga doba, čisto me srsni prolaze. To nam je bio prvi važni a i svak danji posao — t. zv. posao prakse, za daljnju samostalnu šumarsku rad!!!

»Tako nam je bilo s vježbenicima, svojedobno kod slavne gradiške imovne obćine.

Sada mi je pri ruci poslovni dnevnik iz god. 1888., pak čitam kod svakog dana: »Cieli dan obračunavao i provadjao prijavnice«. — To je trajalo dvie godine.

To je bila naša praksa, jer o vanjskom radu i praksi nije ni govora bilo! Zato smo se uvježbali u obračunu prijavnica, koji obračun služi za temelj dalnjoj raspravi i osudi štetočince!

Obracun prijavnice jeste prvi temelj za dalnji postupak pred političkom i sudbenom vlašću. Ako

obračun prijavnice t. j. štete nije točan, pravedan, te nije osnovan na cieniku i zakonitoj mu podlozi, sledi, da mora osuda biti pogriješna i bez temelja, a dotična dugovina da potiče iz pogriješne osude.

Mnogi i mnogi štetočinac osudjen je na temelju pogriješno obračunate prijavnice, a i mnogi veliki dužnici na šum. šteti proizlaze iz takovih prijavnica. Stoga ćemo u ovoj raspravi posvetiti našu pažnju »obračunu prijavnica« iz kojega sva zla proizlaze!!!

Osim obračuna valja se i na druge okolnosti osvrnuti, koje uplivaju na porast šumskih šteta.

Baš kako sam odpočeo pisati ovu raspravicu, dodje mi do rukuh stenografski zapisnik CXII. sjednice sabora kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije držane dne 26. siječnja 1905. U toj sjednici izrekao je vel. gosp. Dr. Josip Šilović, narodni zastupnik krasan govor, a izmedju inoga predočio je stanje imovnih občina, a naročito zatražio je uredjenje naših imovnih občina kao i uredjenje pitanja glede »šumskih šteta«.

Pošto se taj stvarno izrečeni govor odnosi i na našu raspravu, to ga »vaznostiradi« donašamo ovdje, da našu raspravu što bolje upotpuni, a cienjenim čitateljima da pravo stanje predočimo!!!

Evo govora:

»Ja sam već opetovano visoku vladu molio, da poradi svimi silama, kako bi se zakon o imovnim občinama preinacio. Ovo je jedna od glavnih tegoba krajiških pravoužitnika, da taj zakon danas ne odgovara faktičnim potrebama naroda.

Prije svega narod mniye, i ja držim, da ima pravo, da šume ne treba zemlja, nego da šume treba narod, i da se potreba na drvu ima da ravna prema broju duša, a ne prema veličini posjeda. Već je osnova onoga zakona o imovnim občinama pogriješna bila, da je kompetencija drva

doznačena po selištima, a ne po broju duša. Danas je gospodo, posljedica ove pogrješke — kako sam se sâm uvjerio i kako mi je kazao i sam veliki župan županije bjelovarko-križevačke, presvjetli gospodin Tošo Georgiević — ta, da imade obitelji pravoužitnika, koje niti jedan prostorni metar drva ne dobivaju za svoje potrebe. (Zastup. Dr. Mile Starčević: To je istina.) Što će on s onim prostornim metrom drva? To mu nije dosta, da izpeče kruh; a što će mu biti za ostale potrebe po onoj cičoj zimi?

On ne može niti kupiti drva, jer nema gdje, a nema niti od koga (zastup. dr. Mile Starčević: Niti s' čim!), a niti čim. Posljedica je, da ide da krade, a onda dodje u sukob sa kaznenim zakonom. Drugo, što je isto tako loše, da je **procjena ovih šumskih šteta** po postojećim propisima, naročito čini mi se, po patentu iz g. 1867. (Nè, uvedeno je cesarskim patentom od 24. lipnja 1857. kojim se u krunovine ove — Hrvatsku i Slavoniju — uvodi šumski zakon od 3. prosinca **1852**. Isti zakon uведен je u Krajini okružnicom vrhov. voj. zapovjedničtva od 7. veljače 1860. objelodanjen u naredbeniku za c. kr. vojsku br. 5) daleko-previsoka tako, da je narodu obterećen grunt, obterećeno zemljište u velike ovim šumskim štetama.

Imovne obćine križevačka i gjurgjevačka stvorile su, kako sam izvješten, na poticaj velikog župana Georgijevića zaključak, kojim izjavljuju, da one **ne traže povišene procjene**, nego da se zadovoljavaju s' jednostavnom procjenom vrijednosti onoga drva, koje je uzeto!

Već bi se i tim znatno pomoglo narodu, kad bi se preinačila ova ustanova ob ovoj povišenoj procjeni i odredila jednostavna procjena.

Ali pomoći će se narodu samo onda, ako se ova kompetencija preinači,ako se taj naputak A. zakona o imovnih obćina preinači tako, da se potraže prave potrebe pravoužitnika, kako danas postoje. Neka kompetencija ostane, ako im se više nikako ne može dati, ali neka se ona

uredi prema potrebama naroda, neka se razdjeli prema dušama kod pravoužitnika i prema njihovim potrebama i onda neka se kompetencija od 15 do 15 godina revidira opet prema potrebama pravoužitnika, jer dok toga nebude, dogadjat će se, što se i danas dogadja, da imade 15 do 20 duša u jednoj kući, pak dobiju 1—2 prostrana metra, dok u drugoj kući nisu, nego dvojica, pa imadu mnogo veću kompetenciju drva. To na svaki način po mom čvrstom uvjerenju ne odgovara potrebama naroda. (Zast. dr. Mile Starčević: Tako, tako!)

Ja, vis. sabore znadem, da je dužnost organa imovnih občina, da čuvaju šumu, jer ju čuvaju za narod. Ali mislim, da ta gospoda zaboravljaju često, da je i šuma za narod (zast. dr. Mile Starčević: Tako je!), pa da se ne osvrću dovoljno — uvijek imajući na umu, da im je dužnost čuvati i šumu i narod — da je ta šuma za narod i da ima služiti i današnjoj generaciji, a ne samo budućoj. Ja držim, kad bi se gospoda na narod više obazirala, da bi bilo manje tužba i po sadanjem postojećem zakonu ob imovnih občina nego li ih danas imade.«

Ovaj krasni govor, popraćen temeljitim razlozima, odgovara istini u koliko se drvarenja tiče.

Kako rekosmo, mnogo zlo proizlazi i odvisi o obračunu prijavnicih.

To je nepobitna istina, koju ćemo pobliže razčlančiti i predočiti.

Znamo, da prijavnice podnašaju čuvari ili lugari šumâ, svojim predpostavljenim šum. uredima, kod kojih se tada te prijavnice po stalnim cienicima obračunavaju.

Navodi prijavitelja, čuvara ili lugara u prijavnici služe za temelj obračunu! Promotrimo to pobliže:

Ako je podnešena prijava manjkava s razloga, što će lugar hotice ili nehotice n. pr. za gorivo sposobno drvo, uvrstio za gradju, a sitno drvo sposobno za gorivo, uvrstio kao drvo sposobno za kolje ili letve, stožine, ruda i t. d., to

logično slijedi, da će pored visokoga cienika i prijavnica previsoko obračunata biti!

Nadalje priobćiti ćemo više primjera, gdje silne pogreške nastati mogu. Ako n. pr. lugar podnaša prijavnice na pašu blaga u branjevina, i štetu po nasadi — nepromišljeno, nesavjestno, ili iz neznanja krivo u prijavnici opiše, slijedi, da takove prijavnice previsoko obračunate moraju biti!

Ako se prijavnica — radi zasjecanja stojećih stabala, te vrtanja, kvacanja, guljenja i t. d. stabala ili mladica — krivo, hotice ili nehotice sastavi i na obračun predloži, nedvojbeno je, da će i odštetna svota znatna biti.

Uzmimo n. pr. kod oštete mladicah i šumskih nasada, da prijavitelj neoznači točno površinu i starost biljaka, to kod obračuna nastaju silne svote, koje ni izdaleka nisu u skladu sa počinjenom štetom.

Lahko se dade pogriešiti za dobu t. j. starost biljaka od 2 do 6 i više godinah, naročito tamo, gdje je oplodna sječa uvedena!

Ili n. pr. nastala je šum. šteta, što je njetko usurpirao, izkrčio i poorao šumsko tlo, što se svagdje često dogadja. Ako prijavitelj, ne mjeri usurpirano tlo, već površinu od oka označi, a štetu na drvu takodjer označi, to kod obračuna takovih šteta, mogu znatne diferecije nastati. —

Mi bi iz prakse mogli navesti mnogo takovih primjera.

Napred smo naveli razne primjere, o podnašanju prijavnica. Sa podnašanjem prijavnica, u suvislosti je i osoba prijavitelja, t. j. u savezu su njegova svojstva, karakter naobrazba, plaća, rodbinstvo, kumstvo i t. d.

Stoga, moramo se u ovom velevažnom pitanju, pozabaviti sa čuvarskim i lugarskim osobljem, jer to osoblje dužno je po zakonu prijavnice podnašati proti svakomu, koga u štetu ili kradji nadje.

Počnimo i računajmo dakle sa izvorom — od kuda prijavnice proizlaze.

Tada će nam mnogo toga jasno i poznato biti, jer priznajemo sami nije uvjek krivnja na seljaku rataru već i na lugarima toj selskoj gospodi!

Iz prakse znamo, kada je pojedini lugar rekao: »Ja ču njemu t. j. štetočincu pokazati, da više u šumu ići neće«. Što je bilo. Lugar je štetočincu n. pr. umjesto drvo za gorivo, za gradnju; ili n. pr. drvo sposobno za pruće, uvrćeno je za kolje; nadalje kolje za letve; letve ze roženice i stožine i t. d. nadalje kod paše blaga, može nesavjestan lugar u prijavnici uvrstiti malo blažče ili konjče za veliko; mjesto u staroj šumi u branjevini i t. d.

Ako ovakovi slučajevi nastaju n. pr. dnevnice »iz zlobe« ili kakove osvete sledi, da je sam prijavitelj postao sudcem štetočincu, obteretiv ga sa znatnom svotom šumske štete!

Ako li je pako prijava, podnešena lih iz neznanja, što se u mnogim slučajevima dogadja, sledi, da ovo neznanje ide na račun i teret štetočinca.

Koliko je još danas nepismenih lugara, kojima je cmt. španjolsko selo, pak ipak ti ljudi kroz selske pisare sastavljaju i podnašaju, kao »javna zaprisednuta straža« prijavnice možemo si pomisliti, koliko točnosti, takove prijavnice imadu.

Znamo iz prakse, da je takovi lugar, znao donieti na palici punu zareza — promjere panjeva. A gdje je visina upitam! Ta Vi znate gospodine, kako je visoka naša šuma bio je odgovor.

Predočeno — ako dobro proučimo, doći ćemo i sami do toga, da se $\frac{1}{3}$ ili $\frac{1}{4}$ dužne svote kod države ili imovne obćine previše na računu vodi.

To po duši i vlastitom uvjerenju kazati možemo! Zašto?

Kako rekosmo, većinom — na temelju prijavnica, sastavljene po gore razloženom načinu, priztiču te ogromne svote.

Dakako, da dug postoji na temelju pravomoćnih osuda sudbenih ili političkih vlasti.

Tu se dalje prigovarati niti smije niti može! To je pravomoćna stvar!!! Sve zlo ali leži u onom, dok do osude ne dodje, a to je, kako rekosmo, u sastavljanju, podnašanju i obračunavanju prijavnica.

Kazali smo naše mnjenje, o podnašanju prijavnica, a naprvo i o pogreškama kod obračunavanja prijavnica. Više puta, moramo se pitati — tko je do sada prijavnice obračunavao, a tko ih još danas obračunava?!

To pitanje biti će mnogome čudnovato, kada se znade, da to »šumarski stručnjaci« činiti moraju!

Istina je to, koja se ali ne drži!

Na mnogim mjestima, nije se u obračun prijavnica polagala velika važnost, dapače — nikakova!

Obračunavanje prijavnica smatralo se je jednostavnom kancelarijskom stvarju, koja se po jednostavnom t. zv. »šimlu« rješiti može. To »dosadno obračunavanje« nije za g. Förstera bilo, već prepucano je pisarima, lugarima, nadlugarima, a od deset godina, putem milosti za bolju praksu, i šumarskim vježbenicima. Kada je tomu tako, nije ni čudo, da mi imamo na dugu kod države i imovnih občina, toliko šumskega šteta, a naročito starih! Ruku na srdce, pak istinu priznati moramo!

Mnogi misle, da je obračunavanje šumskega šteta lahka stvar. Varaju se! Zaoto su tako mnogi činili, a još i danas čine!

U onih 11 paragrafa pril. D) k §. 73. šum. zakona ima mnogo toga, što mnogi šum. stručar razmišljati mora, a da »pravedno i po svojoj savjeti« prijavnici obračuna. Naročito vriedi to, za naše mlade sudruge, koji u praksi dolaze, a imaju da se bave sa obračunavanjem prijavnica.

Primjera radi, navesti ćemo §. 72. š. z., koji je temelj obračunu, a glasi: »Koji je krivac kažnjiva čina proti sigurnosti vlastništva šumskoga, ima oštećenomu posjedniku šume dati podpunu naknadu; s toga ima naknadit ma ne samo vriednost ukradjenog može biti šumskog proizvoda, nego i onaj posredni gubitak, koji bude kad prouzročen smetanjem ili umaljenjem plodne sposobnosti od šume.

U onom obračunavanju »posrednoga gubitka«, leži sve težiste, koje štetu uglavljuje i povisuje, a šum. štetočinca tereti!

Obračunati taj posredni gubitak može samo šumarski stručar, a nikako — tko drugi!

Zaoto, griešili su na račun naroda svi oni, koji su inače radili, pak zaoto imamo sada na papiru toliko dužnih šumskih šteta!

Da je bilo prije, a i do sada samo malo više pažnje prema obračunu prijavnica, sigurno brojke šumskih šteta na dugu nalazećih se, bile bi mnogo manje, t. j. za $\frac{1}{3}$ ili $\frac{1}{4}$, kako smo naprije razložili! To je naše nemjerodavno mnjenje!

Ta tvrdnja i predmjeva jeste obćenite naravi, pak se kao takova, obzirom na ovu raspravu, i shvatiti ima.

Da idemo strogo stručjački pregledavati prijavnice od 10 - 20 ili više godina, došli bi do uvjerenja, da je gornja naša tvrdnja na istinitim predmjevama osnovana.

To iztražiti nije sada moguće; a kada bi i bilo, ne bi imalo svrhe, jer dug šum. šteta, osnovan je, kako naprvo spomenusmo, na pravomoćnim osudama političkih i sudbenih vlasti. Ovo smo samo spomenuli, za razjašnjenje same stvari, a dali imamo pravo, neka svatko slobodno promišlja!

Nu mi ćemo glede toga »posrednoga gubitka« pružiti razjašnjenja i raspraviti više primjera, pak ćemo se osvjedočiti, na čijoj je strani pravo.

Za temelj obračunu šumskih šteta služi u prvom redu »š um sk o d š t e t n i c i e n i k «.

Cienik je podloga svakom obračunu! Ako su u istom ciene previsoke, a k tomu dodje u obzir još i posredni gubitak to logično sledi, da svaka prijavnica obračunata tim putem, mora biti previsoko taksirana. To je nepobitna istina!

»Sravnjimo li šum. cienike, sa lokalnim cienama, viditi ćemo sve gdje znatnu razliku!

Nu o toj temi kasnije.

Razumjevanja radi naše rasprave, a naročito jer su mnogom cienjenomu sudrugu u zaborav otišla, načela procene, moramo pobliže proučiti: »Načela po kojih se imas a-

činjavat cienik za štete šumske, i naknadji-vati štete«, koja su nadovezana §. 73. š. z. kao pril. D)

Pošto je drvo, glavni šumski užitak, to se ponajglavnije ta načela i kreću oko ustanovljenja ciena za šum. štete počinjene na drvu.

Donašamo s toga važnosti radi u celosti §. 1. tih načela, koja glase:

»Kad se ustanovljuje cienik, po kojem se naknadjuje šteta šumska, imadu se drva razlučivat na 1. drva za oganj (gorivo) i 2. drva za gradjenje i tvorenje, iliti drva gradivna i tvorivna (debla i brvna, panjevi, drva za razno orudje, za makinе i t. d.).

Obje ove vrsti drva, imadu se nadalje razlučivat po vrstih, koje se mjestimice uvažati moraju, od kojih medju tim sve one vrsti, koje gotovo jednaku vriednost imadu, treba da se u jedan razdiel stave; po svojoj dakle naravi diele se opet drva u

- a) najbolju,
- b) srednju i
- c) najlošiju vrst.

Za svaki od ovih podrazdjela, imadu se zatim ustanoviti šumske prike ciene i to prvi put za jedan kubični pedanj (sada metar) samoga drvlja, ili ako su ciene drva vrlo malene i za više pedanja (metara) kubičnih, i to po obliku troškova za klaštrenje i siečenje. a drugi put po prostornoj mjeri, kao što je gdje u običaju. Prve one ciene, imadu se upotrebljivat na drva stojeća i u obće na takova drva, koja se lahko proračunat mogu kao brvna, pri čem se pribijaju troškovi za klaštrenje, ako troškova takovih ima. Drugе pakо ciene valjaju za drva sječena i jurve predjelana, u koliko ova, stranom što su pretvorena, stranom što tu imade odpadaka, nemogu se lako više svesti na brvna. Drva, koja budu ukradjena prigodom pridje lijanja i priredjivanja ima da se smatra tako, kao da su već sasvim pridjeljena ili priredjena.«

Iz prednavedenoga vidimo, da se po tih načeli, vrsta drva u najbolju srednju i najlošiju vrst, pak ako se uzmu prieke ciene, to u svakom »šumskom cieniku« nastane više vrednosti rareda. Obično imamo u cienicima 1.—3., 1.—6.. a gdje i 1—9. vrednostih razreda t. j. u glavnom su tri razdiela, a ostalo su pod razdieli!

»Vrednosti razreda« jesu stoga različiti, za pojedine obćine i šum. predjele, a odvise ponajglavnije o lokalnim cienama drva, sječe, izradbe, izvoza, kao i udaljenosti, te dovoza — recimo na željeznicu.

Za primjer našemu tumačenju, uzeti ćemo cienik, valjan za modruško-riečku županiju, pak ćemo vidjeti, da su razni vrednostni razredi i to n. pr.

Za kotar Ogulin.

Uprav. obćina	Plaški	4. vr. raz.
„	Gomirje	2. „
„	Ogulin	2. „
„	Oštarije	3. „
„	Josipdol	3. „
„	Tounj	3. „
„	Gener. stol	3. „
„	Modruš	3. „
„	Dubrave	3. „
„	Drežnica	6. „

Za kotar Vojnić.

Uprav. obćina	Krstinja	4. vr. raz.
„	Vojnić	4. „
„	Vukmanić	3. „
„	Barilović	3. „
„	Perjasica	4. „
„	Krnjak	4. „

Za kotar Slunj.

Uprav. obćina	Drežnik	6. vr. raz.
”	Primišlje	5. ”
”	Rakovica	6. ”
”	Slunj	6. ”
”	Vališ-selo	5. ”
”	Veljun	5. ”

Kako vidimo, u ogulinskom šumsko-upravnom kotaru, postoji pet vriednostihih razreda i to 2. 3. 4. 5. i 6. t. j. šume, koje su bliže željeznici, pak se bolje unovčiti mogu, nalaze se u najboljem vried. razredu, a što dalje od prometne točke jesu ciene najniže, t. j. n. pr. u 6. razredu su obćine Slunj, Rakovica, Drežnik i Drežnica, a udaljene su preko 40 kilm. od Ogulina.

Ta udaljenost šumah i pojedinih mjesta upliva znatno na cenu šumskih proizvoda!

Po »načelima procjene,« jesu razne ciene »za drva stojeća,« za drva »sjećena i pridjelana«, kao i za sasvim već izradjena drya.

Samo se sobom razumieva, da moraju u potonjim slučajevima, doći u račun troškovi sjeće, izradbe, dovoza i t. d. Pošto smo razložili „načela procjene,“ to ćemo sada prieći na obračun pojedinih primjera, kako smo to — u uvodu — a i tečajem ove rasprave spomenuli.

Cilj nam je u obće, u ovoj raspravi dokazati dosadašnje previsoko taksiranje prijavnica, na temelju postojećih cienika, a naročito, ako još k tomu računamo »posredni gubitak.«

Ovo je samo primjera radi obćenito rečeno, pak se ona naša tvrdnja ne može odnositi na prijavnice, koje su po u krieposti stojećem cieniku, te pril. D, točno obračunate. To je do danas zakonito obračunavanje.

Toliko razumijevanja radi, jer točnom obračunavanju u obće se prigovoriti ne može,

Mi ćemo se primjera radi u ovoj raspravi baviti sa obračunom bukovine, sposobne za gradju i gorivo, te ine vrsti tvorivoga drva: pošto je bukovina — iza hrastovine — našem narodu, najpotrebitije drvo. Obračun ćemo provesti, na temelju §. 3. toč. 1. 2. 3. pril. D. — i sve primjene obraditi. — §. 4. 11. pril. D., ne ćemo primjerima u ovoj raspravi tumačiti, pošto bi se predmet, a i sama naša rasprava otegla.

Razlaganje §. 3. pril. D. može se podpunoma i na druge §. protegnuti!

Sada ćemo primjera radi predočiti cenu bukovine, po „cieniku šum. šteta,” koji je valjan za modruško-riečku županiju.

A) Drvo za gradju i tvorivo.

I.	vriednosti razred 1	m ³	8	Kr.
II.	"	"	7	"
III.	"	"	6	"
IV.	"	"	5	"
V.	"	"	4	"
VI.	"	"	3	"

B. Drva za ogrev i za ugljen.

I.	vriednostni razred 1	m ³	2·20	Kr.
II.	"	"	3·66	"
III.	"	"	2·12	"
IV.	"	"	1·60	"
V.	"	"	1·06	"
VI.	"	"	—·66	"

C) Drvo za ogrev i ugljen iz kraških nasada i branjevina u Primorju.

Cienik ima samo tri vriedna s tim razreda, a cene jesu uzete za jedno breme, od 0·4 prostornog metra.

I. vriednostni razred 2 Kr.

II.	"	1·60	"
III.	"	1·20	"

D. Sitne vrsti tvoriva drva.

Sve vrsti obračunate su po komadima.

U kraškim nasadima, imadu se ciene za 50% povisiti.

1 letva 6—12 cm. dolnje debljine i 7—10 mtr.

duljine (0·05 m. ³) vriedi	24 fil.
1 kolac 4—7 m. duljine, do 7 cm. debljine (0·02) m ³ vriedi	18 fil.
1 kolac za plot do 2 m. duljine i do 7 cm. debljine (0·0077 m ³)	6 fil.
1 kolac za vinograd 2 m. duljine i do 7 cm. debljine (0·0077 m ³)	4 fil.
1 obruč 4—6 m dugački 6 cm.	16 fil.
1 » 2—4 » » 4 cm.	12 »
1 » do 2 » » 3 »	8 »

E. Razne manje vrsti tvoriva.

1 komad — za pleter i pruće	2 fil.
1 » — trklje za grah i bob	4 fil.
1 » — osovina za kola	80 fil.
1 » — ruda za kola	80 fil.
1 » — žbica za kotače	16 fil.
1 » — oplatnica	20 fil.
1 » — palac za mlin	16 fil.
1 » — držalo za kosu	20 fil.
1 » — držalo za sjekire i motike	10 fil.
1 » — stožina	1 K 20 fil.
1 » — pauzina	60 fil.
1 » — brklje	40 fil.
1 » — za štap	3 fil.

Ciene nuzgrednih užitaka, nećemo ni navadjati, jer po našu razpravu, nisu od velike važnosti.

Kazali smo malo prije, da ćemo primjera radi prikazati obračun, po §. 3. toč. 3 pril. D.

Akoprem su ustanove, toga paragrafa svakomu šumaru poznate, to ipak, za upotpuniti naše razlaganje, donašamo u

cielosti radi tajparagraf, koji glasi: §. 3, kada se ukradu drva pa se pri tom ne odsjeku ili ne otrgnu vršci, ogranci ili granje, ili ne budu odnešene niti oštećene mladice, im a se odšteta svagda dati polag cienah, u tarifi (šum. cieniku) propisanih.

Ove ciene, imadu se platiti.

1. Jedam put ili jedno struko:

a) Za drva jurve oborenja ili pridjelana, ili za takova, koja su za skorašnje sječenje određena, ili koja slučajno na zemlji leže, ili za drva polomljena.

b) Za stabla i prutove usahle ili posve ugušene, rastiva stabla i prutove, ako se iz zaraštene šume pojedince izvade, i ako nespadaju medju osobito skupe vrsti, nalazeće se samo gdje gdje;

c) Za krčenje panjeva, ako su prouzročene time jame, opet se zasule, ili ako panjevi nisu možebiti potrebni bili kao branište i ako se od njih nije očekivalo, da će na novo potjerati.

2. Poldrug i put:

a) Za rastiva stabla i prutove, ako budu iz redje šume izvadjena dva ili više ih, koji stoje jedan od drugoga, pak k' tomu iz šume zaraštene, a ne napravi se time više nego jedna praznina; ili ako pojedina rastiva stabla i prutovi budu izvadjeni iz redje šume;

b) Za ostavljene koje gdi pričuvke i viša drva, ili za drva osobito skupa, koja se u zaraštenih šuma samo gdje-gdje nalaze, i koja su od manje primjerene kakvoće;

c) Za krčenje panjeva, ako olahkujuće okolnosti, izbrojene pod 1. dionu samo obstoje.

3. Dvaputa ili dvostruko:

a) Za rastiva stabla ili prutove, ako budu iz redje šume izvadjena dva ili više njih, koji stoje jedan do drugoga, ili ako iz zaraštene šume, izvadjena budu tolika stabla i prutovi, da se time prouzroči, više nego jedna praznina;

b) Za ostavljene koje-gdje pričuvke i viša drva, ili za drva osobito skupa, koja se samo gdje-gdje nalaze i koja su od dobre kakvoće;

c) Za krčenje panjeva, ako olahkujućih okolnosti spomenutih pod 1. u nikakovom obziru neima. Ciene po tarifi, smiju se u ostalom, za drva **gradjevna i tvorivna**, upotrebljivati samo pri plaćanju jednostrukom. A kad se što plaća, u iznosu pol-drugom ili dvostrukom, imadu se izvišci računati, samo po cijeni »najbolje vrsti gorivih drva«. Ako ima troškova za iznošenje, imadu se isti posjedniku šume svagda naknaditi napose.

Pošto smo gore razložili cene bukovog drva, za sve moguće svrhe i kućne potrebe našega naroda, a doneli smo u cijelosti propise §. 3. pril. D) to možemo sada predočiti, sve primjere obračuna prijavnice.

Za temelj obračunu uzeti ćemo 1 m^3 ! Početi ćemo samo sa:

A) Drvo za gradju i tvorivo.

§. 3. toč. 1. pril. D) obrčuna se šteta za 1 m^3 bukovine:

I. vrednostni razred sa 8 kruna

II.	»	»	»	7	»
III.	»	»	»	6	»
IV.	»	»	»	5	»
V.	»	»	»	4	»
VI.	»	»	»	3	»

2. Po §. 3. toč. 2. pril. D) obračuna se šteta za 1 m^3 bukovine ako se 1 m^3 vrednosti gradje, pribroji $\frac{1}{2}$ vrednosti »najbolje vrsti gorivog drva«.

U našem cieniku, označena je vrednost 1 m^3 sa 3·20 K., to $\frac{1}{2}\text{ m}^3$ vredi 1·60 K. ili

$$\text{I. vrednostni razred } 8 \quad 1\cdot60 \text{ K} = 9\cdot60 \text{ K}$$

$$\text{II. } \quad \text{»} \quad \text{»} \quad 7 + 1\cdot60 \text{ K} = 8\cdot60 \text{ K}$$

$$\text{III. } \quad \text{»} \quad \text{»} \quad 6 + 1\cdot60 \text{ K} = 7\cdot60 \text{ K}$$

IV. vrednostni razred $5 + 1 \cdot 60 \text{ K} = 6 \cdot 60 \text{ K}$

V. » » $4 + 1 \cdot 60 \text{ K} = 5 \cdot 60 \text{ K}$

VI. » » $3 + 1 \cdot 60 \text{ K} = 4 \cdot 60 \text{ K}$

3. Po §. 3. toč. 3. pril. D), obračuna se šteta za 1 m^3 bukovine, ako se 1 m^3 vrednosti gradje, pribroji vrednost od 1 m^3 »najbolje vrsti gorivog drva«, a to je u našem slučaju $3 \cdot 20 \text{ K}$. ili:

I. vrednostni razred $8 + 3 \cdot 20 \text{ kr.} = 11 \cdot 20 \text{ kr.}$

II. » » $7 + 3 \cdot 20 \text{ kr.} = 10 \cdot 20 \text{ kr.}$

III. » » $6 + 3 \cdot 20 \text{ kr.} = 9 \cdot 20 \text{ kr.}$

IV. » » $5 + 3 \cdot 20 \text{ kr.} = 8 \cdot 20 \text{ kr.}$

V. » » $4 + 3 \cdot 20 \text{ kr.} = 7 \cdot 20 \text{ kr.}$

VI. » » $3 + 2 \cdot 20 \text{ kr.} = 6 \cdot 20 \text{ kr.}$

Kako iz napred spomenutoga razlaganja znamo, temelji se cieli obračun na prijavi lugara. Ako je prijavnica hotimično ili iz neznanja krivo i nehotično sastavljena, to uporabom §. 3. toč. 2. i 3. pril. D., pri obračunu „posrednog gubitka“, nastaju — kako tečajem ove rasprave razložimo, na teret štetočinca — znatne razlike i to takove, da n. pr. po II. vred. razr. 1 m^3 po §. 3. toč. 2. više vredi od I. razr. po §. 3. toč. 1. obračuna, ili IV. vredn. razr. po §. 3. toč. 3. više vredi, nego li I. vrednostni razred najboljega drva, nadalje 1 m^3 VI. t. j. najlošijem vrednostnom razredu, obračunat po §. 3. toč. 3. više košta, negoli III. razred temeljne ciene za gradju.

To su znatne razlike!!!

Ove pako razlike nastaju samo uslijed navoda lugara ili drugoga prijavitelja, ako u prijavnice upiše, posjekao u „gustum ili ried kom predjelu“.

Ta oznaka u prijavnici dovoljna je, da se obračuna „posredni gubitak“. Usljed toga, jeste po našem primjeru razlika u cieni na $1 \cdot 60 \text{ kr.}$ odnosno $3 \cdot 20 \text{ kr.}$ za svaki kubični metar.

Pomislimo si, da u jednoj godini, kraj množine prijavnica, moraju i znatne razlike nastati, t. j. više puta je

— kako napred razložismo — za $\frac{1}{c}$ i više veća dužnost i dugovina na šum. šteti, negoli je faktična vrednost posječnog drva!!!

Da je tomu tako, osvjedočiti će se svatko, samo ako uzme računati štetu, po lokalnoj cieni i onoj po cieniku.

„Ogromne li razlike!!!“

Idemo vidjeti obračum.

B. Drva za ogrev i ugljen.

1. Po §. 3. toč. 1. pril. D. obračuna za štete, za 1 m^3 bukovine jednostruko:

I.	vrednosti	razred	sa	3·20 kr.
II.	"	"	"	2·66 kr.
III.	"	"	"	2·12 kr.
IV.	"	"	"	1·60 kr.
V.	"	"	"	1·06 kr.
VI.	"	"	"	0·66 kr.

2. Po §. 3. toč. 2. pril. D. obračuna se šteta $1\frac{1}{2}$ za 1 m^3 bukovine, ako se 1 m^3 vrednosti drva, pribroji $\frac{1}{2}$ vrednosti iste vrsti drva. Prema tomu obračuna se:

I.	vried.	razred	3·20 kr.	+1·60 kr.	=4·80 kr.
II.	"	"	2·66 kr.	+1·33 kr.	=3·99 kr.
III.	"	"	2·12 kr.	+1·06 kr.	=3·18 kr.
IV.	"	"	1·60 kr.	+0·80 kr.	=2·40 kr.
V.	"	"	1·06 kr.	+0·53 kr.	=1·59 kr.
VI.	"	"	0·66 kr.	+0·33 kr.	=0·99 kr.

3. Po §. 3. pril. D. obračuna se šteta za 1 m^3 bukovine, ako ciena za 1 m^3 uzme dvostruko istoga vrednostnoga razreda.

I.	vried.	razred	3·20 kr.	+3·20 kr.	=6·40 kr.
II.	"	"	2·66 kr.	+2·66 kr.	=5·32 kr.
III.	"	"	2·12 kr.	+2·12 kr.	=4·25 kr.
IV.	"	"	1·60 kr.	+1·60 kr.	=3·20 kr.
V.	"	"	1·06 kr.	+1·06 kr.	=2·12 kr.
VI.	"	"	0·66 kr.	+0·66 kr.	=1·32 kr.

Koliko nam je iz prakse znano, većinom se šteta na gorivu drvu, obračunava dvostruko, t. j. po §. 3., toč. 3., pril. D., a u malo slučajevah jednostruko, t. j. po §. 3. toč. 1. pril. D.

Svaka prijavnica, nosi većim djelom u stupcu naslov, posjekao u »riedkom sklopu«, a manje u »gustum«, pak s toga dolazimo u priliku, da uvjek računamo »posredni gubitak«, koji tereti štetočince — dvostruko, a manje 1 ili $1\frac{1}{2}$ puta.

Ako sada n. pr. sravnimo vrednost 1 m^3 goriva, obračunatu po § 3., toč. 3., pril. D., t. j. dvostruko, sa vrednosti 1 m^3 gradjevnog drva po vr. razr., to dobijemo sljedeće razmjerje:

I.	vriedn.	razr.	8	kr.	gradje:	6·40	kr.	goriva
II.	„	„	7	„	„	: 5·32	„	„
III.	„	„	6	„	„	: 4·24	„	„
VI.	„	„	5	„	„	: 3·20	„	„
V.	„	„	4	„	„	: 2·12	„	„
VI.	„	„	3	„	„	: 1·32	„	„

Uzporedimo li sada, pojedine cene vrieduostnih razreda gradje i goriva medjusobom, po 1 m^3 , to vidimo, da I. vred. razr. goriva više tereti štetočine a, nego li vredi 1 m^3 III.—VI. vr. r. gradjevnog drva; nadalje II. razr. goriva više nego li IV.—VI. vr. raz. gradje; III. vr. raz. goriva, više nego li V. i VI. razr. gradje; IV. vr. goriva, više nego li VI. vr. razr. gradje. — Vrednostni razredi, osnovani su većinom po udaljenosti, pak zaoto te razlike, ko je ali terete štetočice!!!

Znamo, da mora postojati znatna razlika, izmedju vrednosti gorivog i gradjevnog drva. Ako sada promotrimo naše razlaganje i obračun „posrednog gubitka“ za gorivo drvo, to vidimo, da je na visoke cene obračun posrednog gubitka“ izvor svih dužnosti i tereta, pošumske štetočice.

Gradjevno si drvo, mnogo manje prisvajaju štetočinci, već jedino gorivo drvo, — jer na tomu je na mnogim mjestima manjak !!!

Od kada je tomu tako, to pored našega obračuna logično sledi, da je štetočinac uvjek više dužan, nego li je faktična lokalna ciena prisvojenoga drva.

Promotrimo i sravnimo cene gorivnog drva, sa onima lokalnima, pak ćemo viditi znatne razlike !

Ciena gorivom drvu po cieniku jeste — kako znamo — za 1 m³:

I.	vried.	razr.	3·20 kr.
II.	"	"	2·66 kr.
III.	"	"	2·12 kr.
IV.	"	"	1·60 kr.
V.	"	"	1·06 kr.
VI.	"	"	0·66 kr.

Sravnimo sada tržnu (lokalnu) cenu bukovog gorivog drva I. vrednostnog razreda, sa onom u cieniku.

1 m³ vriedi 3·20 kr. ili pr. mtr. 2·40 kr. Jedan prostorni metr. hvat gotovih drva I. razr. dobije se obično za 16—24 kr. (neračunamo pretjerane cene u gradovima).

Po našem šumskom cieniku, stajao bi jedan pr. m. hvat drva za ciepanice $2\cdot40 \times 4 = 9\cdot60$ kr. samo ne izradjenog drva, bez obzira na troškove sjeće i izvoza drva. — Da vidimo 1 cenu hvata?

Ciena drva po cieniku na panju je 9·60 kr.

Ciena izradbe 6—8 kr. 8— kr.

Ciena dovozarine je razna, 12—20 kr. 12— kr.

Ciena bi za 1 pr. m hv. bila . . 29·60 kr.
ako se najniža ciena dovoza računa.

Ako pak se uzme najviša ciena sa 8— kr.
više, to bi jedan hvat stajao . . 37·60 kr.
ili okruglo 38— kruna.

Pod tu cenu neračunaju ni u jednom
gradu Hrvatske i Slavonije 1 pr. hv. bukovog
drva!

Kako iz razlaganja vidimo, naši štetočinci ali plaćaju tako drvo, ako se uzme u račun njihova sjeća i dovoz drva. Nu to se obično ne računa, već lih ciena drva na panju, sa 9·60 kr. po 1 pr. m. hvatu ili 2·40 kr. po 1 pr. metru. Uzmemo li ali u obzir obračun štete po § 3. toč. 3. pril. D. to štetočinac plati za 1 prostorni met. hvat gorivih bukovih drva $9\cdot60 \times 2 = 19\cdot20$ kr. Gore više kazali smo, da dobijemo obično 1 hvat gorivi drva, u kuću postavljeno za 16 do 24 kr. — U gradovima malo skuplje.

Iz ovoga razlaganja vidimo, da svaki štetočinac plaća drvo za 1 pr. m. hvat na panju sa 9.60 odnosno 19·20 kr., bez uračunanja ostalih troškova!

To je ogromna razlika izmedju lokalne — obične — cene goriva drva, sa onom u cieniku!!!

Uzmimo, da trgovac kod nas obično plaća za gorivo drvo I. r. na panju za 1 hvat 2—8 kr. Trgovac izradjuje iz bukve, što je najbolje; a za svaki hvat računa mu se 10—20% kod dugovanja, na osušenje i t. d.

Sravnimo sada najveću trgovacku cenu drva na panju od 8 kr. sa onom štetočinca — u jednostrukom iznosu — sa 9·60 kr., to vidimo, da štetočinac plaća 1 hvat drva na panju za 1 kr. 60 f. više od trgovca odnosno kod najniže cene za 7 kr. 60 fil. više.

Uzmemo li obračun po § 3. A. B. pril. D. to štetočinac plaća na panju 11·20 kr. više za drvo, nego li trgovac.

Štetočinec je ciena po 1 hvatu na panju 19·20 kr., a trgovcu je 2—8 kr.

Zar to nije ogromna razlika!!?

Promislimo si dobro samo ovaj jedan primjer, pak se onda nećemo čuditi, da imamo sjedne strane na dugu ogromne svote šumskih šteta, a k tomu s druge strane ipak i šume, koju svake godine vlastnici na dražbu donašaju!

Sliedi — da se uslijed ovog obračuna mnogo veće svote na dugu izkazuju i vode, nego li faktično drvne gromade u šumi manjka!!

Razlika leži — kako razložimo — u obračunu i visokim cienama po šum cieniku.

To je nepobitna istina!!! Gornji primjer razložili smo za najvišu cenu bukovog drva za gorivo. Sada ćemo razložiti stanje stvari kod **najniže ciene**.

Po cieniku jeste za VI. vried. razr. ciena za 1 pr. mtr. 1 kr. ili za 1 pr. m. hvat = 4 kr. Na mnogim mjestima — recimo u brdskim i udaljenim predjelima — dobije trgovac bukovo drvo na panju 1 pr. hvat za 2 kr., a najviše za 3—4 kr.

Po našem cieniku mora štetočinac da plati za 1 mtr. pr. hv. 4 kr. ako se šteta računa jednostruko.

Kada se šteta $1\frac{1}{2}$ puta računa, to štetočinac plaća za 1 pr. hvat na panju 6 kr. a kod dvostrukoga obračuna plaća 8 kr. Štetočinac plaća kod najniže cene po cieniku onu taxu, koju trgovac plaća kod najveće cene na dražbi, koja je cena za bukovog gorivo drvoried kost.

Običajna je cena na panju za 1 hvat bukovine 4 kr., ali zaato se trgovcu priračuna još 10—20 cm. kod slaganja i primanja drva na izsušenje i t. d. pak zaato je jedan hvat bukovog drva za trgovca još jeftiniji od 4 kr. t. j. do 3 kr.

Sravnimo li sve prednavedeno, to vidimo silne razlike izmedju cienah po šum. cieniku, te lokalnih i trgovačkih cien. Po jednostrukom obračunu razlika je po 1 m. pr. hvatu kod najveće trgovačke cene za 1·60 kr. dočim kod najniže (VI. vred. razred.) od 4 kr. t. j. štetočinac 2 kr. još nadplaćuje, jer znamo da trgovac više puta za 2—3 kr. 1 m. pr. hvat drva na panju dobije. Nu recimo, da se tržna ciena od 4 kr. sa onom u cieniku izravnjuje! Kod dvostrukoga ali obračuna nastaje razlika sa 11·20 kr. kod najveće vrednosti na drvu, a kod najniže cene 2—4 kr., koja razlika tereti narod t. j. šum. štetočince!!!

Mnijemo, da smo ovim primjerima našu tvrdnju diljem našega članka izraženu, dovoljno podkriepili i dokazali, pak zaato prelazimo na dalnje razlaganje i dokaživanje.

Jedno moramo još to primjetiti, da bi svaki štetočinac jeftinije prošao, da kupuje gotovo drvo od trgovca, negoli, što uz silnu muku i trud drvo skupo plaća. A gdje je još k tomu globa i zatvor?!

Još veće razlike nastati će, ako sravnimo sljedećim primjerom cene i obračun. Evo primjera:

Drvo za ogrev i ugnjeni iz kraških nasada i branjevinu s primorja. Cene jesu označene za 1 breme = 0·4 pr. m.

Kako znamo, I. vr. r. stoji 2 kr., II. vr. r. 1·60 kr., a III. vr. r. 1·20 kr. po bremenu t. j. računamo li mi 1 breme da ima 0·40 pr. met. to tada 1 pr. mtr. ima $2\frac{1}{2}$ bremena; pak bi prema tomu bila ciena za 1 pr. mtr. za I. vr. r. 5 kr., II. vr. r. 4 kr., a III. vr. r. 3 kr.

Kada bi po prvom primjeru računali gorivo drvo sa kod nas u običajenim mtr. hvatom (4 pr. mtr.) to bi bila ciena na panju I. vr. r. 20 kr., II. vr. r. 16 kr., a III. vr. r. 12 kr.

To su već znatne cene, ako štetu računamo jednostavno. Uporabimo li § 3. toč. 3. pril. D. t. j. računa li se dvostrukoo, to dobijemo po metr. hvatu tada za I. vr. r. 40 kr., II. vr. r. 32 kr., a III. vr. r. sa 24 kr. drva na panju.

Te temeljne cene na panju jasno nam govore, da si svatko za te skupe novce može nabaviti drva na Rieci, Sušaku, Novom i t. d.

Nu obzirom na skupi uzgoj »kraša« jesu te cene dovoljne (ako je moguće) da odvrate šum. štetočince, da neuništaju ono, što onome kraju nuždno treba!!!

Ovu cenu moramo s drugoga t. j. kulturnoga gledišta promatrati!

Sravnimo li ali gorivnu vrednost ovoga drva sa onom lokalno-trgovačkom, to vidimo znatnu razliku!

U toj razlici ali leži sve, što tereti svakoga štetočinca!

Neka se nitko dakle ne čudi, ako u takovim krajevima ima znatnih svota na dugu. Da tako mora biti, dovoljno smo ovim primjerom razložili! Taj dug osnovan je na zakonitom obračunu! Ne ima mu prigovora. Predjimo sada na:

D. Sitne vrsti tvorivog drva.

Znamo, da je ciena za sve vrednostne razrede jedna po komadu uzeta.

Mi ćemo stoga, primjera radi, sve ove cene sravnjivati sa III.—IV. vr. raz. gradjevnog drva iste vrsti po 1 m^3 , da vidimo razlike.

Pogledajmo s i n a j p r v o v r i e d n o s t i , o z n a -	c e n e p o d D n a š e g a c i e n i k a š u m . š t e t a ; t a d a
1 letva	= 0·05 m^3 vriedi 24 fl. t. j. $1\text{ m}^3 = 4\cdot80$ kr.
1 kolac	= 0·02 „ „ 18 „ „ 1 „ = 9·30 „
1 kolac za plot	= 0·0077 „ „ 4 „ „ 1 „ = 5·19 „
1 „ vinogr.	= 0·0077 „ „ 6 „ „ 1 „ = 6·92 „
1 obruč	= 0·01 „ „ 16 „ „ 1 „ = 16·00 „
1 „	= 0·0038 „ „ 12 „ „ 1 „ = 3·16 „
1 „	= 0·0014 „ „ 8 „ „ 1 „ = 5·71 „

Sravnimo li sada ove cene sa onima gradje I.—VI. vrednostnog razreda, to ćemo viditi, da su znatne razlike već kod jednostrukog obračunanja.

Uzmemo li u obzir § 3. toč. 3. pril. D., to i opet nastaju velike razlike izmedju cienika i lokalno-trgovačkih cien!

Još znatnije se to opaža, ako sravnimo ove cene sa I. vred. raz. gorivog drva?

Svakako je I. raz. bukovog drva (ciepanica) vredniji, nego li recimo srednje letve, kolje, obruči i t. d. koje se po jednoj ceni računaju.

Pošto mnogi prijavitelji označuju kvarove t. j. šum. štete na sitnom drvu za letve,

kolje obruči i t. d. to si onda možemo samo u ovim cienama i obračunu tražiti uzroke, da su prijavnice previsoko taxirane.

To je ona os, oko koje se ove dugovine šumskih šteta vrte!

To se pobiti neda, već se na žalost priznati mora!!!

Ako se k gore iztaknutim cienama pridaže 50% za kraške branjevine i nasade, to se samo sobom razumieva, da »sitne vrsti tvorivog drva« za štetočince preskupo dodju tako da si svaki za te novce može nabaviti dvostruko gotove robe! Pored toga, — a gdje je zatvor ili globa?

Konačno imamo raspraviti još:

E) Razne manje vrsti tvoriva:

Uzet ćemo njekoje primjere:

1 prut za pleter	= 0.0021 m ³	vriedi	2 f. t. j. 1 m ³ =	9.52
1 trkla za grah	= 0.0021 „ „	4 „ „ 1 „ =	19.04	
1 osovina neizra- djena, 30 em. do 2.5 mtr.	= 0.15 „ „	80 „ „ 1 „ =	6.00	
1 ruda neizradjena				
1 $\frac{12}{16}$ cm. 9.3 m.	= 0.06 „ „	80 „ „ 1 „ =	13.30	
stožina $\frac{12}{16}$ cm. do 4 m.	= 0.10 „ „	1.20 kr. „ 1 „ =	12.00	
1 pauzina $\frac{8}{10}$ cm. do 4 m.	= 0.02 „ „	60 f. „ 1 „ =	30.00	

Kako vidimo »razne manje vrsti tvoriva« daleko više nadilaze ciene »sitnih vrsti gorivog drva«.

Uzporedimo li one cene sa cienama A. drvo za gradju i tvorivo, to vidimo silne razlike!!!

Evo primjera.

1 m³ u I. vredn. raz. bukovine košta po našem cieniku 8 kr.
1 „ pruta za pleter 9.52.

1 m ³ za trklje za grah i bob	19·04
1 „ za rude	13·30
1 „ za stožine	12·00
1 „ za pauzine	30·00

Sravnimo te cene, pak ćemo biti na čisto, da su to ogromne razlike po 1 m³ kod drva po svojoj kakvoći, koje prema I. vrsti gradje u cieni prodati mora po 1 m³, a ne nadmašiti i trostruku vrednost!!! Napred spomenute sitne manje vrsti tvoriva« treba naš narod svaki dan.

Uzporedimo li sve gore spomenute cene, nemojmo se gospodo onda čuditi, da pojedinac ima mnogo šum. štete na dugu. Ta ne samo pojedinci, već i sve obćine!!!

Istina Bog, da su sve te visoke cene uzete samo s razloga, da se zaštiti pomladak u šumi. Nu recimo, da se sve te vrsti tvoriva drva posjeku u staroj — za sječu dospjeloj — šumi, da li su te cene opravdane? Kakov je tu razmjer prema cieni I. vrsti gradjevnog drva!?

Računamo li još k tomu štetu po § 3. toč. 3. pril. D. t. j. „posredni gubitak“ to je jasno svakome, da kod takovih ciena i načina obračuna, moraju znatne svote nastati, koje terete ne samo pojedinca već cielu zemlju.

Kako je sa ovim cienikom šum. šteta, tako je i sa ostalima u našoj domovini!!!

Mnijemo, da smo ovo pitanje s te strane t. j. u pogledu podnašanja i obračuna prijavnica dovoljno predočili i raspravili, pak nam je dalnje uzroke nastaviti u nastavku.

Važnost šumâ.

Važnost šuma, koju one imaju u prirodi, kao i njihov utjecaj u narodno-gospodarstvenom pogledu, može se posmatrati sa dva gledišta, naime sa obćeg narodno-gospodarstvenog i privatno-narodno gospodarstvenog gledišta.

Sume sa obćeg narodno-gospodarstvenog gledišta.

Kada se govori o šumama i razpravlja o šumskom gospodarenju obično se misli samo na to, koliko šume nose, odnosno, koliko bi nosilo dotično zemljiste, da se na njem ne goji šuma, već druga koja vrst kulture.

Šume se dakle obično posmatraju samo sa stanovišta privatno-narodno-gospodarstvenog, a posve se pušta s vida njihova važnost za obće narodno gospodarstvo.

Usljed toga neće biti možda s gorega, ako u prvom redu razpravimo pitanje, da li šume imaju kakvu važnost za obće dobro, pak ako ju imaju, u čemu se ona sastoji?

Proučavajući kulturnu poviest starih naroda, kao Grka, Rimljana itd. nailazimo, da su već ovi narodi u prvo kulturno doba čovječanstva bili upoznali važnost šuma za obće dobro i njihov utjecaj na kulturni razvoj čovjeka. Tako već Plato piše: »O razbolenju zemlje« uslijed nestajanja šuma. A njeki pisci drže, da je upravo skrb za očuvanjem šuma bila i učinila šume sielom mnogih poganskih božanstva, ne bili ih na taj način očuvali od uništenja. Nu onaj motor, koji pokreće svaki napredak ljudskog roda, egoizam čovjeka, nije uza sve to poštedio ni šume. Pa kako god je kultura više napredovala, tako je i šuma sve više nestajalo. Uništilo ju je čovjek i tamo, gdje bi njezino podržavanje bilo pravi blagoslov za cijelu zemlju. Podpuno je stoga opravdana ona rečenica: „Čim je koja zemlja dulje naseljena, tim je šumom siromašnija.“ Tu istinu potvrđuju u punoj mjeri stare kulturne zemlje: Mala Azija, Grčka, Italija i Španija, kao i naše primorje. Ove zemlje bijahu nekoć bogate šumom, pak zato i plodne i napućene, danas su im većim dijelom šume opustošene, pak gdje ne ima šuma, neima ni ljudi.

Ova promjena na gore nije se dogodila na jednoć, nego postepeno, tekom vremena. Ali upravo u tom, što se posljedice nestajanja šuma ne pokazuju odmah u svoj svojoj djelatnosti, nego što one izbijaju na javu postupice kroz dugački niz godina i leži najveća pogibelj za šume. Ljudi naime vide, kako

se šume po malo sjeku i krče, odnosno devastiraju, a na njihovo mjesto da stupaju oranice i šikare, ali ne vide odmah da bi odtud nastajale zle posljedice za njih i zemlju. Generacije se mienjaju i prilagodjuju po malo promjenjenim prilikama, dok na jednoć ne nastupe uslijed uništenih šuma katastrofe u formi velikih i čestih poplava, bujica, velikih i dugotrajnih suša itd. Ove elementarne katastrofe uništaju gradove i sela, dapače i ciele predjele, zasipavajući plodne zemlje. Tad se tek sjeti čovjek, da je uništavajući šume sjekao granu, na kojoj je sjedio. Taj proces može se u svim zemljama dokazati, a on se i danas sviva pred našim očima, kako drugdje tako i kod nas. Za našu Liku, veli se, da je bila nekoć vrlo plodna zemlja, dočim danas sve to više pomalja glavu goli krš, jer su šume uništene i popaljene, pak je voda zemlju izparila i odniela. Sa šumom pako nestaje i čovjeka, jer mu je ona bila u onom gorskom kraju i brana i hrana. Naša Banovina pruža nam t. k. za to dosta primjera oko Žirovca, Klasnića, Oblaja itd. Nekad tamо mirni potoci, koji su svojom šumskom vodom natapali livade, danas su bujice, koje su svojim šljunkom zaplavile sve niže ležeće plodne zemlje. To je sve učinilo krčenje šuma na zemljisu, koje se je doduše dalo kroz njekoliko godina upotriebiti kao oranica, nu koje je iza toga radi svoje neplodnosti napušteno, ali nije iznova pošumljeno. Takih primjera ima i oko Samobora, Krapine, a i diljem ciele zemlje, u koliko je briegovita.

Iza akcije nastupa reakcija, pak se sada zagradjuju bujice i sade šume tamo, gdje su nekoć lahkoumno uništene. Za to imamo dovoljno dokaza posvuda. A najbolji nam primjer pruža Francuzka, koja danas troši na stotine milijuna franaka, da iznova pošumi ono zemljiste, što ga je nerazboritost i gramženje za časovitom koristi bilo lišilo šume, pak da očuva zemlju od katastrofa, koje su ju uslijed toga već više puta snašle bile.

Upliv šuma u prirodi ne da se mjeriti, on se osjeti tek onda, kada šuma nestane i kad nastupe elementarne katastrofe ili kad se promjene klimatski odnosa kojeg kraja. Državne

vlasti stezale su zato u svako doba slobodnu razpoložbu sa šumom i činile propise glede šumskog gospodarenja. Pri tom ih je vodila u prvo doba skrb, da šumu očuvaju gospodi za lov, a kasnije strah pred „nestašicom drva.“ Tek u novijim zakonima izbija na javu skrb za očuvanjem šuma radi obćeg dobra, odnosno sbog njihovog utjecaja na djelovanje prirodnih sila. —

Pak i kod nas je namjestničko vieće g. 1866. bilo pozvalo književnika Bogoslava Šuleka, da u tom smjeru napiše knjigu za narod. On se je tomu pozivu odazvao, te je tako ugledala svjetlo knjiga: „Korist i gojenje šuma osobito u Trojednoj Kraljevini.“ U predgovoru ove knjige kaže B. Šulek: „Visoka naša domaća vlada, videći kako se kod nas zlo gospodari u šumah, koje su ponajveće blago naše domovine i razabiruć, da je tomu ponajviše uzrok nepoznavanje znamenitosti i vrednosti njihove, pozva me, da napišem popularnu knjigu, u kojoj bi se razložila velika korist šuma i hude posljedice njihova zatora, da ih narod naš više počne cieniti, pak i saditi, osobito po pustih golietih, s kojih su južne strane naše domovine onako žalostne i siromašne.“

U toj knjizi pribrao je B. Šulek velikim marom sve, što do tada u stranoj literaturi o važnosti šuma napisano bilo, pak bi se tomu i sada malo što pridati dalo.

Nu kako je u najnovije doba prirodna nauka u velike napredonala u svakom pravcu, to se ova i glede šuma nije zadovoljila time, da jedino konstatira činjenice i da odtud izvodi zaključke o važnosti šuma u djelovanju prirodnih sila, već ona nije mirovala, dok nije državna vlast učinila odredbe, da se utjecaj šuma iztraži i kritički izpita. Na taj način nastale su pred nekih 20 g. t. zv. meterologičke postaje. Na temelju materijala, što su ga ove postaje pribrale u Njemačkoj, Austriji i Rusiji, kao i na temelju inih znanstvenih opažanja, možemo poglavito razlikovati upliv šuma u trojakom pravcu i to:

- I. Upliv šuma na temperaturu zraka i tla.
- II. Upliv šuma na vlagu zraka i tla, te na kolanje vode.

III. Upliv šuma kao mehanički uzpor proti ronjenju tla, proti sniegusu i vjetru. Ovaj trojaki upliv šuma objasniti ćemo u što kraćim ertama.

I. Upliv šuma na temperaturu zraka i tla.

Dok se nije upliv šuma na klimatske odnosaže zemlje počeo kritički iztraživati, vladala su u tom pogledu različita, dapače i oprečna mnienja. Tako je n. pr. g. 1805. u Bavarskoj zahtjevalo savjetnik Hazzi, da se sve državne šume prodaju i da se u obće što više šuma izkrči i time opora klima ublaži. Drugi su opet tvrdili, da nestaje vinograda, odkada se šume krče.

Klima, t. j. prosječno gibanje zračne topote i vlage njekog kraja, uvjetovana je u prvom redu djelovanjem topline sunčanih zraka i po tome ovisna o dvostrukom kretanju zemaljske kruglje, zatim o geografskom položaju dotičnog mjesta, o razdieljenju tla i vode, te o nadmorskoj visini.

Vegetacija, a naročito šuma može na tim klimatskim odnosažima samo unutar stanovitih granica prouzročiti promjene.

U pogledu topote zraka pokazala su dosadanja iztraživanja njeka pravila, koja se dadu sbiti u sliedećem :

1. U sklopitoj šumi prosječna godišnja toplota zraka u obće je nješto niža, nego na prostoru polja, nu razlika iznosi jedva nješto preko 1° C.

2. Hladnoća šumskog zraka opaža se najviše u ljetno doba, pak je razlika u temperaturi najveća upravo za najveće ljetne žege. U zimi je ta razlika malena, a u proljeću i u jeseni drži se ona sredine.

2. Šuma upliva prema tomu na temperaturu zraka na taj način, da izjednačuje ekstreme.

Upliv šuma na temperaturu tla kreće se u jednakom smjeru, kao i njezin upliv na temperaturu zraka.

Dojam šume mora se kod nas osjetiti, ako uvažimo, da je 36% površine zemlje šumom obraslo, koja razlikom u temperaturi na površini od preko 2,000.000 podjeljuje u tom pravcu, da za vrijeme ljeta snizi i izjednači temperaturu zraka i tla.

Da je nad šumom zrak hladniji, nego nad prostim poljem, dokazuju svi zrakoplovci, kada prolaze nad većim šumskim kompleksima.

Naročito se osjeća utjecaj šume, ako si predstavimo strujanje zraka kroz šumu. Zračna struja prolazi pri tom u visini od 20—30 m izmedju stabala, granja i lišća, dakle kroz sloj, gdje je temperatura niža, te koja uslijed toga zrak razhladjuje.

II. Upliv šume na vlagu zraka i na kolanje vode.

Zračna vлага i oborine ovise u prvom redu o onim promjenama u zraku, što ih uvjetuje solarna klima. Razdioba zračne topline i tlaka nad atlantičkim oceanom naročito je onaj činbenik, koji opredieljuje jakost i smjer zračnih struja, punih vodenih para, koje kontinentalnim zemljama donose više ili manje atmosferičke vlage. Nu uza sve to djeluju i u tom smjeru lokalne prilike, kao što su: uzvisine tla, razdieljenje zemlje i vode, te vegetacija, a naročito šume.

Upliv šume na vlagu zraka pokazuje se u sljedećem:

1. Relativna prosječna vлага zraka u šumi je za 3—10% veća, nego na polju.

Uslijed toga čini nam se, da je zrak u šumi vlažniji, nego izvan šume.

Razlika u vlagi najveća je u ljetno doba. Uslijed toga vidimo, da je i rosa na poljima, koje su bliže šuma, mnogo veća, nego tamo, gdje šuma ne ima.

2. Upliv šume na množinu kiše ovisi o nadmorskoj visini dotičnog kraja. Ustanovljeno je pako, da pada kiše više u šumi nego na polju u nizinama za 1·25%, u nadmorskoj visini od 100—200 m za 14·2%, u visini od 600—700 m za 19%, u visini od 700—800 m za 43·7%, a u visini od 900—100 m za 84·2%.

Ako ove brojke i imaju samo približnu vrijednost, to ipak iz njih proizlazi, da brdske šume znatno uplivisu na zračne oborine, jer time, što je zrak u njima hladniji, a relativna vлага zraka veća, doprinose one k tomu, da se zračne pare

nad šumama prije kondensiraju. Usljed toga u šumama i u blizini šuma pada uvjek više kiše, nego tamo, gdje šuma ne ima.

Ovo na temelju meteorologičkih opažanja postavljeno pravilo potvrđuju donekle već sada i praktični primjeri. Tako je na ruskim stepama u g. 1843—1883 nasadjeno oko 4000 rali šume. Stanovnici sela, koja se nalaze uz tu šumu tvrde, da odkad je šuma odrasla, od onda ima u ljetu više kiše nego prije, ljetna suša mnogo manje škodi usjevima, te je prihod oraće zemlje u obče znatno porasao, a u zimno doba zaštićuje šuma sela od bure.

Upliv šume na kolanje vode pokazuje se u sljedećem;

1. Šuma prieči izhlapljivanje vode, te ju u tlu pridržaje (oko 60%), naročito pako u briegovima.

2. U nizini šuma snizuje podvirnu vodu (Grundwasser) i suši tlo.

3. Šuma hrani vrela i potoke vodom. Ona je onaj veliki rezervoir, koji prima oborine i razređuje ih u svojoj gornjoj naslagi humusa, koja prieči, da voda naglo ne oteče, već ju polagano izpušta i tako djeluje na izjednačenje ekstrema u vodostajima. Ta istina dokazana je mnogobrojnim primjerima. G. 1902. upravilo je u Njemačkoj jedno industrijalno društvo na vladu predstavku, gdje kaže: „Pak i industrija, koja konsumira vodu, ima da trpi uslijed nepogoda, koje nastadoše krčenjem šumâ. Usljed toga pao je stalni vodotok, a u ljetno doba imadu korita tako malo vode, da se potrebama industrije ne može udovoljiti itd.“

III. Upliv šuma kao mehanički uzpor proti ronjenju tla, proti sniegu i vjetru.

Time što šuma mnogo vode upija, dugo ju drži i polaganom izpušta, doprinosi ona k tomu, da je u šumi i oko šume, naročito iz pod nje bolje vezano tlo, koje nastaje trošenjem kamenja i podloge. U brdu i planini, gdje šume ne ima, teče voda svom snagom naglo u dolinu, izpire i roni tlo, te valja

sobom pruće i raztrošeno kamenje, kojim zasipava u dolovima plodnu zemlju, zabravljuje vodotoke i stvara velike poplave. Za brdske prediele jesu šume stoga prava blagodat.

U predielima, gdje su šume sasječene, a tlo ogoljeno, stvaraju se bujice, t. j. korita, koja su obično suha, a samo za vrieme, kada velike kiše padaju, a snieg se topi, nabujaju i postaju strah i trepet svoje okolice.

Francuz Demontzey računa, da takova bujica može u jedan mah snjeti u dolinu oko 150.000 m^3 kojekakve mase sa 65.000 m^3 vode.

Kulturne države, a medju njima u prvom redu Francuzka troše stotine milijuna franaka, da takove ogoljele površine iznova pošumi, a bujice zagradi. A i u našoj monarhiji pridonoze se u tu svrhu velike svote, da se zgrade bujice, koje su dosada u Tirolu, Koruškoj, Štajerskoj, Českoj i Dalmaciji mnogo zla počinile, a svima im je uzrok uništenje šuma.

Uzčuvanje šuma leži s toga u obćem interesu pak kulturni historičar Riehl kaže; „Wir sehen, wie ganze gesegnete Länder, denen man den schützenden Wald geraubt, den verheerenden Fluthen der Gebirgswässer, dem ausdörrenden Odem der Stürme verfallen sind, und ein grosser Theil Italiens, das Paradies von Europa, ist ausgelebtes Land, weil sein Boden keine Wälder mehr trägt, unter deren Schutz er sich wieder verjüngen könnte. Aber — nicht blos das Land ist ausgelebt, auch das Volk.“

Nu ne samo da šuma sprečava odronjenje zemlje, nego ona u planinama prieči, da ne nastaju lavine, a povrh toga lomi ona snagu vjetra i zaštićuje svoju okolinu od pogubnog njihovog utjecaja.

Sve su kulturne zemlje pregle stoga svom snagom, da svoje šume uzčuvaju, a puste površine da iznova pošume. A da potreba toga i kod nas postoji, dovoljnim nam je dokazom naš kraš i silne puste površine po gornjoj Krajini, nu nestajanje i pustošenje šuma pokazuje se diljem ciele domovine. Posljedice toga ne će uzmanjkati kol nas, kao što nisu ni drugdje,

samo se je bojati, da će kod nas trajno djelovati, jer je naša domovina suviše siromašna, a da ih ponovnim pošumljenjem ogoljelih površina i zgradjenjem bujica u velikom stilu obuzda i odstrani.

Ako bi sveli sve u jedno, tad možemo o šumama reći ovo:

1. Šume ublažuju ekstreme temperature;
2. Šume milijardama svojeg lišća i iglica izhlapljuju vodu u zrak, a svojom nižom temperaturom, naročito u ljetno doba, pridonose, da se vlaga zračnih struja prije kondensira, uslijed česa pospješuju otvaranje oborina;
3. Šume zadržavaju vodu, koja pada kao kiša ili se stvara iz sniega i leda; izpuštajući i propuštajući lagano vodu podržavaju šume, vrela, potoke i rieke; ovu zadaću vrše one tim podpunije, čim su bolje obrasle i čim se bolje njeguju;
4. Šume lome snagu vjetrova, zapričeju odronjivanje zemlje i stvaranje lavina, te posreduju, da se stvara novo humosno tlo.

Ovo su u kratko sbijeni rezultati najnovijih iztraživanja o važnosti šuma po obće dobro obzirom na njihovo djelovanje u prirodi. Niemci i Francuzi napisali su o tome mnoge knjige tako, da danas postoji u tom pravcu posebna literatura. Oni su stvorili pod konac prošlog vjeka i posebne zakone, da šume što bolje zaštite i očuvaju.

Kada se kod nas prosudjuje pitanje o šumama, valja stoga imati uvjek na umu važnost njihovu po obće dobro, pak prema tomu i udesiti dalje svoje odluke.

Šume sa gledišta privatnog narodnog gospodarstva.

Šumarstvo treba za svoju produkciju prirodne sile, radnju, kapital i zemljiste. Djelovanje ovih faktora u šumarskoj produkciji ima neke osobine, koje se sastoje u sljedećem:

1. Poduzetnik jest ponajvećma i vlastnik dotičnog objekta, a barem je vlastnik zemljista i na njem stajećeg drva;

jer se šume u pravilu ne davaju u zakup, pošto je gospodarenje u njima težko nadzirati.

2. Radnasnaga — tako inteligentni posao poduzetnika, kao i mehanički šumskog radnika — neda se u šumarstvu razviti i upotrebiti tako, kao u drugim granama proizvodnje.

3. Produkt šumarstva je u velikoj mjeri proizvod prirode, proizведен pomoću slobodnih dobara (svjetla, zraka, topline i vode). Taj produkt — predpostaviv da se na dotičnom zemljištu i nadalje vodi šumska gospodarenje — prima oblik stojećeg kapitala i postaje podjedno sredstvo po dalju proizvodnju.

4. Potrošak i novo stvaranje toga kapitala biva i kod nizkih obhodnja vrlo polagano i premašuje u pravilu životni vjek poduzetnika. S druge strane dade se taj kapital po volji dieliti, jer se uvjek, makar produkt i ne bio posve zreo, unovčiti može.

Šumska gospodarstvo zahtjeva ne samo razmjerne veliki kapital (drvnu glavnici), nego traži, da je taj kapital podijeljen u razrede od različite i stanovite dobe i da se kao takav uvjek u šumi podržava. Usljed toga zahtjeva vodjenje šumskog gospodarenja posebno tehničko znanje i spremu, koje obično, ne ima posjednik šume.

6. Šumarsko gospodarenje može se racionalno tjerati samo na veće površini.

7. U šumarstvo se mogu uložiti veći kapitali, a ono daje doduše umjerenu, ali razmjerne sigurnu rentu; nasuprot je kolajući kapital, imenito novac, potrebit samo u maloj mjeri.

8. Uporaba kredita u šumarstvu nije velika, a riziko je neznatan.

9. Šumskim gospodarstvom oduzima se zemljištu mnogo manje anorganskih tvari, nego poljskim gospodarstvom, a i većina drveća zadovoljuje se lošijim tlom i položajem.

Radnja u šumarstvu.

Ako šumarstvo izporedujemo sa ostalim granama privrede, opazit ćemo, da je ono kadro najmanje radne sile razoriti. Nu

obzirom na vrieme, kako se šumske radnje poglavito obavljaju (sječa i izradba drva u zimsko doba), nadopunjuje šumski rad naročito gospodarsku radnju i pruža priliku zarade poljskim radnicima, djelujući tako blagotvorno u socialnom pogledu. (Naš gorski kotar, koji ide preko zime na rad u Slavoniju). Indirekto važno je šumarstvo radi toga, što se njegovi proizvodi upotrebljuju kao surovina za preradu u mnogim obrtima i tvornicama, koje zaposluju na tisuće radnika preko ciele godine.

Teorije o odnosima radnje prema vrednosti produkta, koje su postavili Ricardo, A. Smith, Marx i v. Thünen ne potvrđuju se u šumarstvu. Ovdje se naime često dogadja, da vrednost drva raste bez svakog utjecaja radne snage, kao n. pr. uslijed stvorenja rudokopa, gradnje željeznica, podizanje fabrika za celulosu, tanin itd. Matematički točni odnosi izmedju zarade i proizvedenih vrednosti ne mogu se u obće u šumarstvu postaviti.

Kapital u šumarstvo,

Za tjeranje šumskog gospodarstva nuždan je, kao i za drugu vrst proizodnje, stanoviti kapital. Abstrahirajući od onog kapitala, koji leži u gospodarskim zgradama, sačinjava ovaj kapital drvo. — U prvo doba bilo je drvo dar prirode, koji je okupacijom prisvojen. Kad se kultura razvijati počima, šume su zaprieka gospodarstvenom razvoju i namirenju ljudskih potreba. Obćenito govoreći ne može se u tom slučaju na šume gledom na njihov postanak i svrhu, protegnuti pojам kapitala. Nu u kulturnim zemljama, gdje se u šumama sistemski gospodari u namjeri, da se u njima drvo proizvodi, moraju se šume smatrati kapitalom i u smislu nauke o narodnom gospodarstvu, pak se od njih mora i zahtjevati, da kao takove nose neke kamate.

Svaka vrst šumskog gospodarenja, bilo to sad visoko, srednje ili nizko šumarenje, zahtjeva kod potrajanog uživanja, da se neprestano podržava na panju stanovita količina drva i to ne samo u izvjestnoj količini, nego i u izvjestnom razpo-

redu, od najstarijeg do najmladnjeg drva. Ta drvna zaliha zove se u šumarstvu »normalna zaliha« (fundus instrus), koja predstavlja stojeću glavnici. Ovo je jedna vrlo važna stvar, pošto se od strane laika, naročito interesovanog žiteljstva obično pušta svida ova osebina šumarske proizvodnje, kao i potreba, da se u šumi podržavati mora izvjestna količina drva na panju, ako se želi svake godine trajno u šumi sjeći stanoviti kvantum drva. Narod, dokle god vidi pred sobom šumu, traži drva u sve to većoj mjeri, ne vodeći o tom računa, da li će se pri tom užiti samo godišnji prirast šume ili uništiti dio šumskog fundus instructusa, te šumsko gospodarenje unazaditi. —

Ova šumska glavnica (normalna zaliha) ima neke osebine, koje ju luče od glavnice svake druge proizvodnje. Ove jesu:

1.) da je ona čvrsto spojena sa zemljишtem, bez kojega ona u obće ne može da djeluje i dobra proizvodi. Usljed toga ali postaje ona vrlo sporom i nije sposobna za poduzeća, koja traže gibkost i spekulaciju, jer se neda iz poduzeća lahko izvaditi, ako se opazi, da ovo nije dovoljno unosno.

2.) da ona treba dugo vremena, dok se sastavi (po 100 i više godina) i da ju je jednoć uništenu težko naknaditi. Usljed toga može svako umanjenje ove drvne glavnice biti od zamašnih i trajnih nepovoljnih posljedica.

Otud sledi posredno, da su za vodjenje šumskog gospodarenja najspasobnije one osobe (država, korporacije, veleposjed), kojima u vlastitom i trajnom interesu leži, da se ova šumska glavnica uzbuva, koje su uz to tako bogate, da mogu čekati, dok se ona nakupi u onoj količini, koja je za trajnu proizvodnju nuždna, a koji se uz to zadovoljuju sa malim kamatnjakom, ali sigurnom rentom.

Tlo u šumarstvu.

Tlo u šumarstvu djeluje jedino na zajednici sa drvom, koje na njem raste, pak se i dobrota tla obično mjeri na koli-

čini prirasta na drvu, što ga je ono kadro proizvesti obzirom na svoja kemijska i fizikalna svoja, na svoj položaj i terenske prilike.

Kako je već napred spomenuto ne stavlja šumarstvo na tlo velike zahtjeve, te se ovo zadovoljuje i sa takovim tlom, gdje druge plodine rasti ne mogu, što ne samo obzirom na fizikalna i kemijska svojstva tla, nego i gledom na njegov položaj i nadmorsku visinu. Usljed toga može se šumarstvo voditi ne samo tamo, gdje se uspjehom ore i sije, nego i tamo gdje se poljsko gospodarstvo više ne rentira ili je u obće ne moguće. Prema tomu može se govoriti i o t. zv. »absolutnom« šumskom tlu. To je pojam, koji se može uzeti sa dva stanovišta, naime sa onog tehničke nemogućnosti druge kulture kao i sa onog svagdašnje slabe unosivosti tla.

Tako su n. pr. vele neki: »Absolutno šumsko tlo je ono, gdje je druga kultura osim šume neizvediva, bud poradi slabe plodnosti, bud položaja, ili obojeg zajedno, kao na letećem pijesku, močvari, velikoj strmini, kamenitoj površini.« To je tehnička nemogućnost druge kulture. Drugi uzimaju kao absolutno šumsko tlo i ono, koje je tako daleko od ljudskih stanova, da usljed toga za drugu kulturu nije sposobno. To je slaba unosivost tla.

Pojam absolutnog šumskog tla neda se stoga lahko ustanoviti. Danas absolutno šumsko tlo može uz promijenite prilike kao izgradnju željeznica, kanala i nasipa, množenje pučanstva vremenom to svojstvo izgubiti i postati sposobnim za drugu unosniju vrst težatbe. Nu uza sve ima i kod nas vrlo mnogo tla i površima za koje možemo već danas sjegurno uztvrditi, da su absolutno šumsko tlo i da to svoje svojstvo ne će niti tekom vremena izgubiti. To su sve planine i strmi bregovi, te kraški predjeli.

P r i h o d i z e m l j i š t n a r e n t a .

Šumarstvo zahtjeva veliki kapital (drvnu glavnicu), a malo radne snage. Ono je dakle kapitalom intesivnije, a radnom

snagom extenzivno gospodarstvo. Čim je viša obhodnja time je veći kapital potrebit. Prema tomu je uzgoj visoke šume, kapitalom mnogo intensivnije gospodarstvo, nego uzgoj nizke. Ili obično rečeno, visoko šumarenje vode bogate osobe (država obćina itd.), a nizko sirotinju.

Zemljištna renta nastaje u šumarstvu po istim pravilima kao i kod poljskog gospodarstva.

1. Usljed različite rodovitosti šumskog zemljišta. Zemljištna renta je u šumarstvu u obće manja nego u poljskom gospodarstvu, i to poglavito s razloga toga, što je šumarskoj proizvodnji obično dopitano lošije zemljište. Šume stoje na tlu, koje bi dalo veću zemljišnu rentu, kada bi se oralo i kosilo, nego ju daje sada, morali bi sa stanovišta privatno narodnog gospodarstva izkrčiti i predati drugoj unosnijoj kulturi. Taj princip može se provesti, a i provadja se, u koliko se dotične šume ne moraju podržavati s javnih obzira, gledom na klimatske odnosa kraja, ili u koliko se taj princip ne kosi sa interesima samog posjednika šume.. N. pr. Imovna obćina ima šumu na ravni sposobnu za oranici. Ona je obvezana, da iz te šume namiruje svoje ovlaštenike sa gradjom i ogrevom. Izkrčili ona šumu i pretvorili u oranici morati će eventualno za skupe novce izvoz iz velike daljine nabavljati.

Zemljištna renta oranice veća je, nego ona šume, ali u tom slučaju im. obćina mora eventualno ipak, da nadoplaćuje na zemljišnu rentu oranice, ako hoće da svoje ovlaštenike drvom podmiri.

2. Usljed udaljenosti šuma od tržišta.

3. Usljed porasta pučanstva i unapredjenja prometnih sredstva.

Izgradnja željeznice može naročito dići zemljišnu šumsku rentu jednim udarcem.

4. Nu kod jedne osobite kategorije šuma ne smijemo na prvo mjesto postaviti prihod i zemljišnu rentu, jer tu prevladaju drugi obziri. To su šume zaštitne i zabranite, kao i one, koje se radi obćeg dobra uzdržavati moraju.

U tom smislu možemo i razlikovati dve vrsti šumskog tla:

1. Tlo za proizvodnju sposobno, gdje je svrha gospodarstva, da se podigne što veća zemljišta renta.
2. Tlo za proizvodnju nesposobno, koje još nedaje zem. rente, bilo da nije prometu otvoreno, ili gdje je glavna svrha uzgoja šume očuvanje javnih interesa ili obćeg dobra.

Kamatnjak u šumarstvu.

U kamatnjaku izražuje se rentabilitet kapitala, što djeluje u šumarstvu. Prema tomu ne može on biti uvjek jednak, već se mjenja prema vrsti uzgoja, drveća i ostalim gospodarstvenim prilikama. S druge strane moraju se u šumarstvu djelujući kapitali uračunati većim djelom u stojeći kapital, pak je izravanjanje kamatnjaka tu spojeno sa najvećom potežkoćom, jer se kapital neda po volji iz šumskog gospodarstva izvaditi i uložiti u drugo unosnije poduzeće. Isto tako ne može se zahtjevati, da šumsko gospodarenje odbacuje t. z. obični zemaljski kamatnjak, jer sve što povisuje moralnu sigurnost uložka donosi sa sobom sniženje kamatnjaka i to:

Sjegurnost šumskog posjeda. Ova je svakako velika, jer su u pravno uredjenoj državi razmjerno male pogibelji, koje priete šumarstvu od vatre, kukaca, vihra, sniega, tuče i suše, a i uslijed ovih ne mora se prihod šume sniziti, kao primjerice u poljskom gospodstvu.

Sjegurnost kapitala, uloženog u šumarstvo, veća je nego i ona, uloženog u najbolje državne papire. Padanja kursa za vrijeme ratova i političkih nemira, kako se dogadja kod papira, ne ima u šumarstvu. Uslijed toga i vidimo, da bogati ljudi vrlo rado znatan dio svojeg imetka ulažu u zemljišta, naročito u šume. Pri tom računa dotičnik već unapred, da će on doduše imati od uložene glavnice manju rentu, ali da mu je kapital sjegurnije uložen, nego u svakom drugom poduzeću.

2. Padanje kamatnjaka sa napredovanjem kulture. Pošto mi moramo u šumarstvu računati sa dugackim obhodnjama, to se mora, uvaživ narodno gospodarstveni princip, da napredkom kulture i kamatnjak pada, u

šumskom gospodarstvu, računati sa manjim kamatnjakom, nego je obični zemaljski kamatnjak, jer ovaj odgovara sadašnjim prilikama vremena.

3. Skupoća drva. Kao što rastu cene drugih proizvoda zemljišta, tako moraju da rastu i cene drvetu sa napredujućim vremenom. Jedno stoga, što novac postaje manje vriedan, a drugo s toga, što drveta sve više treba, jer raste pučanstvo, a i otvaraju se nova vrela za potrošak drveta. I to ne samo, da nastaju nove preradbe drva u tvornicama nego se usljed unapredjenih komunikacija otvaraju i nova područja za prodju drva u i izvan europske zemlje. Taj porast u ceni iznosi u velikom prosjeku 1·5—2% na godinu.

Matematički se pako dade dokazati, da upravo za toliko, koliko cena drvu raste, možemo staviti u račun i niži kamatnjak u šumarstvu. Pošto kamatnjak iznosi sada 3·5%, to uvez u račun porast cene sa 1·5% možemo zahtjevati ukamaćenje kapitala u šumarstvu od 2%.

Važnost uloge, što ju šume imaju u prirodi i u narodnom gospodarstvu, morale bi naročito naše političke oblasti imati uvjek na umu, kada se riešavaju pitanja šumsko-gospodarstvene naravi, te bi trebalo svakako, da uzmu obzir i na važnost šuma u obćenitom pogledu, kao i na osebine šumske produkcije, pak da prema tomu i svoje odredbe čine.

LISTAK

Osobne viesti.

Promjene kod kr. zemaljske vlade. Njegovo cesarsko i kraljevsko apoštolsko Veličanstvo blagoizvoljelo je previšnjim riešenjem od 15. srpnja 1905. premilostivo dozvoliti, da se predstojniku kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, dru. Svetislavu Šumanoviću, povodom njegovog na vlastitu molbu uzsliedilog umirovljenja za njegovo vjerno i uspješno službovanje Previšnje priznanje stavi do znanja.

Njegovo cesarsko i kraljevsko apoštolsko Veličanstvo blagoizvoljelo je previšnjim riešenjem od 15. srpnja 1905. predstojnika kralj. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu, Levina pl. Chavraka - Letovanićkoga, premilostivo imenovati predstojnikom odjela za unutarnje poslove rečene zemaljske vlade sa sustavnim berivima, povjeravajući mu privremeno upravu odjela za bogoštovlje i nastavu iste zemaljske vlade.

Družtvene viesti.

Zapisnik sjednice upravljućeg odbora hrv.-slav. šumarskoga družtva od 26. travnja 1905., obdržavanoj u družtvenih prostorija šumarskoga doma, pod predsjedanjem družtvenog predsjednika presvetlog gospodina Marka grofa Bombellesa i u prisuću družtvenih odbornika p. n. gg. R. Fischbacha, Gj. Kuzme, M. de Bone, D. Trötzera, V. Dokovića, I. Partaša, F. X. Kesterčaneka, blagajnika A. Kerna i tajnika A. Borošića.

Predmeti viećanja:

Otvaramoći sjednicu priobćuje družtveni predsjednik, da su od poslednje odborske sjednice preminuli družtveni članovi Virgil Mallin, nadšumar gjurđevačke imovne obćine i Franjo Rački, kr. šumarski vježbenik, te poziva prisutne odnornike, da izkažu preminuvšim članovima družtva dužnu poštu ustav sa stolicu i kliknuv „Slava im!“ Nakon toga prelazi se na dnevni red sjednice.

T o č k a 1. Čitanje zapisnika minule sjednice od 13. prosinca 1904.

Nakon pročitanja bude zapisnik bez primjetbe ovjerovljen po p. n. gg. odbornicima R. Fischbachu i J. Partašu.

T o č k a 2. Razprava glede obdržavanja ovogodišnje glavne skupštine.

Družtveni tajnik izvješćeće, da bi možda bilo najshodnije, da se ovogodišnja glavna društvena skupština održi u Vinkovcima, te s njom da se spoji izlet u onamošnje šume brodske imovne obćine i kr. sumskog erara.

Nakon podulje debate bude zaključeno, da se glavna skupština održi u Vinkovcima i to izmedju 4. i 10. mjeseca rujna o. g. Najprije neka se održi plenarna skupština, zatim izlet, a na koncu glavna skupština.

Kao tema razprave na glavnoj skupštini neka se eventualno odbere pitanje: „Svrha gospodarenja u šumah brodske imovne obćine osobitom obzirom na podmirenje pravoužitnika na ogrievu i gradji“.

Družtveno predsjedništvo neka se pako obrati u tom povodu na brodsku imovnu obćinu, na g. ministra za poljodjelstvo u Budimpešti,

na upravu državnih željeznica i t. d., te neka nastoji, da se u „Šum. listu“ u kratko opiše stanje šuma brodske imovne obćine.

2. Razprava glede osnove nove naredbe za obdršavanje državnog šumarskog izpita.

Pošto u tu svrhu izabrani pododbor svoj rad nije dokončao, to neka se odnosni predlozi istoga po družvenom predsjedničtvu neposredno podnesu zem. vladu.

Točka 4. Tajnik čita slijedeće stigavše podneske :

1. Naredbu kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 5. veljače 1905. br. 51.390., glede doznake iznosa od 400 kruna za „Lugar. Viestnik“ za g. 1904.

Uzima se zahvalnošću na znanje.

2. Naredbu kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 13 travnja 1905. br. 14.291, kojim je družtvu priobćen izkaz o stanju zajedničke mirovinske zaklade činovnikah krajiških imovnih obćina koncem g. 1904.

Uzima se na znanje.

3. Dopis dekanata mudroslovnog fakulteta kr. sveučilišta Franje Josipa I., kojim se dostavlja na razpravu molba zajedničkog podvornika šum. družtva ; kr. šumarske akademije Andrije Tudjine za povišenje plaće.

Zaključuje se, da mu se počam od 1. svibnja 1905. povisi plaća za mjesecišnih 10 kruna.

4. Molba kluba hrvatskih šumarskih akademičara u Zagrebu za podršku.

Zaključeno, da hrv.-slav. šum. družtvo pristupi klubu kao član utemeljitelj sa izuosom od 50 K. (petdeset kruna), a počam od g. 1905. kao podupirajući član sa iznosom od 10 K. godišnjih.

Točka 5. Tajnik izvješćuje, da su najavili svoj pristup u družtvo :

Kao član I. razreda: Franjo Puches, vlast. šum. pristav u Dolj. Miholjeu.

Kao članovi II. razreda: lugari II. banske imovne obćine Bogdan Jugović, Sava Gojsović, Gajo Vujaklija, Milan Gagić, Teodor Dabić, Nikola Rustinjac i Marko Strinčić; zatim lugari otočke imov. obćine: Marko Majnarić i Rade Naprta; konačno kao članovi lugarske pripomoćne zaklade: lugarski zamjenici II. banske im. obćine Nikola Nesvanulica, Gajo Vujaklija i Savo Gojsović.

Primaju se u družtvo.

Nadalje izvješćuje tajnik, da su najavili svoj izstup iz družtva: Marko Blaževac, umir. lugar brodske im. obćine te lugari otočke imov.

obćine: Bobić Dmitar, Šimunić Petar, Božanić Stanko, Ilić Nikola, Glumičić Nikola, Božičković Milan, Kurleš Petar i Bobinac Petar.

Uzima se na znanje.

Točka 6. Predloži gg. odbornika:

a) Družveni blagajnik izvješjuje o stanju uplate na zaostaloj družbenoj članarini i predlaže, da se zaostali dug ubere putem poštanskih naloga.

Predlog se usvaja.

b) Odbornik F. X. Kesterčanek predlaže, da se društvo obrati na zem. vladu radi izdania šumarsko-statističkih podataka.

Pošto je društveni tajnik izvjestio, da je sa strane društva u tom predmetu već podnešena predstavka zem. vladi bude zaključeno, da se molba društvena kod zem. vlade obnovi.

c) Odbornik g. V. Dojković predlaže, da se za društvenu knjižnicu svadga nabavljene knjige otisnu u „Šum. listu“.

Predlog se usvaja.

d) Društveni tajnik predlaže, da se umjesto nepoloženog vienca na odar preminuvšeg mnogogodišnjeg člana i društvenog odbornika nadšumara Virgila Mallina, dopita iz društvenih sredstva stanoviti iznos u dobrovrsnu svrhu.

Zaključeno, da se u to ime dopita družvenoj pripomočnoj zakladi iznos od 30 K. iz družvenih sredstava.

Pošto je time dnevni red sjednice izcrpljen bude sjednica zaključena, a ovaj zapisnik u sjednici upravlј. odbora od 20. srpnja 1905 pročitan i ovjerovljen.

Audrija Borošić, Bombelles. Kuzma. Kesterčanek.

Obdržavanje odborske sjednice dne 20. srpnja o. g. Opravljajući odbor hrv.-slav. šumarskog društva obržavao je dne 20. srpnja o. g. svoju redovitu sjednicu pod predsjedanjem družvenog predsjednika Presvjetlog gospodina Marka grofa Bombellesa.

Na toj sjednici uglavljen je konačno program za obdržavanje ovo-godišnje glavne društvene skupštine. Zatim je uslijed bolesti urednika Šum. lista g. kr. profesora šumarske akademije Ivana Partaša, izabran privremeno za urednika društvenog časopisa društveni odbornik g. kr. profesor šumarske akademije Fran X. Kesterčanek.

Konačno je podijelena 1 podpora, razpravljenog njekoliko predloga društvenoga odbornika Vinka Benaka, šumarnika II. banske im. občine, i riješeni tekući predmeti društvene uprave.

Iz upravne prakse.

Kad je jednom nakon postupka, provedenoga u smislu IV. odsjeka ces. patenta od 17. svibnja 1857. (z. vl. l. 1857. br. 88.) pravomoćnom osudom ili nagodom, te ovršenjem iste, razriješen odnošaj između vlastele i podanika, ne mogu bivši podanici zahtijevati povedenje ponorne segregacije, makar da prigodom prve segregacije nisu u istu bile povučene neke čestice, na kojima su oni do god. 1848. izvršivali kakova urbarska prava.

Kr. sudbeni stol kao urbarski sud u Z. izrekao je odluku od 18 ožujka 1904. br. 244 urb. sliedećega sadržaja:

Kr. sudbeni stol kao urbarski sud u Z. obnašao je odbiti molbu zadruga P., H., S., P. i J. iz R. kao bivših podložnika župne nadarbine u R. de pr. 14. prosinca 1900. br. 1188. urb., kojom traže, da se glede skupne šume odnosno pašnjaka „Trepet“ zvanoga, grunt. čestice br. 1113, upisane u grunt. napisniku broj 30 obćine R., uredi prema zakonu odnosno carskom patentu od 17. svibnja 1857. posjedovni odnošaj između njih kao bivših podanika i župne nadarbine R. iz sliedećih razloga:

Zadruge P. i drugovi kao bivši kmetovi župne nadarbine R. priznавaju, da su oni prigodom provedenja segregacionalne parnice preč. kaptola z. kao vlastelina praediuma „R.“ proti urbarskoj obćini R. nadijeljeni pripadnošću urbarske pašarije i drvarije, nu tvrde, da tom prigodom nije u segregaciju povučena bila gruntovna čestica br. 1113., upisana u gruntovnom napisniku br. 30 obćine R. na župnu nadarbinu R., na kojoj su oni prije i poslje godine 1848. izvršivali urbarsku pašariju i drvariju, što je i u grunt. napisniku br. 30 ubilježeno i to za to, jer da na istoj čestici nisu svi ovlaštenici iz R. izvršivali prava urb. pašarije i drvarije, već samo oni kao bivši kmetovi župne nadarbine u R., a to da je i bilo uzrok, da su oni manjom kompetencijom nadijeljeni bili, nego li bivši kmetovi prvostolnoga kaptola kao vlastelina praediuma „R.“ Usljed toga traže, da se glede gruntovne čestice br. 1113 naknadno provede segregacija.

Istina je doduše, da iz urb. spisa segregacionalne parnice prvostolnoga kaptola z. kao vlastelina praediuma „R.“ proti ovlaštenikom iz urb obćine R., kamo i molitelji spadaju, ne proizlazi, da je šuma ili pašnjak „Trepet“ zvan u segregaciju povučen, jer isti nije sadržan u izkazu skupnih segregacionalnih objekta, niti u diobnoj osnovi, sastavljenoj temeljem nagode od 31. svibnja 1881., odobrene rješitbom kr. banskoga stola od 24. kolovoza 1881. br. 10.847., niti se iz tih spisa može razabrati, koji je bio razlog, da se ova čestica u segregaciju povukla nije; nu iz ove se okolnosti ipak ne da još zaključiti, da su molitelji oštećeni u svomu pravu, t. j. da su molitelji u ime šumske i paševinske pripad-

nosti manje dobili, nego što bi bili dobili, da je upitna čestica u segregaciju povučena bila.

(Sada se dokazuje brojevima, da molitelji ne bi bili u segregacionoj parnici prvostolnoga kaptola zagrebačkoga nadieljeni većom kompetencijom ni onda da je tada čestica „Trepid“ bila povučena u segregaciju).

Nema s toga nikakovoga opravdanoga razloga, da se glede pašnjaka „Trepid“ zvanoga dozvoli naknadna dioba odnosno nadopunjenoj jurdovšene segregacije.

Utok bivših podložnika ođputio je kr. stol sedmornice, vrhovnom rješitbom od 26. svibnja 1904. br. 1821., te je potvrđio napadnutu odluku prvoga suda „iz razloga za nju navedenih, kao što i iz dalnjega razloga, što je sklopljenom sudbenom nagodom od 31. svibnja 1881. br. 515 urb., te ovršenjem iste na ročištu od 13. lipnja 1889. br. 802 urb. razriješen svali obstojavši do tada urbarski odnošaj izmedju molitelja te župne nadarbine R., odnosno prvostolnoga kaptola zagrebačkoga, pa tako je prestao svaki urbarsko pravni naslov za provedenje ponovne segregacije.

U mjesecniku priopćio **Galić.**

a) *U naravi već provedenom diobom obćinskog pašnjaka, no po nadležnoj urbarijalnoj oblasti neodobrenom, nastali pojedini dielovi zemljišta (tog obćinskog pašnjaka) i u koliko se nalaze u posjedu pojedinih osoba ne imaju karaktera civilno-pravnog zemljišta te prepore nastavše o njima nisu nadležni rješavati redoviti sudovi. — b) Po ustanovi § 97. zakona od 25. travnja 1894. ob uredjenju zemljišnih zajednica (br. 36. sbornika ex 1894.) ne protežu se ustanove ovog zakona samo na one diobe obćinskih pašnjaka, koje su prije krieposti ovog zakona zakonito provedene ili zametnute.*

U gradj. parnici Mate L., Mare Š. i Tome G. svih iz S. proti Miji J. iz S. radi priznanja prava vlastništva i ustupa u posjed diela kat. čest. broj 659. sa oznakom broj 659/1-a u površini od 1000□⁰ p. obć. S. izdao je kr. kot. sud u L. odluku od 1. ožujka 1902. P. 20/20-02. slijedećeg sadržaja:

Pošto se u nazočnoj parnici radi o sastavnom dielu obćinskog pašnjaka obćine, pravo sela S — (Opazka: Tužitelji najme u tužbi tvrde, da je zadrugu G., prednicu njihovu, prije 40 godina putem diobe zapao dio obćinskog pašnjaka — kat. čestice broj 659. p. obć. S. — u površini od 1 ral 1000□⁰, koji je označen novom oznakom broj 659/1., i da je Kata član zadruge G. prije kakovih 18 godina prodala tuženom Miji J. jedan dio zadruzi G. pripalog obćinskog pašnjaka u površini od 1000□⁰ sa novom oznakom broj 659/1-a; operat o diobi obćinskog pašnjaka

kat. čestice broj 659 p. obé. S. nije nigda po nadležnoj urbarijalnoj oblasti odobren niti je gruntovno proveden; prema tomu nije niti tuženi M. J. izhodio gruntovni upis kupljenog diela obćinskog pašnjaka na svoje ime i korist), — koji je doduše već u naravi podieljen, ali nije po nadležnoj urbarijalnoj oblasti nikad u pogledu diobe u gruntovnici proveden; vidiv, da se prema tomu imadu svi pravni odnosaši glede prepora prosudjivati po nadležnoj urbarijalnoj oblasti, koja tek imade odobriti i gruntovno provesti dati operat o diobi pašnjaka u naravi, nakon čega će tek prepor zadobiti karakter civilno-pravnoga zemljišta (carski patent od 17. svibnja 1857. i § 97. zakona od 25. travnja 1894. u sravnjenju sa § 5. zakona od 7. veljače 1892., koji može još uviek služiti za tumač § 97. zakona od 25. travnja 1894.); vidiv, da je tuženi pravodobno stavio proti tužbi prigovor nenađežnosti ovoga suda za riešenje ovog prieporta i da je prema razloženom taj prigovor opravdan i u zakonu osnovan, obnalazi podpisani sud daljni postupak radi nenađežnosti dokinuti i tužitelje s tužbom de praes. 3. veljače 1901. broj 184. gr. i u njoj stavljениm zahtjevima odputiti na nadležnu za uredovanje oblast, a podjedno im naložiti, da imadu tuženom nadoknaditi parbeni trošak od 32 krune za 14 dana pod ovrhom.

Uslijed toga po tužiteljima uloženog utoka sa ništovnom žalbom kr. bansk stol rješitbom od 18. travnja 1902. br. 8752. vidiv, da je predmetom ove parnice priznanje prava vlastničtva i ustup u posjed opredijeljenog zemljišta naime čestice pod kat. br. 659/1-a u površini od 1000□⁹, nalazeće se u posjedu tuženika, koju tužitelji za sebe vindiciraju, da je dakle predmet ove parnice sasvim privatno pravne naravi, naime privatno pravni odnosaš izmedju tñžitelja i tuženika glede preporne čestice, koja se stoga parnica imade riešiti po ustanovah o. g. z. bez obzira na odnosaš izmedju vlastelinstva L. i bivših mu podanika urb. obé. S., te bez obzira na odnosaš ovlaštenika bivše urb. obéine S. medjusobno; vidiv, da iz provedene razprave proizlazi, da je bivši urb. odnosaš izmedju vlastelinstva L. i urb. obéine S. već sasvim razriješen i uredjen, da je nadalje dioba, pripalog urb. obćinu S. pašnjaka dozvoljena i u naravi provedena jur davno prije uvedenja zakona od 25. travnja 1894. o zemljišnim zajednicama, po čemu se ustanove toga zakona po § 97. istog zakona ne mogu na ovaj prepor izmedju tužitelja i tuženika protegnuti; vidiv, da je prigovor tuženika o nadležnosti toga suda za riešenje ovog prepora neosnovan, te stoga neuvaživ bez obzira na pitanje da li je pravodobno stavljen ili ne, pa da je dosljedno tomu neosnovana i napadnuta odluka, — obnašao je napadnutu odluku u prvoj molbi postupajućeg suda ukinuti te mu naložiti, da razpravu ove parbe propisno dovrši i meritorno rieši.

Protiv ovoj rješitbi uložio je tuženi Mijo J. previdni utok de praes. 25. svibnja 1902. P. 20-02/233. iz kojeg vadimo u glavnom sliedeće:

U razlozima napadnute rješitbe veli se: „da je dioba pripaloga urb. občinu S. pašnjaka dozvoljena i u naravi provedena jur davno prije uvedenja zakona od 25. travnja 1894. o zemljištnim zajednicama, po čemu se ustanove toga zakona po § 97. istoga zakona ne mogu na ovaj prepor izmedju tužitelja i tuženika protegnuti“.

Ova tvrdnja ne stoji i nije opravdana, jer § 96. zak. o zemljištnim zajednicama ima pred očima samo one diobe pašnjaka, koje su prije krieposti ovog zakona zakonito provedene ili zametnute, a ne one, koje su stranke same protuzakonito provele.

Pošto nije dioba občinskog pašnjaka obćine S. nigda po urbarijalnoj oblasti odobrena, a niti operat o diobi gruntovno proveden, ne može se smatrati ta dioba zakonitom; a prema tomu ne može se ni ustanova § 97. zakona o zemljištnim zajednicama protegnuti na takovu diobu, a dokazom je tomu i okolnost, što se baš sada obavlja popis ovlaštenika na ovaj občinski pašnjak prema zakonu od 25. travnja 1894. (o. zem. zajednicama) te je u tu svrhu povjerenstvo sas tojeće se od kr. kot. predstojnika i obć. načelnika odredilo razpravu na licu mjesta u S.

Kr. stol sedmorice vrhovnom rješitbom od 21. siečnja 1903. broj 1020 obnašao je uz preinačenje napadnute rješitbe kr. banskog stola potvrditi onu prvoga suda kao na zakonu osnovanom iz razloga za istu navedenih.

U mjesecniku priobčio T.

Šumarsko i gospodarsko knjižtvo.

Novo je izalošto:

Dombrowski: Die Jagdpraxis II. sv. Izašlo u Beču nakladom K. Mitschke. Cijena 1 K. 80 fil.

Laska: Das Weidwerk in Bosnien u. der Hercegovina und die dortigen landesärarischen Wildschongebiete. Izašlo u Celovcu kod Joh. Leon sen.

Klein: Charakterbilder mitteleuropäischer Waldbäume. Izašlo u Jeni, nakladom G. Fischera. Cijena 10 M.

Orlopp: Welt, Wald u. Wanderung. Izašlo u Draždjanima nakladom Piersona. Cijena 2 M.

Rohlena Jos: Vierter Beitrag zur Flora von Montenegro. Izašlo u Pragu. Cijena 80 f. — Sve ove knjige mogu se dobiti u knjižari M. Perlesa u Beču, I. Seilergasse 4.

Marchet J: Holzproduktion und Holzhandel von Europa, Afrika und Nordamerika. I. sv. Izašlo u Beču.

Kirchner: Die Krankheiten und Beschädigungen unserer landwirtschaftlichen Kulturpflanzen. Izašlo u Stuttgartu nakladom E. Ulmera. Prva otprema 2 K. 40 f.

Cieslar: Einiges über die Rolle des Lichtes im Walde. Sve ove se dobiju kod W. Fricka u Beču Graben. Kao i

Doležal: Hand- u. Lehrbuch der niederen Geodäsie. Izašlo u Beču, a cijena je cijelom djelu 25 K.

Rammann: Bodenkunde. Drugo izdanje izašlo u Berlinu nakladom I. Springera. Cijena 10 M.

Promet i trgovina.

Trgovačko-obrtnička komora u Zagrebu izdala je netom izvještaj o narodno-gospodarstvenim prilikama svoga područja za g. 1904. —

Iz toga zanimivoga izvještaja donosimo, u koliko se tiče prometa i trgovine sa drvi slijedeće:

Obći položaj drvarskog tržišta u Hrvatskoj u godini 1904. znatno se je naprama predišćoj godini poboljšao, i to u svim poslovnim granama. Čitavo vrieme kampanje bijaše povoljno, osim što je rad smela Sava, koja je i ove godine na veliku štetu šumskih trgovaca dva puta poplavila sva šumska područja. Zlu se je tomu pridruživala i nestaćica šumskih radnika u obće, a napose izvozača, koja bijaše veća nego prošle godine, te stoji u savezu sa izseljivanjem naroda u Ameriku.

Što se tiče same produkcije i trgovine, izliču se na prvom mjestu hrastovi trupci, koji su imali najbolju prodju u inozemstvo, naročito u Njemačku i Belgiju, zatim Austriju, Francezku, Englezku, Švicarsku i Holandiju. Hrastovih trupaca sviju triju vrsti, ali najviše III., producirano je u svemu oko 320.000 m^3 , odnosno za 30% više nego u kampanji 1903./4. U povodu silne potražbe rezanoga materijala, osobito boula i friza, a u pomanjkanju trupaca, posegnule su domaće pilane za kupnjom panjeva III. vrsti, koji se inače upotrebljavaju za izradbu francezke dužice i bačvarske gradje, a to je naravno prouzrokovalo znatni umanjaj produkcije dužica. Ciene trupaca nisu se poboljšale, već se držaše na prošlogodišnjoj razini, te su se kretale izmedju K 50—100 po m^3 . Osobito je dolnjoslavonska roba radi svoje izvrstne mekane kakvoće postizavala razmjerno visoke ciene.

Razmjerno sa razpoloživim odnosnim šumskim sastojinama bila je i producija i trgovina jasenovih i briestovih trupaca vrlo živahna. Prodja bijaše bolja nego prošle godine, a cene jednake, naime K 30—60 po m^3 .

Kao drugi važni proizvod eksploracije naših hrastovih šuma iztiče se francuzka dužica. Dok se je još do prije tri četiri godine izradjivalo u Hrvatskoj i Slavoniji redovito oko 20–25 milijuna komada dužica, dosegla je dužica u ovoj kampanji visinu od jedva $3\frac{1}{2}$ mil. komada, skoro samo kraće robe. Uzrok toga leži u gore već spomenutim razlozima, kao što i u nepovoljnim konjunkturama u zadnje dve godine, radi kojih su iz prošle kampanje ostale znamenite količine nerazprodane.

Povoljni izgledi na berbu u Francuzkoj počeli su već početkom ljeta god. 1904 oživljavati i promet sa dužicama, te su se onamo izvozile pomanje partije uz cenu od K 510–540 za monte 36 1 4–6 franko Brod i Sisak. Izvrstan uspjeh berbe, koji je dosegao višinu najbolje godine u posliednjem deceniju, naime 66 mil. hl, dočim je god. 1903. iznosio 35, a 1902. 39 mil. hl, nije opravdalo nade ovozemaljnih izvozača dužice, jer je francuzko tržište obilovalo starim zalihamama, a uz to ga je i privoz iz Amerike zasićivao. Tek pod konac godine, kad su se francuzki trgovci riešili starih zaliha, a producenti vina počeli tražiti bolji kvalitet bačava, učestaše kod nas potražbe za većim partijama naših dužica, koje po kakvoći nadkriljuju američku i svaku drugu dužicu u obliku. Tako je u kratkom vremenu odpremljeno iz Hrvatke oko 15 milijuna komada, što predstavlja $\frac{3}{4}$ starih zaliha i čitave ovogodišnje producije. Posao dužicā sveden je time nakon teških trzavica prilično u normalnu kolotečinu, a ima nade, da će se i dalje poboljšavati, te za našu dužicu u nedalekoj budućnosti polučivati cene iz perioda 1900. i 1901. U najposliednje vrieme tržila se dužica od K 500–543 monte 36 1 4–6.

U zadnje doba počelo se kod nas zanemarivati francuzku jasenovu dužicu, koje je ove godine izradjeno jedva $\frac{1}{2}$ mil. komada, ali je ima na zalihi preko 1 mil. komada. Dužica ova nalazi slabe prodje, jer preotima u Italiji mah produkcija kestenove dužice, koja je mnogo jestinija, te posve dobro nadomještava jasenovu.

Uzpotrebo sa francuzkom dužicom nazadovala je i produkcija bačvarske gradje, od koje je u ovoj kampanji izradjeno oko 1·6 mil. komada, dotično za 20% manje nego u predidućoj. Izradjivala se je od ove samo kratka roba s razloga, jer je sve sposobnije i dulje drvo upotrebljeno za panjeve. Cena se kretala između K 250 i 270 po akovu, i to samo za kratku robu, jer se dulja nije ni proizvodjala, premda je za njom uz bolje cene bilo potražbe. Potonje vriedi ipak samo za domaće preprodavaoce. Strane, a i neke domaće tvrdke, koje se ove godine počeše baviti detaljnom prodajom bačvarske gradje, bile su prinuždene izraditi čitave šume, pa su naravno proizvadiali i dugačku gradju. Međutim ni produkcija ovakove gradje ne pokriva još uvek

potrebe, s razloga, što njene i ako visoke ciene ne stoje u razmjeru sa onima, koje polnučuju panjevi i kojima šumski trgovci priklanjuju veću pažnju.

Željezničkih povlaka izradjeno je u Hrvatskoj i Slavoniji za polovicu manje nego predišće sezone, dakle oko 350.000, iz bukova i hrastova drva, ponajviše prvih. Skoro polovica ciele produkcije služila je za pokriće domaćih potreba, dočim je ostatak izvezen u Italiju, Grčku, Belgiju i Holandiju, a ponešto i u Njemačku. Ciene su ove godine radi veće potrebe u Hrvatskoj, a osobito u Magjarskoj prilično poskočile i to kod normalnih povlaka za 15–20 fil., a kod vicinalnih za 50–60 filira po komadu, te su se kod prvih kretale izmedju K 3–3·40, a kod potonjih od K 1·70–2·10 po komadu. Razmjerno slaba produkcija ove vrsti robe dolazi odatle, što cene nisu u pravom snošaju sa vrednošću drva, te im se produkcija slabo izplaćuje.

Ove godine posvećivala se je veća pažnja dosele prilično zanemarenom izradjivanju brzjavnih stupova, za kojima je potražba ovoga proljeća bila dosta živahna. Polučivale su se ove cene: za robu od $6\frac{1}{2}$ –7 m K 2·40–2·80, za onu od 8 m 3·20–3·50, a za 9–10 m. K 6–7.

Mehko drvo, koje se ponajviše dobavlja iz Štajerske, a manjim dijelom iz Bosne, jer vrst potonjeg poriekla ne odgovara najbolje ovozemnim zahtjevima, poskočilo je u ceni za nekih 15–20% radi veće počasnosti iz Magjarske. Šumske objekti mehkog drva težko su u obće na dohvatu, jer se većinom nalaze u čvrstim rukama. Sav razpoloživ materijal služi za pokriće domaćih potreba. Cena gradjevnog drva kretala se je prema veličini i kakvoći od K 24–38, rezana smrekovina monte od K 30–42, ariževina od K 60–79, a piljena smrekovina III. vrsti od K 28–32 po m³ paritet Zagreb.

Drva za gorivo izradjeno je ove godine oko 140.000 hvati, dakle nešto manje nego u predišćoj sezoni s razloga, što ne bijaše za tu svrhu dovoljno šumskih objekata, dočim je ciena uz normalnu gladku prodaju, skoro izključivo u tuzemstvu, ostala nepromjenjena, naime od K 12–19 po hvatu. Postoji medjutim bojazan, da će cena naskoro nazadovati, jer izradba drva za gorivo od bukovine u dolnjim predjelima Dunava sve to više napreduje.

Da izvještaj o trgovini sa drvom u god. 1904. bude podpuniji, sledi ovdje sumarni pregled na prodaju došavših šumskih čestica u Hrvatskoj i Slavoniji:

Tek. broj	Vlastništvo razprodanih šumskih čestica	Procjena u krunama	Utržak	Iznad procjene po- lučeno u % više
1	Zajednički magjarsko-hrvatski državni erar	2,418.852	3,191.092	31·9
2	Krajiška investicijonalna zaklada	1,913.689	2,474.684	29·2
3	Imovne obćine (brodska, II. banska, gradiška, gjurđevačka i petro- varadinska)	2,441.915	3,196.085	30·8
4	Gradske obćine (Koprivnica, Križevci, Požega)	800.513	1,143.812	43·3
5	Zemljistične zajednice (Sv. Jelena i Požega)	262.347	342.911	30·8
6	Privatno (vlastelinstvo Djakovo)	94.000	94.000	—
	Ukupno .	7,931.316	10,442.585	31·6

U čitavoj Hrvatskoj i Slavoniji proizvedeno je u god. 1904. oko 250.000 q drvena ugljena, najpretežnijim dielom iz bukovine, od česa skoro polovica odpada na područje zagrebačke komore. Producija drvena ugljena u obće je težka, a napose ne bijaše ove godine, osobito kod nas zanimljiva, jer je Bosna i poplavljivala tržište i tištila ciene. Medjutim zavlada potražba konzumenata za boljom, hrvatskom robom, pa se je uslijed toga konjuktura poboljšala, nu kako zalihe nisu bile velike, poskoči ciena na K 300 - 340 po vagonu sa hrvatskih postaja, odnosno za kojih 15% više nego u prošloj godini. Osim malenih količina, koje su služile za pokriće domaćih potreba, izvezen je najveći dio produkcije u Italiju i Austriju, a ostatak u Njemačku i Švicarsku.

U zadnjem desetgodištu razvila se je u Hrvatskoj veoma liepo industrija štapova, koja se dieli na dve skupine, i to na onu, što izraduje polusirovu i onu što proizvadja gotovu robu. Prva je izključivo izvozne naravi, a i druga osim neznatna postotka takodjer.

Polusirovi štapovi pripravljaju se za industrijsko prerađivanje u inostranim tvornicama od pitoma kestenova drva primitivnim načinom, te su, premda specifično hrvatski proizvod, poznati na medjunarodnom

tržištu pod imenom štapova „Congo“. Glavna su produkcijona mjesta Karlovac, Krapina, Glina i Bistra.

Radi nestalnosti prodje i preobilne produkcije nazadovale su ciene ove robe u zadnje vrieme u obće znatno, a padati će u buduće i još više, ako nadležni čimbenici ne spriče hrpmišnu i naglu sjeću šumskih sastojina kestenova drva u obće, a osobito u Krajini. Ta se opreznost nalaže i s toga, što su spomenute sastojine već prilično izcrpljene, te se ne pomladjuju sa kestenovim, nego drugim unosnijim drvom, a ta okolnost prikladna je samo da uskoro posvemašnje uništenje ove industrijske grane.

Početkom god. 1904. pojavila se je opet iznenada Amerika, koja je glede izvoza i cienâ sirovih štapova uviek odlučujući faktor, kao kupac, te je živahna potražba izazvala silnu produkciju. Nu naskoro se izpostavi, da ta povoljna konjuktura bijaše samo prolazna, pa da ostalo inozemstvo, a u prvom redu Njemačka, ne bude ukoračila kao kupac većih partija, makar uz nizke cene, bila bi u ovoj grani posla nastupila prava katastrofa. Tako je u drugom semestru godine polovica zaliha ostala ne razprodana, a izgledi za buduću godinu stoje vrlo nepovoljno.

Od sveukupne razprodane produkcije, koja je iznosila oko 7 milijuna komada u vriednosti od tri četvrtine milijuna K, izvežena je skoro polovica u Sjevernu Ameriku, $\frac{1}{3}$ u Njemačku, a ostatak u Austriju, Englezku i Francezku, gdje je uvozna carina nerazmjerno visoka, zatim manje partije u Magjarsku, Hollandiju, Španjolsku, Italiju, Švedsku i Norvežku. Ciene su bile izvrgnute čestim promjenama; u početku razmjerno visoke, padoše pod konac godine osjetljivo. Prema debljini i duljini te kakvoći, odnosno za štipanu i gladku robu kretala se je ciena od K 30—180 po 1000 komada.

Industriju gotovih štapova zastupaju u ovokomorskem području dvie tvornice, i to Prva hrv. tvornica štapova u Bregani kraj Samobora i Prva zagrebačka tvornica Artur Spitzer u Zagrebu. Prvo spomenuta tvornica izradjuje štapove za šetnju i turiste, za kišobrane i sunčobrane iz drenova, jasenova, ljeskova i kestenova drva, ponajviše domaćeg poriekla. Radila je uz 160 radnika u prošlogodišnjim granicama, te je preko polovice svojih vrlo traženih proizvoda izvezla u Njemacku, $\frac{1}{4}$ u Austriju, a ostatak je razpačan u Hrvatskoj, Herceg-Bosni, Englezkoj, Švicarskoj, ponešto u Rusiji, Magjarskoj i Rumunjskoj.

Razvitak ovoga poduzeća spriječavaju visoki željeznički tarifi, te bi pravedno bilo, da mu se sa nadležne strane podiele one iste podvozne i druge pogodnosti, koje uživaju poduzeća iste struke u Magjarskoj.

Od zagrebačke tvornice štapova, koja je obsegom znatno manja nego breganska, nije komora unatoč požurnicâ s nepoznatih razloga dobila podataka za godinu 1904.

Različite viesti.

Naredba bos.-here zem vlade od 14. Juna 1905., broj 92.006/1-
o primanju absolvencata šumskih učilišta u bos.-here. državnu
šumsko upravnu službu i njihovoj upotrebi. (Odobrena ukazom
c. i kr. zajed. ministarstva od 5. Juna 1905., broj 5428/BH)

1. U šum. upravnu službu primati će se u buduće samo natjecatelji, koji su nakon realne ili gymnazijalne mature podpuno svršili nauke i ispite na c. kr. visokoj školi za zemljotežtvu u Beču, ili na kr. ug. visokoj ruder. šum. školi u Šéavnici (Schemnitz).

2. Ovako osposobljeni natjecatelji budu najprije kao prov. šum. vježbenici namješteni, te su dužni u roku od 2 godine položiti kod c. i kr. ministarstva za zemljotežtvu u Beču propisani ispit za šum. teh. drž. službu, ili u Ugarskoj propisani „državni izpit“

Samо iz važnih uzroka, bolesti ili aprobacije može se ovaj rok prekoračiti na 2 dalj. godine. Šum. vježbenici, koji taj izpit ne polože u određenom roku moraju se ureda radi odustupiti.

3. Šum. vježbenici ne smiju se oženiti.

4. Šum. vježbenicima, koji absolviraju pod 2. državni ispit, bude podieljen naslov šum. assistant, te imadu kod promaknuća prednost pred neosposobljenima.

5. Natjecatelji, koji, su svršili srednje šum. škole ne mogu se kao šum. vježbenici primiti, već će se prema stupnju naobrazbe, naučnoga uspjeha, pak prema vrsti i trajanju možebitne prijašnje državne ili privatne šum. službe u Austro-Ugarskoj, prema osobitoj sposobnosti i osobnim odnošajima, pak prema uvjetima potrebe kao šumari, ili nadlugari (Nadlugari I. raz. nose naslov šumara), a u pomanjkanju takovih mјesta kao šum. pomoćnici (eventualno i sa nagradom lugarskom) primiti.

Oni, koji po vremenu s' uspjehom polože kod pojedinih namještنيštva u Austriji propisani izpit „Prüfung für Forstwirte“ ili onaj kod kr. hrv.-slav.-dalm. zem vlade u Zagrebu uvedeni „državni izpit za samostalno vodjenje šum. gospodarstva“, mogu se u svojem svojstvu kao šumari ili nadlugari i kao organi za lokalnu šum. službu (Forstbetriebes) i lokalne šum. uprave upotrebiti do šum. upravnika u X. č. r. unaprijediti. Glede granice daljnjega unapredjena ovih činovnika kod osobite marljivosti i sposobnosti, odlučivati će se od slučaja do slučaja po slobodnoj uvidjavnosti.

6. S' ovom naredbom prestaju važiti sve dosadanje naredbe ovog smjera.“

Ovom naredbom ne samo, da se zatvaraju vrata u bosansku šumarsku službu absolventom naše kr. šumarske akademije, prislonjene

na mudroslovni fakultet kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu, nego se omalovažuje i naš državni izpit za samostalno vodjenje šumskog gospodarenja, koji se godimice obdržava kod kr. hrv.-slav.-dalm.- zemaljske vlade u Zagrebu. Neobhodno je stoga nužno, da naše hrv.-slav. šumarsko društvo primi potrebnu akciju u senieru, da se ova naredba promjeni i nadopuni, jer držimo, da se ignoriranje naše. šum. akademije samo radi nepoznavanja stvari u tu naredbu uvuklo.

Izradba šuma u Bosni u vlastitoj režiji. Kako saznajemo kani tvrdka „Actien-Gesellschaft Dynamit nobel“ urediti u Bosni svoje tvornice. U tu svrhu će bosanski zemaljski šumski erar toj tvrdci godimice prodavati oko 250.000 prost. met. bukovine, koju će izraditi u vlastitoj režiji. Zastupnik navedene tvrdke putuje već u tu svrhu Bosnom.

U obće će se uvesti exploitacija šuma u vlastitoj režiji, te već predleže oferti tvrdka, koje će preuzeti drvo i trupce od erara loco pilana ili kolodvor.

Novi naslovi za bosanske šumare. Pošto se u Bosnoj zove lugar šumar, to će se za činovnike i to: za nadšumare u IX. činovn. razredu da se ne zamiene sa nadlugarima, uvesti naslov „šumski upravitelj I. r a z r e d a“. Šumarnici će dobiti naslov „šumarski starješina jer je šumarnik kovanica. Šumarski vježbenici, kad polože ispit, dobiti će naslov „šumarski assistent a“.

Dalmatinske šume. — Kao što je obće poznato najvećim su dielom sitne šume — više šipraci — a samo mjestimice, po višjim položajima kao i njekim otocima, nalaze se još i tragovi njegdanjih visokih šuma.

Tako je još i dan danas naći po visočinama Velebita, Dinare, Svilaje, Mosora, i oko Biokova — ter brdinama Krivošije, ostanke negdanjih bukvika, po južnim stranama Velebita, Dinare i Biokova imade uz to još i crnoga bora, a po sjevernih strana i jelvika. U Mosor planini — naći je još i pojedinih starih tisa — u Krivošiji osim jela još i bjelokorog bora (*Pinus leucodermis* Ant). Po tim visinama česti su uz to još i gorski javori. Po srednjim položajima i opet, razne odlike maljavoga hrasta (*Q. pubescentes*), cera, pojasena (*Fraxinns ornu*), istočnoga graba (*Carpinus orientalis*), običnoga briesta (*Ulmus suberosa* Ehrh.), kostjele (*Celtis australis* L.), hmeljikavog graba (*Ostrya vulgaris* L.), kruške (*Pyrus amygdaliformis* Will.) itd. U Primorskom pojusu nalazimo pako zastupane: zimzelene hrastove (*Quercus Ilex* L.) alepo bor (*Pinus halepensis* Mil.), pitomi kesten (*Castanea vesca* Gartu.), cempres (*Cupressus sempervirens* L.), — uljiku (*Olea europea* L.), — *Cubutus unedo* L., krašku lipu (*Phillyna latifolia* L. i P. media Reich.) — kao i crni bor; — u južno dalmatinskom primorju dapače i

razne paome (*Chamarops humilis* — *Ch. excelsa*), *Phenix dactylifera*, *Ciccas revoluta*, *Psichordia filifera* itd. Na Lošinju osim toga i rogač (*Ceratomia siliqua*), kod Budve, naranče, citrune, cedre, šipak (*Punica granatum*) i eukaliptusa (*Enceliptus globulus*) i to češće u prekrasnim eksemplarima.

Od ukupne zemaljske površine sa 12833 km², odpada na produktivno tlo 12549 km² — a na šume 381900 ha i to napose na državne 9630 ha; šume stojeće pod državnom upravom 2398 ha (vjerozakonske i naukovne zaklade), t. z. šume obćinske 224506 ha, šume zemaljske 2 ha, šume raznih zaklada 218 ha., šume crkvene i manastirske 6960 ha, šume zadružne 912 ha, šume fideikomiserne 991 ha — a ostalih 135573 ha spada privatnicima.

Malo ne sve ovo šumsko tlo je kraškog obiležja. —a—

Ciena hrastovine u Njemačkoj. Na javnoj dražbi, održanoj 6. veljače 1904. kod šumskog ureda Rothenbuch na Spessartu, polućena su za hrastovinu izradjenu u predidućoj zimskoj sjekojoj sezoni sljedeće papirnate ciene po m³ za duljine trupaca od 3—10 m.

I. razred preko 60 cm srednjeg promjera 137·85 maraka (1 M=K 1·32.)

II. razred 56—60 cm srednjeg romjera 106·27 maraka

III. razred 51—55 cm srednjeg promjera 85·29 maraka

IV. razred 45—50 srednjeg promjera 64·59 maraka

V. razred 36—44 cm srednjeg promjera 47·94 maraka

VI. razred 31—35 cm srednjeg promjera 35·52 maraka

VII. rezred 24—30 cm srednjeg promjera 25·52 maraka

VIII. razred izpod 24 cm srednjeg promjera 19·70 maraka

Nagrade za pošumljivanje u Ugarskoj. Kr. ug. ministarstvo za poljodjelstvo raspisalo je u smislu § 165 z. čl. XXXI: 1879 za pošumljenje gospodarstvu korisnih površina na letećem pjesku ove godine 18 nagrada, i to: 2 nagrade po 1000 K, 2 po 800 K, 2 po 600 K, 3 po 500 K, 3 po 400 K, 3 po 300 K, 3 po 200 K. Za te nagrade mogu se natjecati oni zemljoposjednici i zakupnici, koji su tečajem g. 1905. u smislu § 165. z. čl. XXXI: 1879 izveli pošumljivanja bez državne pripomoći.

Smreka kao nametnica. Na livadi zastupnika na carevinskom vjeću A. R. Walz u Wartbergu u Mürztalu nalazi se vrba, a na toj vrbi raste smreka. Pošto je vrba posve zdrava i bujna, to je ovdje smreka prava nametnica.

Šteta od vjeverice. Usljed trajne suše, koja je g. 1903 i 1904. vladala u Českoj pojavile su se mjestimice u tamošnjim čamovim šumama u velikoj mjeri vjeverice, koje su u proljeću ove godine odgrizanjem vršika u mladim šumama počinile znatnu štetu, usuprot tomu, što ih lugarsko osoblje prošle godine u veliko tamanilo. O. F. J. Z.

**Zaključni račun brodske imovne obćine u
Prihod.**

Proračuna		Predmet	Odobreno po prora- čunu za g. 1904.	Primljeno u g. 1904.	
naslov	et. stav.		Kruna	K	f
Redovito pokriće.					
	1	Blagajnički ostatak koncem g. 1903.	304.505	141.669	25
	2	Veleprodajom hrastovih stabala . . .	737.589	2.191.851	87
	3 i 4	Šumska pristojba na doznač. zapisniku A) i B)	3.500	4.177	12
	5	Pašarina i žirovina	1.500	1.466	—
	6 i 7	Šiška, zakup lova i inni užitci . . .	1.500	3.357	28
	8	Dražbom zaplijenjenog šum. tvoriva i izvala (vjetroloma)	1.500	—	
I.	9	Uplata šumske odšteta { u gotovom odradom	25.000	19.965	71
		pri šumskim radnjama	—	10.845	73
	10	Zakup šumske čistina	4.000	6.073	64
	11	Najamnina od dućana i kuće preko Bosuta	1.320	1.446	88
	12	Za tanin-drvo	1.000	2.310	—
	13	Najamnina od bubare	4.760	—	
	14	Kamati od uložene potrošne glavnice	37.904	24.688	27
	15	Kamati od nepotrošne šum. glavnice	461.876	469.590	96
	16	Kamati od anuitetnih zajmova pravoužitnički	36.592	36.875	24
		Sbroj redovitog pokrića .	1.661.046	2.918.942	31
Vanredni prihod, koji se pri-vadja nep. šum. glavnici:					
	1	Veleprodaja hrastovih stabla uslijed skraćene uporabne dobe	595.632	1.448.063	50
	2	Odplata glavnice pravoužitničkih anuit. zajmova	18.296	54.487	10
	3, 4, 6, 12—15	Odplatom zajmova upravnih i crkvenih obćina	10.217	6.317	54
	7 i 8	Odplatom zajmova županije virovitičke te belovarsko-križevačke . . .	50.000	50.000	—
	9 i 10	Odplatom zajmova željezničkih druž-tava	51.400	51.400	—
	5	Odplatom zajmova hrv. slav. šumar. družtva Zagreb	3.445	1.705	30
	11	Odplatom zajmova bivšeg štednog i pripomoćnog družtva	1.000	5.422	93
		Povraćeni predujmovi	—	57.669	43
		Sbroj vanrednih prihoda .	729.990	1.675.065	80
		k tomu			
		Promet sa uložnim knjižicama . . .	—	944.625	50
		Redovito pokriće	1.661.046	2.918.942	31
		Ukupno pokriće .	2.391.036	5.538.633	61
		Odbiv od toga ukupnu potrebu sa .	1.570.574	5.422.048	56
		Pokazuje se blagajnički višak koncem god. 1904.	820.462	116.585	05

Vinkovcima, za gospodarsku godinu 1904.

Razhod.

Proračuna		Predmet	Odobreno po prora- čunu za g. 1304.	Izdano u god. 1904.	
naslov	et. st.		Kruna	K	f
Redovita potreba.					
I.	1	Zastupstvo imovne obćine	2.300	2.030	28
II.	1, 2, 3	Predsjednik i gospodarstveni odbor . . .	4.828	3.709	74
III.	3 i 4	Gospodarstveni ured { osobna beriva . . .	43.994	38.278	53
		{ stvarni izdatci . . .	22.793	21.887	49
IV.	5 i 6	Šumarije { osobna beriva	124.576	112.055	55
		{ stvarni izdatci	4.568	2.473	48
V.	7	Gospod. { gojitev { a) za gotov novac . . .	58.287	14.680	33
		{ šuma { b) za odradu šum. odšt. . .	9.343	4.603	26
		nabava goriva drva	460.729	451.517	89
V.	7	nabava i izradba gradj. drva	104.500	77.660	29
VI.	1 i 2	Drž. porez, obć. i škol. namet im. obć. tereti 20% pravoužitnički školski namet .	70.025	65.261	54
	3	rentnovi porez	6.950	12.597	30
	4	Mirovine, 10% doprinos činov. mirov. zakladi .	10.058	10.058	—
VII.	1—6	Podpore hrv. slav. šum. družtvu u Zagrebu, vratogasnim družtvima, gospodarskim podružnicama, humanitarnim družtvima i za poštara u Černi	—	—	—
	7—11	Štipendije i štipendijalne podpore	10.800	10.700	—
	12 i 13	Sbroj redovite potrebe .	22.060	21.504	—
			1,065.221	957.309	35
Vanredna potreba.					
I.	1—4	Investicije u šumskom gospodarstvu . . .	36.480	7.106	85
	5	Centralni voćnjak i vrtlar	6.000	4.084	55
	6	Uzdržavanje odvednih kanala	7.473	3.721	68
	7	Pripomoći lugari	1.000	2.374	40
II.	8 i 9	Gradnje kuća i nuzzgrada	16.739	13.471	95
	1	Zajmovi	124.500	25.085	91
	1	Autonomnom budžetu za računarsko kontrolno i blag. poslovanje u g. 1904.	18.926	18.925	88
	2	Podpore občinam za investicije	75.990	64.424	92
	3	Lugarskoj mirov. zakladi doprinos dok ne bude aktivna	8.000	8.000	—
	4 i 5	Noćni stražar i najam za propust izpod želj. pruge na potoku Breznica	101	4	20
	8	Uknjižba šum. odšteta	3.000	—	—
	11	Na neizplaćenim proračunskim stavkama iz prošlih godina	207.144	—	—
		Sbroj vanredne potrebe .	505.353	147.200	34
Izvan proračuna.					
		Putne pristojbe inspicirajućem činovničtvu vis. kr. zem. vlade Nbr. 48929 1904 . . .	—	737	30
		Gradnja ugibališta na želj. stanici Bodjanovci u šumi pleterničkoj	—	6.000	—
		Privedeno nepotrošnoj šumskoj glavnici . .	—	1,673.828	49
		Izdano na predujmove uz povrat i obračun .	—	5.346	34
		Sbroj izvan proračuna .	—	1,685.912	13

Prihod.

Proračuna		Predmet.	Odobreno po prora- čunu za g. 1904.	Primljeno u god. 1904.	
naslov	et. stav.		Kruna	K	f
		k tomu Pohranjeno kod kr. hrv. sl. zem. bla- gajne u Zagrebu, kao potrošna glav- nica	—	1,434.758	11
		Nepotrošna šumska glavnica pohra- njena kod gornje blagajne	—	14,638.505	23
		Aktivne tražbine koncem g. 1904. po odbitku pasiva	—	1,046.405	96
		Stanje imovine brodske imovne ob- ćine koncem g. 1904.	—	17,236.254	35
		Vlastelinstvo Pleternica-Velika.			
		A) Šumarstvo:			
I. i II.	1—17	Redoviti i vanredni prihod	147.670	188.609	89
		Od izdanih predujmova natrag po- vraćeno	—	1.085	46
		Ukupni prihod šumskog go- spodarenja	147.670	189.695	35
		Odbiv ukupni izdatak šumskog go- spodarenja	26.940	19.682	72
		Pokazuje se blagajnički višak u go- tovom	120.730	170.012	63
		K tomu aktivne tražbine	—	21.993	86
		Sveukupno blagajničko stanje go- dine 1904.	—	192.006	49
		Osim vlastitog prihoda primila je šu- marija od imovne obćine za izradbu goriva drva i gradje za pravoužitnike predujam, kojega je glasom izdatka ujedno i obračunala sa	—	81.980	87
		B) Gospodarstvo:			
I.	1—14	Cielokupni prihod go-podarstva . . .	73.383	73.711	70
I.		Odbiv od toga cielokupni izdatak sa	53.733	62.561	34
		Pokazuje se blagajnički višak u goto- vom sa	19.650	11.150	36
		k tomu primljeno od šumarije u Ple- ternici predujam	—	10.980	40
		Ukupno u gotovom koncem g. 1904.	—	22.130	76
		k tomu aktivne tražbine	—		
		Sveukupno koncem god. 1904. na gospodarstvu	—	11.892	58
		Ukupni redoviti i vanredni prihod	—	34.023	34
		" izdatak	—	4,594.008	11
		Pokazuje se višak koncem g. 1904. .	—	1,111.246	99
			—	3,482.761	12

Šumsko-gospodarstveni ured

U Vinkovcima, dne

Predsjednik :

Antun Šajnović.

Upravitelj:

Mile Maslek.

Razhod.

Proračuna		Predmet.	Odobreno po prora- čunu za g. 1904.	Izdano u god. 1904.	
naslov	et. st.		Kruna	K f	
		k tomu			
		Promet sa uložnim knjižicama	—	2,631.626 74	
		Redoviti izdatak	1,065 221	957.309 35	
		Vanredni izdatak	505.353	147.200 34	
		Sveukupni izdatak	1,570.574	5,422.048 56	
		Vlastelinstvo Pleternica-Velika.			
		A) Šumarstvo:			
I. i	1 i 2	Osobna beriva	9.684	9.762 20	
II.	3—21	Stvarni izdatci	17.256	9.920 52	
		Ukupni izdatak šumskog gospo- darenja	26.940	19.682 72	
		Blagajnički višak na lijevoj strani izkazani sa K 170.012 63			
		upotrebljen je kako slijedi:			
		Nepotrošnoj šum. glavnici privedeno . . .	—	139.246 59	
		Dano na predujmove uz povrat	—	11.690 93	
		Dano na predujmove uz obračun	—	291 81	
		Povraćeno imovnoj obćini na predujmovima	—	16.536 93	
		Gotovina u blagajni se nalazeća koncem g. 1904.	—	2.246 37	
		Ukupno kao gore	—	170.012 63	
			—	82.691 40	
		Osim toga je šumarija primljeni predujam od imovne obćine upotrijebila za izradbu goriva drva i gradje sa . . . K 81.980 87			
		a iz svog čistog prihoda predujmila uz po- vratak K 710 53	—	7.646 —	
		B) Gospodarstvo:			
I.	1 i 2	Osobna beriva	—	54.915 34	
	3—12	Stvarni izdatci	—	62.561 34	
		Ukupni vlastiti izdatak gospodarstva . . .	—	— —	
		Blagajnički višak na lievoj strani izkazani sa K 22.130 76			
		uporabljen je kako slijedi:			
		Privedeno nepotrošivoj šum. glavnici . . .	—	8.000 —	
		Ukamsćeno na uložnoj knjižici požeške štедione	—	13.500 —	
		U blagajni koncem g. 1904. u gotovom preostalo	—	630 76	
		Ukupno kao gore . . .	—	22.130 76	
		Čisti prihod dobra Pleternice u g. 1904. .	—	192.143 39	

brodske imovne obćine.

31. prosinca 1904.

Nadšumar:

Ivan Tropper.

Protustavnik:

Mato Kopić.

Prodaje u državnim šumama u Rumunjskoj. Mjeseca kolovoza o. g. prodavati će se u Rumunjskoj putem javne dražbe mnogo hrastovih i smrekovih stabala u državnim šumama, koje leže u konsulatskružju Krajova. Naš tamošnji podkonsul svratio je uslijed toga pozornost interesenta na tu dražbu, da si mogu još za vremena pribaviti nuždne informacije i obaviti izvidje na licu mjesta. *K. S. H. Z.*

Devastacija šuma u Siamu. Iz Bangkohajavljaju, da je kraljevskim ukazom zabranjen izvoz Teak, Sandel i Hickory-drva iz područja Menam i Mekony, što je istovjetno sa zabranom izvoza drva iz celog Siana, jer su te dvije vodene ceste jedino prometilo, koje vode u unutarnost zemlje. Uzrok toj zabrani bijaše navala holandeskih i kineskih drvoatržaca, koji su najljepše šume nemilice haračili.

Udaranje munje u drveće. Prije se je držalo da munja radje udara n. p. u hrast nego li u bukvu s razloga toga, što ima u hrastu više vode. Nu istraživanjem se je izpostavilo, da taj nazor nije izpravan, već da je tomu uzrok, što je bukovo drvo mastnije, nego li hrastovo.

Mast je na ime zločest vodić munjine, pak s toga i drveće, koje ima više masti kao bukva, orah, lipa, breza itd. nestrada tako od munje.

Upliv vrlo nizkih temperatura na klicavost sjemenja. Izstraživači H. T. Brown i F. Zscombe imali su na razpolaganje veću količinu tekućeg zraka, čime im je bila pružena prilika, da su mogli praviti pokuse, kako će vrlo niske temperature djelovati na klicavost sjemenja. Uslijed toga izložili su oni različito sjemenje temperaturi od 183° do 192° C kroz 110 sati. Nakon toga su sjemenje vrlo oprezno i polaganog otalili, što je trajalo 50 sati, pak su mu onda iztraživali klicavost. Pri tom se je izpostavilo, da u pogledu klicavosti nije bilo skoro nikakove razlike izmedju sjemenja, koje je bilo izvrženo nizkoj temperaturi i ovog, koje toj temperaturi nije bilo izvrženo. Biljke su se razvile iz jednog i drugog sjemenja posve jednakom, pa isto tako i dozorile.

Ugalj i ulje kao gorivo. Više se je puta već povela riječ o tom da se ulje upotrijebi kao gorivo za tjeranje parobroda umjesto uglja. U novije doba to se je već i pokušalo i tu se opazilo, da ulje zaslužuje u tom obziru svaku prednost. Tako je ono na pr. mnogo lakše od uglja, dade se spremiti u vodno dno broda čime se uštedi sav bunker za teret itd. Napokon su nedavno — početkom godine — učinjeni i daljni pokusi isporegjivanja jednoga i drugoga, pri čem je ulje iznijelo sjajnu pobjedu i osiguralo sebi budućnost. Ti su pokusi pravljeni na parobrodu Arizonan, američko-hawajskoga parobrodarskog društva. Glavna svrha pokusa bila je da se ustanovi snaga i pritisak pare. Prvi je pokus bio učinjen s ugljenom na putu izmedju San Franciska i New-Yorka, drugi s uljem izmedju San Diega i New-Yorka. Na osnovu iskustva što se je

polučilo na parobrodu Nebraskan istoga društva, uvedeno je na ime na Arizonan ulje po sistemu Lässoe-Lovekin.

Parni pritisak, dok je gorio ugalj, nije nadmašivao 185 engl. funti dok je redovito padao do 105 funti kad se je čistila peć. Naprotiv taj je pritisak stalno iznosio 215 funti kad se je upotrebljavao ugljen. Narančna posljedica toga bilo je povećanje brzine broda i to za čitavi uzao; brod je na ime umjesto prijašnjih devet pravio sada deset uzlova na sat. Taj stalni parni pritisak upliva dabome i na sve pomoćne strojeve.

Daljna prednost ulja nad ugljem leži i u tom, da će i kotlovi trebati manje popravka, jer su svi dijelovi stroja izvrgnuti jednakoj temperaturi cijelo vrijeme dok brod ide. Nadalje ne daje ulje čagju, pa će peći ostati dugo vremena čiste i sposobnije za podavanje i uzdržavanje konstantne topline.

Iza Arizonana učinjeni su ti pokusi još na četiri parobroda istoga društva i svuda je rezultat bio najpovoljniji.

Trš. Lloyd.

Statistični pregled o imenovanju i promaknuću šumarskih činovnika Hrvatske i Slavonije tečajem godine 1904.

1. Lach Gustav, do sada kotarski šumar, nakon avancementa nadšumar procjenitelj; službuje kod imovne obćine gjurgjevačke,

2. Milković Ivan, do sada šumarski vježbenik, nakon avancementa šumarski pristav; službuje kod imovne obćine gjurgjevačke.

3. Trivanović Milan, do sada šumarsko teh. dnevničar, nakon avancementa šumarski vježbenik; službuje kod imovne obćine gjurgjevačke.

4. Kreč Milivoj do sada šumarsko teh. dnevničar, nakon avancementa šumarski vježbénik; službuje kod imovne obćine gjurgjevačke.

5. Dianovsky Pavao, do sada kr. državni nadšumar, nakon avancementa kr. državni šumarnik; službuje kod kr. državne šumske uprave.

6. Tordony Emil, do sada kr. državni nadšumar, nakon avancementa kr. državni šumarnik; službuje kod kr. državne šumske uprave.

7. Hajdu Rudolf, do sada kr. državni šumar, nakon avancementa kr. državni nadšumar; službuje kod kr. državne šumske uprave.

8. Simonffy Akoš, do sada kr. državni šumarski kandidat, nakon avancementa kr. državni šumar; službuje kod kr. državne šumarske uprave.

9. Horvath Alexander, do sada kr. državni šumarski vježbenik, nakon avancementa kr. državni šumarski kandidat; službuje kod kr. državne šumske uprave.

10. Frommeyer Anton, do sada kr. državni šumarski vježbenik, nakon avancementa kr. državni šumarski kandidat; službuje kod kr. državne šumske uprave.

11. Bakkay Albin, do sada kr. državni šumarski vježbenik, nakon avancementa kr. državni šumarski kandidat; službuje kod kr. državne šumske uprave.
12. Šimić Stjepan, do sada šumarski vježbenik, nakon avancementa šumarski pristav; službuje kod imovne obćine ogulinske.
13. Hefner Josip, do sada šumar vlastelinstva čabranskog, nakon avancementa nadšumar; službuje kod vlastelinstva grofa Witzlebena.
14. Csikoš vitez Stjepan, do sada šumarski pristav, nakon avancementa kotar šumar; službuje kod imovne obćine križevačke.
15. Radočić Svetozar, do sada šumarski vježbenik, nakon avancementa šumarski pristav; službuje kod imovne obćine petrovaradinske.
16. Linka Robert, do sada šumar, nakon avancementa nadšumar; službuje kod vlastelinstva Dol.-Miholjačkog.
17. Krišković Lambert, do sada šumarski pristav, nakon avancementa okružni šumar; službuje kod vlastelinstva Dol.-Miholjačkog.
18. Seidel Oskar, do sada šumarski pristav, nakon avancementa šumar; službuje kod vlastelinstva Dol.-Miholjačkog.
19. Rozmanith Albert, do sada naslovni kr. državni šumarnik, nakon avancementa kr. državni šumarnik; službuje kod kr. državne šumske uprave.
20. Maslek Mile, do sada nadšumar, nakon avancementa šumarnik; službuje kod imovne obćine brodske.
21. Vidale Jaromir, do sada kolarski šumar, nakon avancementa nadšumar; službuje kod imovne obćine brodske.
22. Neferović Franjo, do sada šumarski vježbenik, nakon avancementa šumarski pristav; službuje kod imovne obćine Novo-Gradiskanske.
23. Zec Dušan, do sada šumarski vježbenik, nakon avancementa šumarski pristav; službuje kod imovne obćine II. banske.
24. Pichler Viktor, do sada absolvent šumarske akademije, nakon avancementa šumarski vježbenik; službuje kod gospoštije u Slatini.
25. Phillipović plem. Slavoljub, absolvent šumarske akademije, nakon avancementa šumarski pristav; službuje kod gospoštije u Erdreviku.
26. Prpić Petar, do sada kr. šumarski vježbenik, nakon avancementa šumarski vježbenik; službuje kod imovne obćine Novo-Gradiskanske.
27. Vučković Vaso, do sada absolvent šumarske akademije; nakon avancementa kr. šumarski vježbenik; službuje u šumar. odsjeku kr. žem. vlade.
28. Köröskeny plm. Velimir, do sada absolvent šumarske akademije, nakon avancementa kr. šumarski vježbenik; službunje kod kr. kot. oblasti u Sisku.

29. Antun Kern, do sada kr. županijski šumarski nadzornik II. raz. nakon avancementa kr. županijski šumarski nadzornik I. raz.; službuje kod šumar. odsjeka kr. zem. vlade.

Avancement po broju i službodavcu.

U šumarskom odsjeku kr. zemaljske vlade	2
Kod kr. državne šumske uprave	8
Kod kr. kotarske oblasti	1
Kod gjurgjevačke imovne obćine	4
Kod imovne obćine ogulinske	1
Kod imovne obćine križevačke	1
Kod imovne obćine petrovaradinske	1
Kod imovne obćine brodske	2
Kod imovne obćine novogradiškanske	2
Kod imovne obćine II. banske	1
U privatnoj vlastelinskoj službi	6
Ukupno	29

Odbijemo li 8 kr. državnih šumarskih činovnika, to nam još 21 preostanu, od kojih su kao absolventi šumarske akademije 4rica novo-imenovani. — Odbijemo li od preostale 17ce još 6cu koji su u privatnim službama namješteni, to nam samo 11torice preostanu, koji su u šumarskom odsjeku kr. zem. vlade, nadalje kod kr. kot. oblasti, toli kod imovnih obćinah tečajem godine 1904 avancirali!

To je zaista malo, pa se nadamo, da će tg. na bolje okrenuti.

Po časti avancirali su od izkazanih 29 šumarskih činovnika tečajem god. 1904.

Od absolventa šumarstva na čast šumar. vježbenika	3
Od absolventa šumarstva na čast šumar. pristava	1
Od šumar. tehničkog dnevničara na čast šumar. vježbenika	2
Od šumar. vježbenika na čast šumarskog pristava	6
Od šumar. vježbenika na čast šumarskog kandidata	3
Od šumar. kandidata na čast šumara	1
Od šumar. pristava na čast šumara	3
Od šumara na čast nadšumara	5
Od nadšumara na čast šumarnika	4
Od kr. žup. šumar. nadzornika II. raz. na čast I. raz.	1
Ukupno	29

Najveći je avancement god. 1904. u obsegu kr. državne šumske uprave usliedio. — A zašto? Zato jer oni po definitivnom statusu avanciraju.

*Jos. pl. Aue,
kotar šumar im. obć. križ.*

Proračuni krajiških im. obćina za g. 1905.

Imovna obćina brodska: Redoviti prihod 1,911.891 K. Vanredni prihod 1.027 141 K. Ukupno 2,939.032 K. Redovita potreba 1,015.065 K. Vanr. potreba 460.965 K. Ukupno 1,476.030 K. Višak 1,463 002 K.

Imovna obćina petrovaradinska: redoviti prihod 782.645 K, vanredni prihod 302.267 K, ukupno 1,084.912 K, redovita potreba 585.357 K, vanredna potreba 176 163 K, ukupno 761.520 K, višak 323.392 K.

Imovna obćina gradiška: redoviti prihod 306.407 K, vanredni prihod 178.629 K, ukupno 485.036 K, redovita potreba 222.975 K, vanredna potreba 43.216 ukupno 266.191 K, višak 218.845 K.

Imovna obćina gjurgjevačka: redoviti prihod 435.619 K, vanredni prihod 28.090 K, ukupno 463.709 K, redovita potreba 250.334 K, vanredna potreba 107.359 K, ukupno 357.693 K, višak 106.016 K.

Imovna obćina križevačka: redoviti prihod 351.025 K, vanredni prihod 13.200 K, ukupno 364.225 K, redovita potreba 201.900 K, vanredna petreba 101.083 K, ukupno 303.483 K, višak 60.742 K.

Imovna obćina II. banska: redoviti prihod 173.565 K, vanredni prihod 57.886 K, ukupno 231.451 K, redovita potreba 112.866 K, vanredna potreba 54.221 K, ukupno 167.087 K, višak 64.364 K.

Imovna obćina I. banska: redoviti prihod 48.017 K, vanredni prihod 16.207 K, ukupno 64.224 K, redovita potreba 149.778 K, vanredna potreba 82.940 K, ukupno 232.718 K. Manjak. 168.494 K.

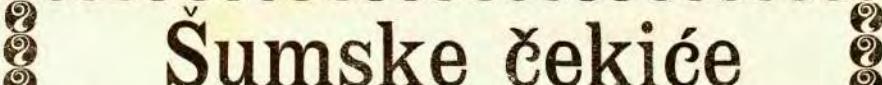
Imovna obćina slunjska: redoviti prihod 43.751 K, ukupno 43.751 K redovita potreba 186.032 K, vanredna potreba 5988 K, ukupno 192.020 K, manjak 148.269 K.

Imovna obćina ogulinska: redoviti prihod 252.625 K, vanredni prihod 38.384 K ukupno 291.009 K, redovita potreba 177.044 K, vanredna potreba 28.195 K, ukupno 205.239 K, višak 85 770 K.

Imovna obćina otočka: redoviti prihod 227.150 K, vanredni prihod 23.600 K, ukupno 250.750 K, redovita potreba 149.573 K, vanredna potreba 61.210 K, ukupno 210.783 K, višak 39.967 K.

Šumske čekiće

najbolje i najtrajnije vrsti, kakove rabi slavno kr. šumarsko ravnateljstvo i mnoge druge ugledne šumske uprave, proizvodi uz umjerene i dogovorne ciene

Josip Vergles, orudjar

Zagreb, Mesnička ulica kbr. 6.

SADRŽAJ.

	Strana
Nekoliko rieči o brodskoj imovnoj obćini	291—294
Šume biskupije djakovačke. Priobčio Cesarić	294—307
Ograničavanje šuma u Srbiji. Piše Divjak.	307—321
Šumske štete. Piše Gašo Vac, kr. kot. šumarski	321—347
Važnost šumâ.	347—362
Listak. Osobne vesti: Promjene kod kr. zemaljske vlade.	362—363
Društvene vesti: Zapisnik sjednice upravljujućeg odbora hrv.-slav. šumarskoga društva. — Obdržavanje od borske sjednice dne 20. srpnja o. g.	363—365
Iz upravne prakse.	366—369
Šumarsko i gospodarsko knjižtvvo	369—370
Promet i trgovina	370—374
Različite vesti: Naredba bos.-herc. zem. vlade od 14. Juna 1905. broj 92.006./L, o primanju absolvencata šumarskih učilišta u bos.-herc. državnu šumsko-upravnu službu i njihovoj upotrebi. (Odobrena ukazom c. i kr. zajed. ministarstva od 5. Juna 1905. broj 5428/BH.). — Izradba šuma u Bosni u vlastitoj režiji. — Novi naslovi za bosanske šumare. — Dalmatinske šume. — Ciena hrastovine u Njemačkoj. — Nagrade za pošumljivanje u Ugarskoj. — Zaključni račun brodske imovne obćine u Vin kovcima, za gospodarsku godinu 1904. — Prodaja u državnim šumama u Rumunjskoj. — Devastacija šuma u Siamu. — Udaranje munje u drveće. — Upliv vrlo nizkih temperatura na klicavost sjenjena. — Ugalj i ulje kao gorivo. — Statistički pregled o imenovanju i promaknuću šumarskih činovnika Hrvatske i Slavonije tečajem godine 1904. — Proračuni krajiških imov. obćina za g. 1905.	375—386
Oglas	386

Jedna gospodarska tezulja i jedna boćica izvornog francuskog parfima

Uz vrlo jeftine cene razasijam iz prepuna mi skladista — vaurednosti radi poznatu

robu iz meksikanskog srebra, i to:

6 kom. stolnih noževa iz meksikanskog srebra, 6 kom. vilijska iz meksikanskog srebra, 6 kom. jedaćih žlica, 12 kom. kavnih žlica, 6 kom. dessertnih noževa, 6 kom. dessertnih vilijsaka, 1 velika žlica za juhu, 1 velika žlica za mleko, 1 salonski svjećnjak

svih 46 komada zajedno, samo for. 6·50

Svaki naručitelj dobije još osim gore navedenog garantirano dobro funkcionirajuću $12\frac{1}{2}$ kg. noseću gospodarsku tezulju. — Meksikansko srebro je sasna biela kovina te za njezinu trajnost i kakvoću garantiramo kroz 25 god. Odprema sledi uz napred priposlani iznos ili poštan. pouzeće iz evrop. skladista

JOSIP DENKER, Central-Verkehrs-Warenhaus Budapest VII. Hernad ulica 54.

Za for. 340 uz poštan. pouzeće šaljem preostatak od Szepeskog platna za 6 podpunih gospodinjskih ili mužkih košulja 90 cm. izvrstne kakovće, garantirano kroz 5 godina.

Za for. 450 uz poštan. pouzeće šaljem 3 m. modernog suknja za jedan elegantni oglač za gospodu u svima bojama prama želji.

Za for. 250 šaljem $4\frac{1}{2}$ kg. (po ošteterenog licnog sapuna iz liljana, ruža, ljubice, rezede, jasmina, visibala itd. uz unapred poslani novac ili poštansko pouzeće.

či velikog prometa ne mogu da šaljem uzroke. — Plavo emailirane lonce za kuhinje, fini proizvod už tire ciene. — Pokusna posiljka od 6 kom. kuhinjskih lonaca i 6 kuhinjskih zdjelica skupa samo for. 3— uz pošt. pouzeće kod **JOSIP DENKER, Budimpešta VII. Hernad ulica 54.**

